

Sayı 86 * Eylül 2018

Dosya: **Mimarlık Müzakereleri**

Yayın türü: **Yerel, Süreli**
Mart ve Eylül aylarında yılda iki kez çıkar.

Yayınlayan:
KTMMOB Mimarlar Odası

Sahibi:
KTMMOB Mimarlar Odası adına
Türker Aktaş

Mimarlar Odası Yönetim
Kurulu Temsilcisi:
Kozan Uzunoğlu

Yayın Kurulu Başkanı:
Devrim Yücel Besim

Yayın Kurulu Sekreteri:
Ceren Kürüm

Yayın Kurulu Üyeleri:
Aliye Menteş
Bahar Uluçay
Münevver Özgür Özersay
Pınar Uluçay Righelato
Resmiye Alpar Atun
Yasemin Mesda
Abdullah Can

İdari Sekreter:
Ayşan Sunalp

Dergi Kapağı Tasarımı:
Gürkan Gökaşan

Dergi Kapağı Görseli:
Gürkan Gökaşan

Grafik Tasarım:
Esra Can Akbil - Emre Akbil

Grafik Uygulama:
Gürkan Gökaşan

Baskı:

ISSN 1306-3138

Nuri Efendi Sokak, No:3,
Arabahmet Mahallesi
Lefkoşa, KKTC
Tel: +90 (392) 229 2105
+90 (392) 229 2106
Fax: +90 (392) 229 2107
E-posta: info@mimarlarodasi.org
yayin@mimarlarodasi.org

<http://www.mimarlarodasi.org>

MİMARCA Hakkında

KTMMOB Mimarlar Odası yayını Mimarca dergisi, Kıbrıs'ta Mimarlık ve Kentleşmeyi ilgilendiren gündemi 1989 yılından itibaren takip ederek hem kuramsal hem de meslek pratiğindeki tartışmalara katkı koymayı hedeflemiştir. Akademisyen, araştırmacı ve tasarımcıların öncülüğünde bir mimarlık dergisi olmakla birlikte mimarlık alanında farklı düzey ve mecralarda yer alan tüm aktörlerin birikimine de kapısını açık tutan ve onların da aktif katılımını önemseyen Mimarca, eleştirel bakışın kendini hissettirdiği, mimarlık yazını alanında düşünsel bir çabaya sahip herkese açık bir platform olmayı hedeflemektedir. Daha geniş bir hedef kitlesine ulaşabilmek adına Mimarca, önümüzdeki dönemde uluslararası veri tabanlarında yer almayı temel hedefleri arasına koyarak, Kıbrıs Türk Mimarlığı'nı uluslararası platformlara taşımayı amaç edinmiştir. Bu hedef doğrultusunda 83. sayıdan itibaren Mimarca'da basılan bilimsel nitelikli makaleler yayın kurulu ve davetli hakemlerce değerlendirilecektir.

Yılda iki kez okurları ile buluşmayı hedefleyen Mimarca, süreli bir yayın olarak önceden belirlenen ve duyurulan tema çerçevesindeki dosya yanında gündemi de takip etmek amacı ile her sayı içinde dosya dışı yazılara da yer vermektedir. Akademik ve bilimsel içerikli makaleler, kitap incelemeleri, Kıbrıs Türk Mimarlığı'na önemli katkı koymuş mimarlarla söyleşiler, uluslararası alanda ödül almış önemli mimar ve projelerin tanıtımının yanı sıra disiplin ötesi yazılara da düzenli olarak yer verilmektedir.

Mimarca dergisi, 1991 yılında yayımlanan 27. sayısından itibaren tüm sayıların içerikleri, tam metin ve görselleri <http://www.mimarlarodasi.org/tr/mimarlar-odasi-yayinlari/> mimarca-dergisi/ adresinden izlenebilmektedir. Dergi yayımlandıktan sonra yeni sayı web sitesinden ücretsiz indirilebilmektedir.

Mimarca Yayın Koşulları:

- KTMMOB Mimarlar Odası Yayın Kurulu'na ulaştırılan yazılar ve görseller dijital formatta kabul edilecektir. Bunlar e-posta yolu ile **yayin@mimarlarodasi.org** adresine gönderilecek veya CD/DVD içerisinde Mimarlar Odası sekreterliğine Yayın Kurulu'na ulaştırılmak üzere teslim edilecektir.
- Yayın komitesine gönderilen yazılar, yazar isimleri kapalı olarak yayın kurulu üyeleri ve davetli hakemler tarafından değerlendirilir. Dolayısı ile yazar bilgilerini içeren kapak sayfası yazıdan ayrı olarak kaydedilerek teslim edilecektir. Kapak sayfasında yazının ve yazarın ismi, kurumu ile yazarın iletişim bilgileri bulunmalıdır. Yayın Kurulu, yazıların basıma uygunluğuna karar verir; bilimsel nitelikli makalelerde bu karar davetli hakemlerin raporu ile kararlaştırılır. Basım bilgisi yazarlara teslim tarihinden itibaren 2 ay içerisinde yazılı olarak bildirilir. Dergiye yazı gönderen kişiler, yazılarının, aynı zamanda Mimarlar Odası web sitesi ve yayın organlarında görsel malzemesi ile birlikte yayımlanmasını kabul etmiş sayılır.
- Yazıdaki görüşler yazar(lar)a aittir, Yayın Kurulu'nu hiçbir koşulda bağlamaz.
- Dergiye gönderilecek bilimsel yazılarda yayın etiği gözetilmeli, COPE (Committee on Publication Ethics)'un "Editör ve Yazarlar için Uluslararası Standartlar"ı dikkate alınmalıdır.
- Yazıların içeriklerine ilişkin 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet ve anahtar kelimeler yazı ile birlikte gönderilmelidir. Öz ve Anahtar Kelimeler uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Örnek: TR Dizin Anahtar Terimler Listesi, ERIC vb. gibi kaynaklar kullanılabilir.
- Görsel malzeme yazıdan ayrı olarak kayıt edilmiş, TIFF, JPEG veya EPS formatında, eni 15 cm ve 300 dpi çözünürlükte teslim edilmelidir. Gönderilen görsel malzemelerin telif hakları yazarın sorumluluğundadır; görseller için kaynak gösterilmesi gereklidir.
- Notlar dipnot yada sonnot; kaynaklar ise sonnot biçiminde, tümü Latin Alfabesi ile verilmelidir. İnternet kaynakları izleme tarihi ile birlikte verilmelidir. Kaynak gösterme yöntemi şöyledir (Chicago Manual of Style):

Jonathan Dawson, Ekoköyler: Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları, İstanbul: Sinek Sekiz Yayınları, 2012, 21. [Veya: 21–24]

86

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Mimar-lık
MüzakereleriPınar Uluçay
Righelato

1

MİMARCA BAKIŞ

Yeni bir Mimarca' da
hepinize merhaba...

Türker Aktaç

9

15

ODA HABERLERİ

13

SANATSAL KATKI

Akademide Katılımcı
Yaklaşımlı Tasarımı
Öğretmek

Ehsan Daneshyar

23

Mimar-lık
Müzakereleri

Hakkı Atun

Küreselleşme
Gerçeğinde Yakın
Dönem Mimarlık
Okumaları

Lerzan Aras

31

41

Mimarlıkta Takiye ve
Biat Kültürü; Eğitimden
Pratiğe Mimarın
Müzakere 'Görünümlü'
Tek Sesliliğe
Formatlanma Süreci

Murat Çetin

MİMARLIK İNSANLARI

Mimar-lık
Müzakereleri Üzerine
İlk Mimarlarımızdan
Burhan Atun İle
Bir Söyleşi

53

Yasemin Mesda

87

Kültürel Mirası Koruma,
Restorasyon ve Yeni
Kullanım Projesi:
KTMMOB Mimarlar
Odası Yeni Merkez İdari
Binası'nın Günümüze
Kazandırılma Hikayesi

Aliye Menteş

İÇİNDEKİLER

73

Disiplinlerarası Mimari
Tasarım Sürecinde
Bilgisayar Destekli
Tasarımın Önemi

Cemile Çakmak Aydınlı

MİMARLIK ÖDÜLLERİ

79

Al-Ver; Kazan-Kazan:
Superkilen, Kopenhag:
Aga Khan Mimarlık
Ödüllü bir Müzakere
Projesi

Ceren Kürüm

99

Kentsel Dönüşüm
ve Kamusal Alan

Cemre Erhan

KİTAP ÖNERİSİ

103

Mutluluğun
MimarisiAbdullah Can
Münevver Özgür

107

Üç Ressam
Üç Ritim

Ümit İnatçı

111

KARİKATÜR

Serhan Gazioğlu

COPY POINT

0392 227 0056 / 57pointcopy@yahoo.com

vize dosyası hazırlığı
renkli ozalit baskı
fotokopi
ciltleme

KTMMOB'YE YÜRÜME MESAFESİNDE

Copy
Point

KONUMUYLA BİRLİĞİN,
FİYATIYLA ÜYENİN **YANINDA**

CN CAHİT NECİPOĞLU

NG KUTAHYA
SERAMİK

TASARIM HARİKASI...
İç mekânlarda uygulanabilen mat yüzeyli
seramik Vento, doğanın güzelliğini mekânlara
aktaran bir tuval gibi.

Elit Mağazası
Ercan Yonca Kavşağı Yanı
Demirhan
Tel:0548 861 00 25

Yenişehir Mağazası
37,Şht.Ecnev Cad.Yenişehir
Lefkoşa
Tel:444 19 07 - 229 26 88

NG KUTAHYA

DURAVIT hansgrohe

HUPPE

GEBERIT

ALCIO

www.necipoglu.com

facebook.com/cahitnecipogluelit

aludenizalp.com
444 3131

f t i You Tube / aludenizalpaluminyum

AluDenizalp
ALUMINIUM SYSTEMS

EN POPÜLER, EN KAPSAMLI ALÜMİNYUM SİSTEMLERİ

GÜVEN,
KALİTE,
ÜRETİM

Pencere ve Kapı Sistemleri,
Sürme Sistemler,
Giydirme Cephe Sistemleri,
Güvenlik Sistemleri,
BIPV,
Cephe Kaplama,
Cam Balkon Küpeşte

Mimarca 86. sayısında mimarlık pratiğindeki profesyonelleri ve onların eğitimi ile dertlenen eğitim kurumlarındaki akademisyenleri, yaklaşık yarım asırdır ezberimize kazınmış ‘müzakere’ eylemi üzerinden mimarlık pratiğini ve eğitimini okumaya davet ediyor. Bu kapsamda uzun yıllardır devam eden Kıbrıs müzakerelerinden de tanışık olduğumuz ‘müzakere’ ya da ‘oylaşma’ eyleminin literatür anlamına bakacak olursak, kişilerin, kurumların ve devletlerin bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunurken ötekini etkilemek ve ikna etmek üzere kullandıkları stratejik bir yaklaşım olarak tanımlandığını görürüz.

Müzakere eylemine ihtiyaç duyulmasının temel nedeni uyumsuzluğa yol açan konuların çözümünü bulmaktır. Dolayısı ile doğasında her iki tarafı etkilemek ve ikna etmek vardır. Karşılıklı etkileşim ve bilgi alışverişi gibi çeşitli iletişim yöntemleri kullanılması dolayısı ile de dinamik bir süreç olarak betimlenir.

Müzakere eylemini günlük yaşamın bir parçası olarak deneyimleyip, yeniden kurgulamayı sezgisel olarak öğrenmiş olsak da; özellikle ilkeli müzakere eğitiminin bazı meslek alanlarının temel öğrenme çıktıları arasında kazanılacak bir beceri olarak yer aldığını görüyoruz. Üretme ve keşif odaklı atölye eğitiminin benimsendiği

mimarlık okullarında da, aday mimarlara kazandırılmaya çalışılan beceriler arasında mutlaka ilkeli müzakere yöntemleri olmalıdır. Temelde öğrencilerin bir probleme bakış açılarını ve yaklaşımlarını ortaya çıkararak yaşadıkları çatışmalar içindeki rollerini fark etmelerini ve çatışmadan uzlaşmaya geçebilmek için gerekli becerileri kazanmalarını sağlayan stüdyo ortamı; mimar adaylarına müzakere becerilerini, hem kendilerinin hem de karşı tarafın ihtiyaçlarını gözeterek biçimde geliştirmektedir.

Mimar adayını profesyonel yaşama hazırlayan da ilkeli müzakere eylemini destekleyen atölye odaklı eğitimidir. Bu süreç bir yandan yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisini kazandırırken, diğer yandan mevcut ortamı anlamayı ve sorgulamayı da öğretir. Farklı kültürlerden bireylerin oluşturduğu çoklu atölye ortamlarında meslek adayı, verilen problem ile yüzleşmek suretiyle ilgili sorunları tanımlar ve çözüm üretir. Son olarak ürünlerini bir topluluk önünde jüriye sunarak eleştirilere yanıt verir. Bu durum hiç şüphesiz mimar adayına bazı özellikler kazandırarak onu profesyonel yaşamda ayrıcalıklı bir konuma getirir.

Bu çerçevede iyi bir Mimarlık Okulu’nun hedefi, zengin bir atölye ortamını teşvik ederek, kendini bilen, eleştirel bakış

açısına sahip, düşüncelerini ifade edebilen, bağımsız, entelektüel ve erdemli bireyler yetiştirmek olmalıdır. Mimarlık atölyeleri, farklı disiplin ve sanat dallarının yaratıcılığa katkıda bulunan yanlarını birleştirerek kendine özgü yaklaşımları ile farklı tasarım alternatiflerinin denendiği, tasarlama yöntemlerinin ve öğretilerinin tartışıldığı ortamlar yaratmalıdır. Düşünce-söz-yapma/üretim odaklı tasarım stüdyosu, verilen tasarım konusu aracılığı ile öğrencilerin düşüncelerini geliştirmelerine ve ifade etmelerine yardımcı olmalı, bu amaçla da temsile dayalı tasarım araçları kullanmalıdır. Mimari tasarım stüdyosundaki üretimler sonuca ulaşmak için değil, düşünme ve anlatma /iletişim aracı olarak yapılmalıdır. Burada temel hedef, eleştirel düşünebilen, problemler karşısında alternatif çözümler üretebilen mimarlar yetiştirmektir. Bu niteliklerle yetişen birey müzakere etme sanatında da ustalaşarak, müşterileri ile daha verimli ve olumlu ilişkiler kurabilecektir. Unutulmamalıdır ki mimar ve işveren arasındaki ilkeli müzakere eylemi, üretimi de etkileyerek, ilkeleri olan bir mimarlığın yolunu açacaktır.

Mimarlıkta müzakere eylemini pek çok farklı açıdan irdelenmesine bu sayıda katkı koyan ‘Akademide Katılımcı Yaklaşımlı Tasarımı Öğretmek’ konulu kısa yazısı için süreli yazarımız/

gönüllümüz sevgili Ehsan Daneshyar’a; ‘Mimarlıkta Takiye ve Biat Kültürü; Eğitimden Pratiğe Mimarın Müzakere ‘Görünümlü’ Tek Sesliliğe Formatlanma Süreci’ başlıklı eleştirel yazısı için Kadir Has Üniversitesi öğretim üyesi değerli Prof. Dr. Murat Çetin’e; ‘Disiplinlerarası Mimari Tasarım Sürecinde Bilgisayar Destekli Tasarımın Önemi’ ve ‘Mimarlık ve Mimarlık Eğitiminde Bir İletişim Aracı Olan Dijital Görselleştirme’ başlıklı yazıları ile teknolojik açıdan hızla gelişen dünyamızda mimari tasarım ve üretime nasıl yaklaşmamız gerektiğini bize sorgulatan genç meslektaşlarımız Cemile Çakmak ve Cem Doğu’ya; bir önceki sayımız için hazırlanan ancak bu sayımıza girebilen ‘Kentsel Dönüşüm ve Kamusal Alan’ başlıklı yazısı için sevgili Cemre Erhan’a; ‘Küreselleşme Gerçeğinde Yakın Dönem Mimarlık Okumaları’ başlıklı eleştiri yazısı için değerli hocamız Prof. Dr. Lerzan Aras’a; Mimarca okurları için kaleme aldığı ‘Mimarlık Müzakereleri’ için çok değerli varlığımız sevgili Hakkı Atun’a; ‘Üç Ressam Üç Ritim’ sergisi ile ilgili sanatsal paylaşımı için sevgili Ümit İnatçı ve diğer sanatçılara; yine değerli mimarlarımızdan Burhan Atun ile yaptığı söyleşi için Yayın Kurulu Üyemiz Yasemin Mesda ve değerli anılarını bizimle paylaşan Burhan Atun’a; Aga Khan Mimarlık Ödüllü ‘Al-Ver; Kazan-Kazan: Superkilen (Kopenhag, Danimarka) projesini Mimarca okurları için inceleyip, yeniden derleyen Yayın Kurulu

Sekreterimiz Ceren Kürüm’e; ‘Kültürel Mirası Koruma, Restorasyon ve Yeni Kullanım Projesi: KTMMOB Mimarlar Odası Yeni Merkez İdari Binası’nın Günümüze Kazandırılma Hikayesini bizimle paylaşan Yayın Kurulu Üyemiz Aliye Menteş’e; ‘Mutluluğun Mimarisi’ isimli kitap eleştirileri için Yayın Kurulu Üyelerimiz Münevver Özgür Özersay ve Abdullah Can’a, karikatürleriyle destek veren Serhan Gazioğlu’na emekleri için teşekkür ediyor, Mimarca sevdalılarına keyifli okumalar diliyoruz.

Ve son söz...

Uzun yıllar Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı ve Öğretim Üyesi olarak aramızda bulunmuş değerli entelektüel ve insan Atilla Yücel’i 21 Eylül 2018 günü kaybetmenin derin hüznünü yaşıyoruz...

Atilla Yücel’i KTMMOB-MO’sı olarak bizlere katmış olduğu değerler dolayısı ile sevgiyle anıyoruz.

Sayın Mimarca okurları,

Mimarca 85’de yayınlanan “Kentsel Dönüşüm Sürecinde Kentsel Kamusal Mekanların Dönüşümü: Grand Canal Square (Büyük Kanal Meydanı) Örneği, Dublin, İrlanda” başlıklı makalenin yazarı “Nil Paşaoğulları Şahin” olarak değiştirilmiş; Uğur Ulaş Dağlı’ya ait olan “Kamusal Alanların Değerlendirmesinde Stadyumların Rolü: Kuzey Kıbrıs’ta Örnek Bir Stadyum: Mağusa, Canbulat Stadyumu” başlıklı makalenin “Son Söz” bölümü derginin yer aldığı internet sayfasına eklenmiştir.

Pınar Uluçay Righelato

*KTMMOB-MO Yayın Kurulu Başkanı
Mimar, Doğu Akdeniz Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi
purighelato@gmail.com*

MİMARCA 87 İÇİN ÇAĞRI

Akdenizli olmak

Mimarca, 87. sayısında Akdenizli bir dergi olarak çıkmak istiyor. Mimarca'ya göre Akdeniz'de olmak ve/veya Akdeniz'de üretmek yetmez Akdenizli olmaya... Bir de tüketenler var Akdenizimiz'i. Coğrafyasından biriktirdiklerini de çektiklerini de unutmadan; "Akdeniz'in incisi" diye bilinen adasından taşarak, ait olduğu havzanın derinlerine inmek bu seferki amacı. Böylelikle belki Akdeniz'in istediği mimarlığı bulmaya biraz yardımcı olabilir.

İşte Mimarca, ait olduğu kurumun da bu konulara verdiği kıymetle, KTMMOB Mimarlar Odası'nın değerli üyelerini ve mimarlık alanıyla ilişkide olan tüm meslek insanlarını "Akdenizli olmak" başlığı üzerine düşünmeye, sorgulamaya ve yazmaya davet ediyor.

Herşeyi enine boyuna tartışmak için iki ana grupta topladığı alt başlıkları ise şöyle:

Akdeniz'in sosyo-kültürel, ekonomik, politik ve coğrafi özellikleri;

- Mimariye Etkileri
- Akdeniz ve çok kültürlü olmak; mimarlık için anlam ve önemi
- Mimarideki tarihi gelişim, Geleneksel mimari, Modernizmin etkileri
- Akdeniz kıyılarındaki kentler ve yaşam
- Kırsal alan ve yerleşimlerdeki yaşam ve gelenekler
- Akdeniz insanının batıl inançları ve Mimariye Yansımaları
- Mimariyi özgünleştiren bezeme, süsleme ve semboller
- Akdeniz mutfağı ve mekanlaşma biçimleri
- Akdeniz'de tarihi limanlar ve suyun önemi
- Akdeniz'de geleneksel ekonomik yapı ve bunların mimariye yansıması

Akdeniz'deki çağdaş mimari dokunuşlar ve havzadaki güncel tartışmalar

- Akdeniz'de iz bırakmış mimarlar ve ödüllü projeler
- Akdeniz'de kültürel mirasa örnek olabilecek koruma, restorasyon ve yeni kullanım projeleri
- Dış mekan kullanımına yönelik yaratıcı ve çağdaş çözümler
- Akdeniz kıyılarındaki yeni yerleşimler ve kent yaşamındaki yenilikler
- Akdeniz'de tüketim kültürü ve yapılar
- Turizm yapı tasarımlarındaki değişiklikler
- Tasarım'da etkin bir aktör olarak Akdeniz iklimi ve Sürdürülebilirlik
- Akdeniz'de aile ve toplu yaşam mekanları (örn. multi-generation living, dede-torun yaşam merkezi)
- Su ile ilişkili yeni yapı ve yapısalılar
- Müşterikleştirme pratikleri bakış açısıyla mimarideki eleştirel yaklaşımlar
- Akdeniz'de sanat ve Akdenizli sanatçıların üretimleri

SON TESLİM TARİHİ: 30 ARALIK 2018

KTMMOB Mimarlar Odası
yayın@mimarlarodasi.org
Nuri Efendi Sokak, No:3,
Arabahmet Mahallesi, Lefkoşa.
www.mimarlarodasi.org
https://www.facebook.com/
ktmmobmimarlarodasi

87

LAUFEN
Bathroom Culture since 1897 www.laufen.com

CERAMICHEPIEMME
FLOOR AND MORE

CASAMANCE

ENGLISH ABSTRACTS

ARCHITECT-URAL NEGOTIATION

When I started to think on behalf of "MİMARCA" about how I can respond to the invitation of Mrs. Devrim on the subject; I thought that "Negotiation" could subconsciously be about the "Cyprus Problem" that we have lived with for half a century. Until that time I had not considered the connection of the "Negotiation" phenomenon with architecture. When I ponder on the subject; it was not difficult to conceive that architecture cannot be comprehended without negotiation. Of course, negotiation is a process that starts from the moment we step into architecture and is used throughout the entire professional life. There is a saying, "Animals come to terms by sniffing and people by talking." Learning and applying the profession of architecture can only be achieved through negotiations.

Our mutual dialogue starts from the first day with our academics, develops and matures, and thus we are able to conceive of the science and art behind architecture and become an architect with confidence at the end of the day. When we graduated from Istanbul Technical University; our famous professor Emin Onat's words "you have now become an architect" are still ringing in my ears. However, your part doesn't end with a diploma; the process of discussion always continues even after you have practiced it. As a project architect, it is necessary to maintain talks with land owners, contractors and other team members starting from the first

hit of pickaxe in the construction site until its turnkey delivery in a subtle and patient way. Architect Stefanos Yerasimos gives a historical talk between Suleiman the Magnificent and the architect Koca Sinan in his book titled "Süleymaniye" and sheds a light on the history of the "Architectural Negotiation".

Keywords: The nature of negotiation, the profession of architecture, architecture in history, architectural projects.

Hakkı Atun (Urbanist Architect)

ARCHITECTURE STUDIES IN THE FACT OF GLOBALISATION

Globalisation is the irrevocable truth of our century. Consequently, it concerns architecture closely. Architecture is transformed into a commodity in a world where consumption is accelerating as nothing knows to limit. Of course architecture without boundaries has also positive aspects. It is essential that the opportunities provided by technology and communication are conveyed to places where people can have more joy and comfort. But, more and more like the glass prisms in the modern period, we see buildings with high technology and chaotic appearance everywhere regardless the difference which city or country it is. In this case, we have to ask: to what base did the architecture take its common ideals, expectations and togetherness with the user? On which ground does it intend to sustain the 'collectiveness' in its literal meaning? The study discusses the common ground between architecture and the user after 1950, and the traces of differentiation caused by the globalisation.

Keywords: Globalisation, Society and Architecture, New Era Architecture, Vernacular

Prof. Dr. Lerzan Aras

CULTURE OF HYPOCRISY AND ALLEGIANCE IN ARCHITECTURE; THE PROCESS OF ARCHITECTS' FORMATTING INTO MONOLOGISM IN DISGUISE OF 'NEGOTIATION'

In this paper, how the culture of negotiation has become a culture of allegiance by being retrograded and how this transformation has been realised in such a remarkable hypocrisy will be tackled. 'Monologism in disguise of negotiation' that has long been dominating both the education and practice of architecture will be the focus of the paper; the monologism in the cultural climate, in general, will be discussed in general. The horrifying roots of this notion in politics, as well as its ramifications in architecture, will be elucidated through concrete examples. In this context, arguments in regard to how architects are disguised as ideal democrats and negotiators while architecture promotes monologism in a wide spectrum ranging from education to theory and to the whole profession (plausibly the most {honestly and legitimately} open aspect towards negotiation) which is almost identified with submissiveness via all of its subjects and products will be put forward.

Keywords: Architecture, Theory of Architecture, Architectural Practice, Architectural education

Prof. Dr. Murat Çetin

CORIAN® DESIGN

 MARYAP

 maryaptrading www.maryap.com
 Özker Özgür Caddesi 23F K.Kaymaklı - Lefkoşa
+90 392 225 84 24

AN INTERVIEW WITH ONE OF OUR ELDEST ARCHITECTS BURHAN ATUN ON ARCHITECT-URAL NEGOTIATIONS

We include professional experience of Mr. Burhan Atun, a distinguished architect who graduated in 1973, accumulated since the start of his education in this article. We will share with you the insights on how Mr. Burhan Atun decided to choose architecture as a profession, the challenges he faced in architectural education and professional life and his memoirs in our articles. Today, Burhan Atun, who expressed the defects in architectural education and in architecture as a profession, to be a good architectural work, emphasizes the importance and necessity of a contractor who boasts the necessary technical equipment, knowledge and staff in the knowledge of all the legal responsibilities of the project and who can respect the architect and offer quality and accurate trainings for creating a decent architectural work. There will be examples from the projects and artistic works of Burhan Atun, who have conducted many projects that vary in their scale and function, throughout our interview.

Keywords: Burhan Atun, conservation, architectural negotiations, architectural profession and education, architectural projects.

Yasemin Mesda

IMPORTANCE OF COMPUTER-AIDED DESIGN IN THE PROCESS OF INTERDISCIPLINARY ARCHITECTURAL DESIGN

Architecture is a field that people have created to give life to the places where they maintain social, cultural and vital activities to sustain their lives. Design and designing are the combination of products that have occurred by creativity and knowledge. Progression of design and formation of interior construct need different fields to integrate environment and structural analysis in apple-pie order in this process. Architect, interior architect, civil engineer, landscape architect, electrical engineer and mechanical engineer who are experts in various disciplines which are formed by architecture and engineering fields; have to and need to work together. These fields which are in an interdisciplinary study order; have required the needs to reflect and transfer information and designs digitally. Facilities benefited to this need which have come from computer and technology. Nowadays, computer-aided design programmes are occurring during this process. Computer-aided architectural design has an important role in the occupation of architecture. Examination and interpretation of the importance of computer-aided design are aimed with this study.

Keywords: architectural design, interdisciplinary relations, computer-aided design, computer-aided architectural design.

Cemile Çakmak Aydınlı

DIGITAL VISUALIZATION IN ARCHITECTURE AND ARCHITECTURAL EDUCATION

Today, technological advances have influenced the society in all areas and influenced the architecture profession and architecture education. The most important communication tool of the profession of architecture is visualization of the fact that it is being used as a serious communication tool in the present day before the construction of the structures. Today, it plays an important role in designing, visualizing and implementing organic structures, with the digital visualization programs. However, the importance of digital visualization in architecture education has increased and the two-dimensional designs can be better understood and designed in the third dimension. This study is based on personal experience and observations as an architect who works in both education and practice.

Keywords: Profession of architecture, education in architecture, digital visualization

Cem Doğu

A NEGOTIATION PROJECT WITH AGA KHAN ARCHITECTURE AWARD: SUPERKILEN, COPENHAGEN

Superkilen was awarded the prestigious Aga Khan Award for Architecture in 2016. The project presents an experiment in intensive public participation by consulting with the communities in Denmark's most culturally diverse neighbourhood. Designers go further and incorporate actual objects from the home countries of the immigrant communities, creating a surrealistic public space within the monotonous surroundings of everyday Copenhagen. Superkilen deserves to be celebrated in this issue on "Architectural Negotiations" by being the ever-changing product of multiple negotiations.

Keywords: Aga Khan Awards, Superkilen, BIG, Negotiations

Ceren Kürüm

THE STORY OF NEW ADMINISTRATION BUILDING OF UCTCEA, CHAMBER OF ARCHITECTS AS A CULTURAL HERITAGE PROTECTION PROJECT

The Chamber of Architects (UCTCEA), has aimed to protect a historic mansion by renting it for 30 years, for the purpose of its new main administrative building. This mansion is in the Walled City of Nicosia and is under the management of the Evkaf Foundation, which has been out of use for many years. The opening of our new building was on the 30th of June 2017 and with the 86th edition of Mimarca, we wanted to tell the story of how this goal was achieved while enhancing this valuable cultural heritage more closely.

The Chamber of Architects has enabled many stakeholders to actively work within the scope of this conservation, restoration and re-use project, allowing them to work in cooperation with the relevant professional chambers. By combining this vision with conservation consciousness, it aims not only to restore a historic building, but also to provide public use in the Walled City of Nicosia with its new use.

Keywords: Cultural heritage, conservation, adaptive re-use, restoration, Nicosia Walled City, Chamber of Architects

Aliye Menteş

URBAN TRANSFORMATION AND PUBLIC SPACE: A CASE IN NICOSIA SURLARİÇİ

In the field studies where urban transformation projects have been carried out, it has been found out that users are connected to the habitat they live in. Users have revealed a connection to the habitat despite the gentrification as in the case of Istanbul, Balat. In the case of Walled city of Nicosia, inhabitants of Ibrahim Pasha Quarter have positively approached conservation-led urban transformation projects. As in the case of Istanbul Pangaltı, and İzmir Ferahlı Quarter, problems of the areas have remained unsolved, and similarly it has been observed that unqualified people have been excluded from the areas. Social and economic requirements have been ignored. Urban space is defined as a center that transforms and develops constantly. Urban transformation is a guide that aids in solving the problems in an urban space. Since public and users help in shaping the transformation, the necessity of involving them in the problem-solving process of an urban space has been put forward.

Keywords: Urban transformation, urban space, user-participation, Walled city of Nicosia, Ibrahim Pasha Quarter

Cemre Erhan

A LOOK AT AN INTERDISCIPLINARY ARCHITECTURAL EDUCATION THROUGH THE BOOK "ARCHITECTURE OF HAPPINESS" AND A QUEST FOR AN ANSWER TO THE QUESTION: "HOW SHOULD A BEAUTIFUL BUILDING LOOK LIKE?"

Alain de Botton's book "Architecture of Happiness" by Sel Publishing can be perceived as a self-help book when considered only by its title, however it is a work in which everyday life is explained over philosophy while architecture is associated to other disciplines in a simple but effective language. The book touches upon the ways we live and how we can change our lives. It is written in a clear prose and thus appeals to all (not only readers with an architectural background). The text of the book is structured and evolved around a thesis-antithesis approach and thus brings alternative perspectives to everyday happenings. It is recommended for those who want to perceive life from a different angle.

*Münevver Özgür Özersay
Abdullah Can*

THREE PAINTERS THREE RYTHMS

This article is about, "3 Rhythms"; an exhibition by Emin Çizene, Ümit İnatçı (the author himself) and İsmet Değirmenci. With the help of this text, the author examines the phenomenon of rhythm through the concepts of memory, rupture, and existential appetite that have also emerged in the works of the painters.

Keywords: Art of Painting, Rhythm, Memory, Rupture, Existential Appetite

Ümit İnatçı

MİMARCA BAKIŞ

Yeni bir Mimarca' da
hepinize merhaba...

Türker Aktaş

Mimarlar tarih boyunca tasarımlarında hep “en” leri aramışlardır. Böyle bir enler listesi uzayıp gidebilir. En güzel, en estetik, en fonksiyonel, en rasyonel, en yaşanabilir, en ekonomik, en etkili.. vs. gibi

Biz mimarlar bu arayışlarımızın içine bir de bize has egosal arayışlarımızı da kattık mı, süreç iyice karmaşıklaşır. En mikro tasarımdan makro tasarımlara kadar bu değişmez. “Bana göre.... Bence...” ise bu süreçlerde sık kullanılan özneler olarak ortaya çıkar; ve bu süreç aslında doğal bir müzakere sürecini getirir.

İnsanoğlunun barınma ihtiyacından ortaya çıkan mekan oluşturma ve korunma içgüdüğü neticesinde en özel tasarım olan “ev” den başlarsak farklı kültürlere göre değişik algı biçimi olan bir mekanlar dizisi olarak karşımıza çıkar. İngilizce “Home” olarak karşılık bulan “Yuva” kavramı evin, konutun ötesine geçer ve daha yüklü bir anlam taşır.

Şevin Yıldız’ın Mimarlık dergisi’nde yayınlanmış müzakerelerle ilgili bir makalesinde belirttiği gibi (ki ben bu tanımlamayı çok seviyorum), “Avrupa’nın otobiyografik bakış açısına göre “ev” ana rahmini andıran,

çocukluğun en güzel anlarını saklayan, gençlikte kopup-gidilen ve bir daha asla dönülemeyendir.”

Edward Said’e göre ise Ortadoğu’nun birçok kültüründe ev, “aslında çevresiyle ve aile ile var olan bir olgudur; asla satılamaz ve esas aidiyet alanının ,yani köyün parçasıdır. Aidiyet ve “ev” meselesinde, ortada hala yapılacak işler, büyütülecek çocuklar ve içinde yaşanacak “ev” ler vardır.

Mikro ölçekten makro ölçeğe geçerken, kent ölçeğine doğru tasarım süreci limitleri zorlar ve tam bir müzakere alanına dönüşür. Yatırımcı, mal sahibi, kullanıcı, izin makamları, mevzuat ve tasarıma dahil olan diğer disiplinler de sürece katıldığı zaman hele de yazının başında belirttiğim “en” ler de devreye girince bazen basit bir evin tanımını ve tasarımını yapmakta zorlanırsınız. Sonuçta biz mimarların hayatlarının çok büyük bir bölümünü kapsayan tasarım süreci her ölekte tam bir müzakere ve tartışma sürecine dönüşür.

Aslında sağlıklı olan süreç de budur. Biz aslında mekanı tasarlarken insan yaşamını tasarlıyoruz... Hedefimiz insanın ve toplumun yararına tasarlamak olmalı. “En” lerimizi ise

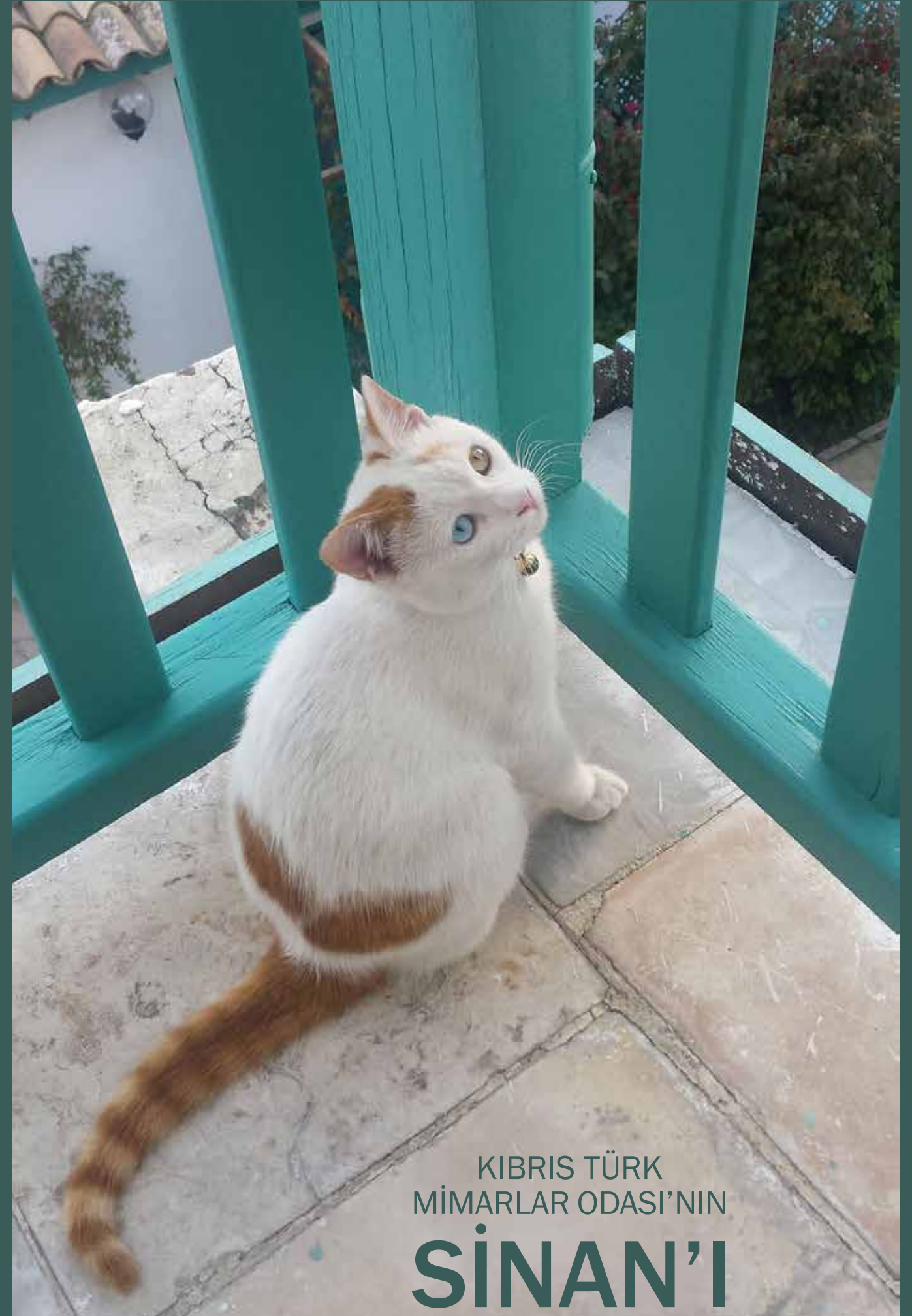
insana odaklamalı; toplum yararını ön plana çıkaran tasarımlar için kullanmalıyız.

Hepinize enine boyuna düşünerek karar verdiğiniz, müzakere içindeki “en” lerinizle dolu, geleceğe dönük tasarımların yer aldığı güzel günler diliyorum.

Sevgiyle ve Mimarca ile kalın,

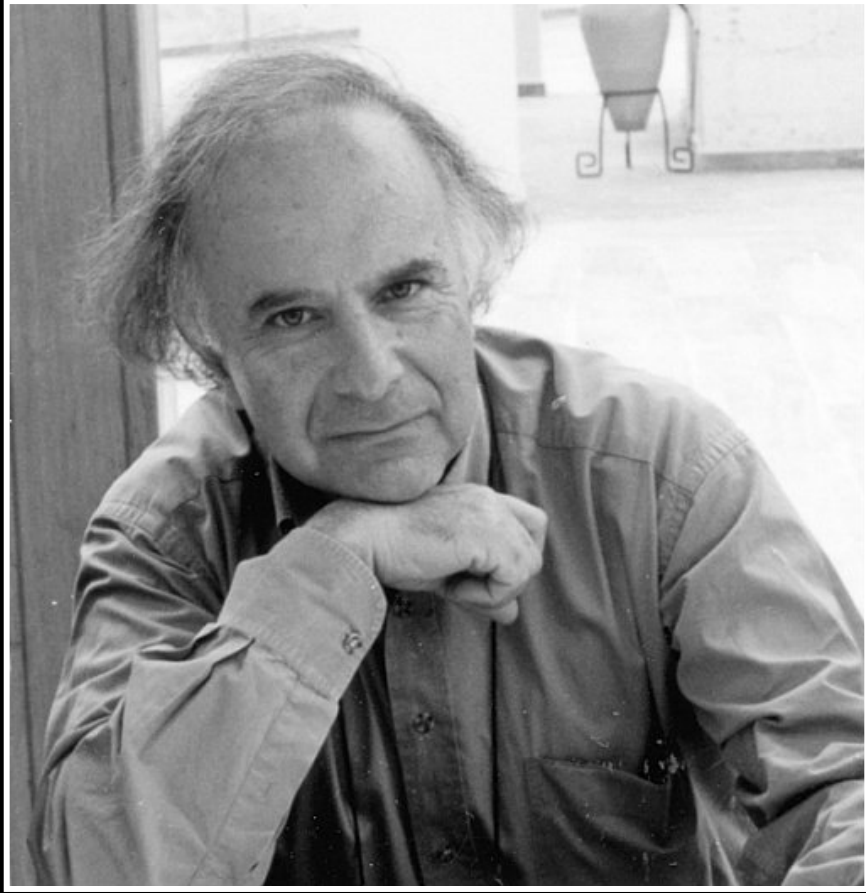
Türker Aktaş
KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı

turkeraktac@yahoo.co.uk

KIBRIS TÜRK
MİMARLAR ODASI’NIN
SİNAN’I

Atilla Hoca'yı kaybettik...

1942 - ∞

1942 yılında İstanbul'da doğan Atilla Yücel, 1965 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden yüksek mimar mühendis olarak mezun oldu. İTÜ dışında çeşitli Türk ve yabancı üniversitelerde ve programlarda konuk öğretim üyeliği dışında birçok konferansa katıldı ve jüri üyeliği yaptı. MO, UIA, UNESCO, CIB, AKA, UNPD, UNCHS, CEAA, AIA gibi ulusal ve uluslararası bir dizi mesleki ve bilimsel kuruluş üyelikleri ve etkinliklerine katılan Atilla Yücel'in mimarlık kuramı, konut ve kent mekanı ile ilgili ulusal ve uluslararası araştırma ve yayınları bulunmaktadır. 1983'den beri önemli kesimi yayınlanmış konut, kamu yapıları, turizm, restorasyon, koruma proje ve uygulamaları olan Atilla Yücel tasarım etkinlikleri yanında İTÜ'de başladığı akademik çalışmalarını Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde de sürdürdü. Atilla Yücel 21 Eylül 2018 tarihinde vefat etti.

(Kaynak: <http://www.arkitera.com/etiket/8162/atilla-yucel>)

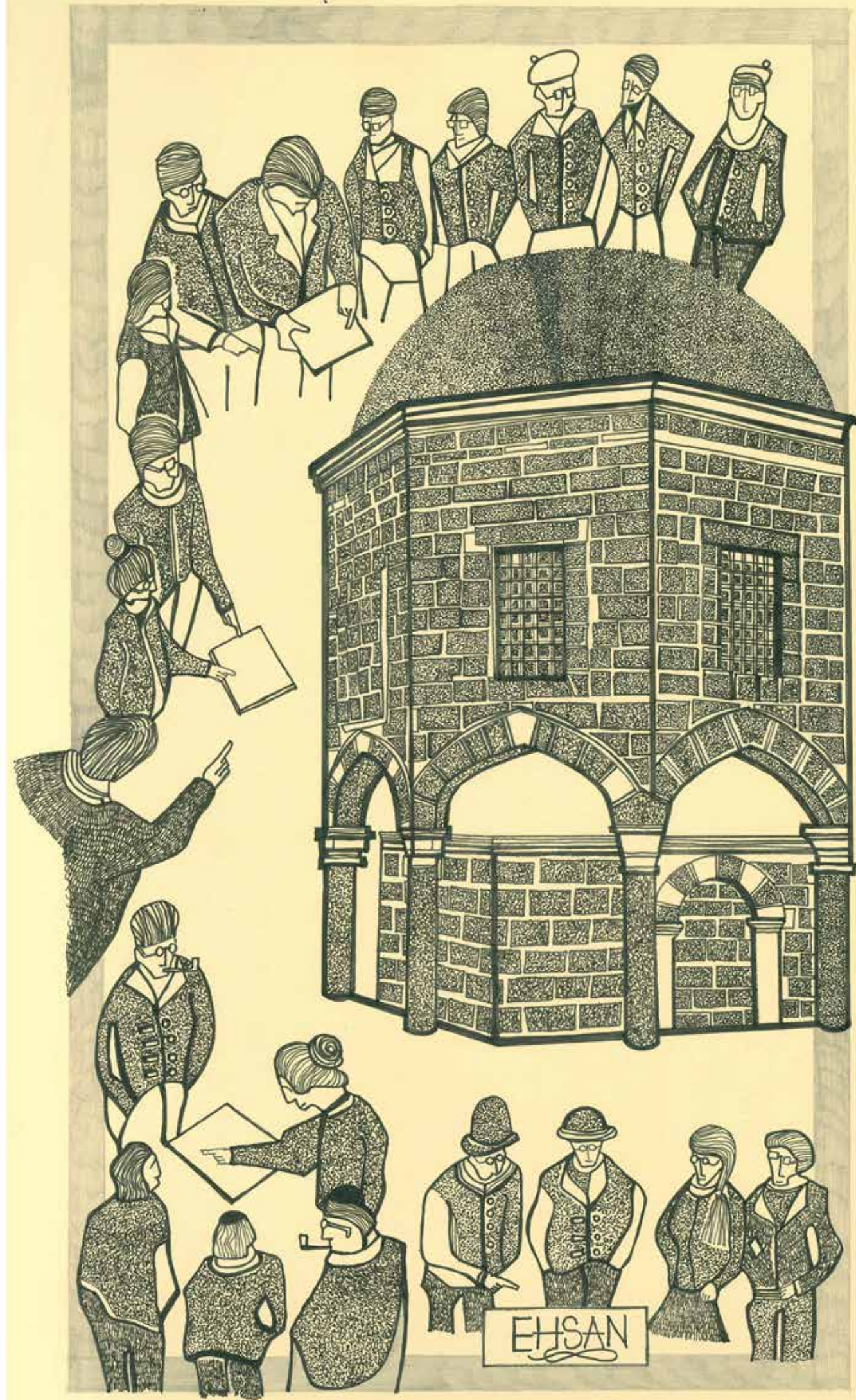
Mimarca'nın birçok sayısına yazıları, projeleri ve fikirleriyle katkıda bulunmuş olan meslektaşımız Atilla Yücel'in aramızdan ayrılış haberini Mimarca 85'in hazırlık aşamasında öğrenmiş bulunmaktayız. Bu nedenle ancak kısa bir özgeçmişine ve KTMMOB Mimarlar Odası'nın yayınladığı metne yer verebildiğimiz bu sayımızda tüm sevenlerine yeniden başsağlığı diliyor, kendisini saygı ve rahmet ile anıyoruz.

KTMMOB Mimarlar Odası Yayın Kurulu

Değerli Üstad Atilla Yücel hocamızı kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz. Adamızda bulunduğu müddetçe gerek eğitime gerekse odamıza yapmış olduğu katkılar hiçbir zaman unutulmayacak. O, sıkıntıları içerisinde bile bitmeyen enerjisi ile meslek ve eğitime katkı koymaya devam etmiş ve çevresindekileri ve de bizleri sürekli motive etmiştir. Atilla hocamız bizim için bir ilham kaynağı ve örnek bir mimar olarak her zaman bizimle yaşayacaktır. Önünde saygıyla eğiliyoruz.

KTMMOB Mimarlar Odası Yönetim Kurulu

SANATSAL KATKI

Akademide Katılımcı Yaklaşımlı Tasarımı Öğretmek

Ehsan Daneshyar

Geleneksel mimari programlarda, mahalli projelere ilişkin yaygın uygulamada öğrencilere, işverenin ihtiyaç programının ötesinde, mahalli halkın bilgisi ve bakış açısından ziyade yapılı çevrenin fiziksel bağlamını dikkate almanın önemi öğretilir. Mimari projelerde kullanıcı/ bilirkişi ilişkisi üzerine yapılan yakın dönemdeki araştırmalar, projelerin kullanıcıları için daha iyi bir hayat kalitesi ve başarılı sonuçlar elde edebilmek için mahalle sakinlerinin algılarının ve söz konusu bölgeye dair bilgilerinin güven ve ortak çıkarlar meydana getirebilmek için hayati olduğuna işaret eder. Dolayısı ile geleneksel mimari eğitim pratikleri kamu yararı güden bu tarz projelerde yerel kullanıcılar tarafından önerilen bakış açılarını kapsamak durumundadır. Topluluk üyeleri, çevreleri ile etkileşim içinde olan orada yaşayan bir grup birey olarak

çevrelerini projeyi belirli bir mesafeden tasarlayan profesyonellerden çok daha anlamlı, farklı algılayıp, tanımlayabilirler. Sosyal ve kültürel açıdan duyarlı akademik öğrenim ortamı öğrencilere teknik bilgiyi feda etmeden kapsamlı katılımcı tasarım yaklaşımları sunabilir. Bu tip yaklaşımların sonuç ürünü, yerel kullanıcı ve uzmanları bir takım olarak gören, daha iyi bir hayat kalitesi ve aidiyet hissi barındıran başarılı yapılı çevrelerin ortaya çıktığı yere dair projelerdir.

Ehsan Daneshyar
Mimarlık Tasarım ve
Güzel Sanatlar Fakültesi,
Girne Amerikan Üniversitesi

ehsandaneshyar@gau.edu.tr

ODA HABERLERİ

KTMMOB Mimarlar Odası 52. Dönem Genel Kurulu, 10 Mart 2018 tarihinde, UKÜ Çevik Uraz Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi.

Divan Başkanlığına Mehmet Akanyeti ve sekreterlik görevlerine Makbule Oktay ve Fatmagül Öge'nin seçilmesinin ardından başlayan Genel Kurul, faaliyet ve mali raporların okunup onayı ile devam etti.

Gerçekleşen oylama sonrasında başkanlığa oy birliği ile, Türker Aktaş seçildi.

Yönetim Kurulu'na ise oy birliği ile; Erçim Uluğ, Kozan Uzunoğlu, Simzer Kaya, Ferruh Dülgeroğlu, İpek Yaralıoğlu, Gizem Öztürk; Denetleme Kuruluna da oy birliği ile; Hüseyin Erdoğan, Emine Azimli seçildiler.

Genel Kurul'dan sonra Başkan Türker Aktaş tarafından gerçekleşen ilk Yönetim Kurulu toplantısında Yönetim Kurulu için yapılan görev dağılımı aşağıdaki gibi oluşturulmuştur: Erçim Uluğ (Yazman), Kozan Uzunoğlu (Sayman), Simzer Kaya (Faal Üye), Ferruh Dülgeroğlu (Faal Üye), İpek Yaralıoğlu (Yedek Üye), Gizem Öztürk (Yedek Üye).

SMGM İlk Dönem Sertifika Töreni

KTMMOB Mimarlar Odası tarafından tasarlanan, Avrupa Birliği "Eğitimde Yenilik ve Değişim" Hibe Programı kapsamında, Mimarlık mesleğine yönelik "Sürekli Mesleki Gelişim Programı Oluşturma ve Değerlendirme" konulu projenin uygulama süresinde Eylül 2017-Şubat 2018 tarihleri arasında verilen 25 farklı eğitimde, toplamda 396 mimar, katıldıkları eğitimlerin belgelerini almaya hak kazanmışlardır.

TMMOB Mimarlar Odası 46. Dönem Olağan Genel Kurulu

TMMOB Mimarlar Odası 46. Dönem Olağan Genel Kurulu, 6-7 Nisan 2018 tarihlerinde, Ankara'da gerçekleştirildi.

Açılış töreninde, konuk konuşmacı olarak KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Sayın Türker Aktaş da konuşma yapmıştır.

KTMMOB Mimarlar Odası 52. Dönem Yayın Kurulu

KTMMOB Mimarlar Odası 52. Dönem Yönetim Kurulu olarak 23.03.2018 tarihinde yapılan toplantı sonunda yeni yayın kurulu üyeleri belirlenmiştir.

Yayın Kurulu Üyeleri
Devrim Yücel Besim (Yayın Kurulu Başkanı)
Ceren Kürüm (Yayın Kurulu Sekreteri)
Kozan Uzunoğlu (Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Temsilcisi)
Aliye Menteş
Bahar Uluçay
Münevver Özgür Özersay
Pınar Uluçay Righelato
Resmiye Alpar Atun
Yasemin Mesda
Abdullah Can
Ayşan Sunalp (İdari sekreter)

Koleksiyon/ TSMD Mimarları Ağırıyor: Ali Osman Öztürk

KTMMOB Mimarlar Odası ve YDÜ Mimarlık Fakültesi'nin birlikte düzenlediği "Koleksiyon/TSMD Mimarları Ağırıyor" başlıklı etkinlik, Mimar Ali Osman Öztürk'ün katılımıyla, 19 Nisan 2018 tarihinde gerçekleşmiştir. Etkinlik dahilinde mimari projelerinden bir seçkinin yer aldığı sergi 19-30 Nisan tarihlerinde Yakın Doğu Üniversitesi Büyük Kütüphane Fuaye Alanında; ardından 2-10 Mayıs tarihlerinde de KTMMOB Mimarlar Odası'nda devam etmiştir. Sergi açılışının ardından gerçekleşen Ali Osman Öztürk'ün söyleşisine yoğun bir katılım olmuştur..

SMGM 2. Dönem Eğitimleri

Mimarlar Odası Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi kapsamında yapılan eğitim programı Nisan-Haziran 2018 tarihleri arasında ikinci kez tekrarlandı. Böylece ilk dönem yapılan eğitimleri kaçıranlar ve tekrar katılmak isteyenler için bir olanak yaratıldı. Bu bağlamda 25 farklı eğitim başlığı altında ilk dönem 396 kişiye verilen eğitimler, ikinci dönemde 221 kişinin katılımıyla oldukça ilgi görmüştür.

Verilen eğitim programının detayları şu şekildedir:

Smgm Nisan-Haziran 2018 Eğitim Programı

EĞİTİM BAŞLIĞI	EĞİTİM TARİHİ
AHŞAP YAPI TASARIMI	11 NİSAN 2018
YEŞİL BİNALAR	13 NİSAN 2018
BİLİRKİŞİLİK	19-20-21 NİSAN 2018
İNŞAATLARDA İSİG	25 NİSAN 2018
PROJE YÖNETİMİ	26 NİSAN 2018

MAYIS 2018

EĞİTİM BAŞLIĞI	EĞİTİM TARİHİ
MİMARLIK MESLEK ETİĞİ	2-3-4 MAYIS 2018
BİNALARDA YANGIN GÜVENLİĞİ	5 MAYIS 2018
KENTSEL VE KIRSAL GELİŞİM	10 MAYIS 2018
BİNALARDA ISI YALITIM TEKNİKLERİ	12 MAYIS 2018
ÇEVRESEL DUYARLILIK	14 MAYIS 2018
YENİLENEBİLİR ENERJİLER VE MİMARLIK	15 MAYIS 2018
EVRENSEL TASARIM STANDARTLARI	16 MAYIS 2018
DEPREM YÖNETMELİĞİ	19 MAYIS 2018
OTELLER TÜZÜĞÜ	24 MAYIS 2018
ESKİ ESER PROJELENDİRME VE ÇİZİM TEKNİKLERİ	25 MAYIS 2018
BİNALARDA SU YALITIM TEKNİKLERİ	26 MAYIS 2018
YOLLAR VE BİNALAR TÜZÜĞÜ	28/30 MAYIS 2018

HAZİRAN 2018

EĞİTİM BAŞLIĞI	EĞİTİM TARİHİ
BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	31 MAYIS-1 HAZİRAN 2018
BETONARME YAPI TASARIMI	4 HAZİRAN 2018
ISI VE YOĞUŞMA DENETİMİ	6 HAZİRAN 2018
KORUMA YASALARI	7 HAZİRAN 2018
BÖLGE VE KENT KÜLTÜRÜ	8 HAZİRAN 2018
MESLEKİ YASA VE TÜZÜK	18/21 HAZİRAN 2018
ETKİLİ SUNUM TEKNİKLERİ	19 HAZİRAN 2018
TAKIM ÇALIŞMASI	22 HAZİRAN 2018

Dünya Kültür ve Miras Günü

Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi (ICOMOS) 2018 yılı temasını "Heritage for Generations" (#heritage4generations) olarak ilan etmiş bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun 2018 Avrupa Kültürel Miras Yılı dolayısıyla her yıl kutlanan 18 Nisan Dünya Kültür ve Miras Günü'nde Europa Nostra'nın ve paydaş KTMMOB Mimarlar Odası'nın Bedesten'de düzenlediği kültürel mirası tanıma ve bilinçlendirme temalı etkinliğinde, Europa Nostra Cyprus'un kurucularından Prof. Dr. Naciye Doratlı ve KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Sn. Türker Aktaç konuşma yapmıştır. Bir çok çalışma gruplarının hazırladığı videolar ile nesillerin kültürel miras konusunda daha duyarlı olmaları çağrısı yapılmıştır. Europa Nostra Cyprus, Avrupa Kültür Varlıkları'nın Sesi olarak bilinen Europa Nostra'ya (Avrupa Kültürel Miras Kuruluşları Federasyonu) bağlı olarak iki toplumlu bir örgüt şeklinde 2008 yılından beri Europa Nostra Bilim Komitesi üyesi olan Prof. Dr. Naciye Doratlı ve Dr. Agni Pedirodu'nun öncülüğünde kurulmuştur.

1 Mayıs 2018 İşçi ve Emekçiler Bayramı

Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği'nin yapmış olduğu çağrıyla, üyeler her yıl olduğu gibi 1 Mayıs İşçi ve Emekçiler Bayramı'nda Lefkoşa'da gerçekleştirilmiş olan kortej yürüşü ve etkinliğine, Mimarlar Odası üyeleri de, birlik çatısı altında katılmıştır.

UMAR

Olağan Akdeniz Mimarlar Birliği (UMAR), 4-5 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleşti. KTMMOB Mimarlar Odası'nı Başkan Türker Aktaç'ın temsil ettiği toplantıda, adaylar arasında seçim yapılarak yeni Yönetim Kurulu oluşturulmuştur. Akdeniz havzasında, gerek mimarlık eğitimi gerekse profesyonel hayat ile ilgili iletişimi güçlendirmek ve kültürel mirasa sahip çıkmak yönünde bir takım kararlar alınmıştır. Yapılan seçim neticesinde Başkanlığa Wassim Naghi (Lübnan), İkinci Başkanlığa Juana Canet Rossello (İspanya), Genel Sekreterliğe Iman Osama Abdel Gawad (Mısır), Sayman Lilia Cannarella (İtalya) ve Faal Üye Natalina De Costa (Fransa) seçilmiştir.

Toplantıda alınan önemli kararlardan biri, kalıcı bir sekreterlik oluşturulması yönündeydi. Bu durumda Lübnan, Beyrut'ta oluşturulacak sekreteryanın tüm masraflarını karşılayacağını bildirmiştir. Bunun yanı sıra mali konularla ilgili banka hesaplarının da Malta'da kalması yönünde karar alınmış ve tüzükte bazı değişiklikler yapılmıştır.

Akademik Kurul Toplantısı

20 Haziran 2018 tarihinde yapılan Akademik Kurul toplantısına katılan KKTC dahilindeki üniversitelerin Mimarlık Bölüm Başkanları ve/veya temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantıda, yeni dönemin ilk yol haritası çizilip genel anlamda mimarlık eğitimi veren kurumların durumları değerlendirilmiştir.

Üniversiteler ve Mimarlar Odası iş birliği ile ortak neler yapılabileceği konusu etraflıca tartışılmıştır. Her iki tarafın da ortak görüşü, mesleğe kabul tüzüğünü gerçekleştirmek ve staj yönetmeliğini başlatmaktır. Mesleğe kabul ve staj yönetmeliğinin 2 yıllık Meslek Pratiği şeklinde

Umar Palma De Mallorca Bildirisi

4-5 Mayıs 2018 tarihinde Palma de Mallorca'da düzenlenen UMAR Genel Kurulu, oybirliğiyle kabul edilmiştir:

UMAR, mimarlık ve şehir planlamasında kaliteyi sağlamak amacıyla, Fransız mimarların, Konut Yasası taslağı çerçevesinde verdiği mücadeleyi tam olarak desteklemektedir. Konut, finansal bir ürün değil, vatandaşın meselesi ve sosyal projesidir.

Yukarıdakilere ek olarak, 2030 Kentsel Gündemi çerçevesinde İspanya'nın Consejo Superior de los Colegios'un önerisini destekleyen UMAR, doğal kaynakların (enerji ve su) korunması için çalışmayı gerekli görmektedir. Kimliğimiz (miras), insanların refahının teşvik edilmesinde, vatandaşlarımızın yaşam koşullarını iyileştirmek için, toprak dengesi ve sosyal uyum politikalarımız (göçmenler) yönetilmelidir.

5 Mayıs 2018
Andre Bekhazi
UMAR Başkanı

ve portfolyo hazırlama biçiminde uygulanarak yapılabileceği konusunda fikir alışverişi yapılmıştır. KKTC genelinde üniversitelerin mimarlık bölümlerinin eğitim süresinin 5 yıla çıkarılması durumunda, Türkiye'de mevcut programın 4 yıl olmasından dolayı sorun oluşabileceğinden;

bu konunun önce YÖDAK ile görüşülmesi, daha sonra da konunun YÖK'e taşınması gerekliliği kararlaştırılmıştır. Akademik Kurul Toplantısında yapılan tüzüklerin geriye dönük olmayacağını ve yeni kayıt olan mimarları kapsayacağını altı da çizilmiştir.

Mimarlar Odası Başkanı Türker Aktaç'tan Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'ya Nezaket Ziyareti

KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı Türker Aktaç ile Mimarlar Odası Yayın Kurulu Başkanı Devrim Yücel Besim 07.06.2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Sn. Mustafa Akıncı'ya ziyarette bulundular. Görüşmede Sn. Cumhurbaşkanı'na KTMMOB Mimarlar Odası'nın genel faaliyetleri ve 52. yeni dönemindeki hedefleri aktarıldı. Ayrıca ülkemizdeki mimarlık eğitiminde geliştirilen çözüm önerileri anlatıldı. Görüşme sırasında KTMMOB Mimarlar Odası'nın düzenli olarak yayımladığı Mimarca Dergisi'nin 85. Sayısı ve yeni basılan "Girne Kapısı ve Çevresi Kamusal Alan Düzenleme Proje Yarışması" kitapçığı sunulurken yayın kurulunun çalışmaları üzerine de bilgiler verildi. Görüşme sonunda ise Sn. Mustafa Akıncı'ya KTMMOB Mimarlar Odası rozeti takdim edildi.

DAÜ-DAKMAR ve KTMMOB-Mimarlar Odası organizasyonuyla Behiç Ak Karikatür Sergisi ve Söyleşisi gerçekleşti

Yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da büyük ilgi gören mimar, karikatürist, çocuk kitapları ve oyun yazarı, belgesel film yönetmeni Behiç Ak'ın sorgulattığı karikatürlerinden bir seçkinin sergilendiği Lefkoşa Bedesten'de, DAÜ Dakmar Başkanı Yrd. Doç. Dr. Bülent Kızılduman ve Mimarlar Odası Genel Sekreteri Erçim Uluğ'un açılış konuşmalarının ardından, Prof. Dr. Resmiye Alpar Atun ve Mimarlar Odası'nın kıdemli üyelerinden Serhan Gazioğlu moderatörlüğünde Behiç Ak ile keyifli bir sohbet gerçekleşti. Bu kapsamda mimarlar odalarının çevre bilincinin

geliştirilmesi açısından önemli rolü, iletişimin ilişkilerin yerini almış olması, çocuk ve kadınları dışlayan mekânlar, fonksiyondan yoksun ikonik binalar

gibi daha birçok konuya değinilirken katılımcıların da soru ve yorumları ile iz bırakan bir etkinlik gerçekleşmiş oldu.

Mimarlar Odası Basın Bildirisi: Mimar Sinan'ı Saygı İle Anıyoruz - Sinan Haftası

Büyük Usta Mimar Sinan'ı, ölümünün 430. yılında saygıyla anıyoruz. Mimar Sinan Şehzadebaşı Külliyesi'nden Süleymaniye Külliyesi'ne İstanbul'un silüetini taçlandığı eserleri ile, Balkanlar'dan Yakınoğlu'ya tüm Osmanlı coğrafyasına yayılan camileri, medreseleri, hamamları, hanları ile Osmanlı kent kültürünü yüceltmiş ve tüm imparatorluğa yaymıştır. Bugün bilim insanları Sinan'ın yapıtlarını çeşitli yönleriyle inceleyerek Osmanlı İmparatorluğu'nun yarattığı yüksek kültürü anlamaya çalışmaktadır. Mimar Sinan'ın iki görkemli yapıtı, Süleymaniye ve Selimiye, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmış ve böylece bu mimarlığın "İnsanın yaratıcı dehasının başyapıtları" olarak "üstün evrensel değer" taşıdığı tüm Dünya tarafından kabul görmüştür.

Sinan'ın mimarlığı kuşkusuz yoktan var olmamıştır. O, yaşadığı coğrafyayı ve mekanı incelemiş, irdelemiş, Aya Sofya'yı anlamış ve onunla

KTMMOB Mimarlar Odası Eski ve Yeni Yayın Kurulu üyeleri biraraya geldi

KTMMOB Mimarlar Odası yayın kurulu üyeleri Lefkoşa'daki yeni oda binasında biraraya geldi. Toplantıda yeni yayın kurulu üyeleri tanışırıldı ve Mimarlar Odası'nın çıkardığı yayınlara katkıda bulunanlar ile eski yayın kurulu üyelerine Başkan Sn. Türker Aktaş tarafından teşekkür belgeleri verildi.

Mimarlar Odası'nın eğitimle ilgili önemli işlevlerinden birini gerçekleştiren yayın kurulu, çalışmalarına devam etmekte.

konusmuştur. Süleymaniye, Bizans'tan Osmanlı'ya yaşamsal sürekliliğin belki de en önemli göstergesidir; hem alabildiğine özgün bir tasarım hem de kültürler arası bir iletişimin öznesidir. Bu bağlamda yalnız Sinan'ın dehasını ortaya koyan eşsiz tasarımıyla değil, bin yıllık bir geçmişin, birikimin değeriyle de anlam yüklenmiştir.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) 2017 yılındaki Genel Kurulunun konusunu "Kültür Mirası ve Demokrasi" olarak belirlemiş ve böylece kültür varlıklarının korunmasını ve yaşatılmasını, demokrasinin olmazsa olmaz bir parçası olarak tanımlamıştır. İlk bakışta çok da anlaşılır gelmeyen bu yaklaşım, aslında çoktan insan temel hak ve özgürlüklerinin bir bileşeni olarak kabul görmüş olan kültürel mirası daha da vurgulu bir şekilde çağdaş yaşamın temel koşullarından biri olarak yorumlamaktadır. ICOMOS kültür mirasının, farklılık içeren toplulukların bir arada yaşamasında, bağlarını güçlendirmesinde ve toplumlar arası çatışmaların azaltılmasında önemli bir potansiyel oluşturduğunu belirtmektedir. Kültür

Düzenli olarak her ayın ilk Çarşambası merkez binada gerçekleştirilen toplantılarda KTMMOB Mimarlar Odası'nın süreli yayını olarak yılda iki kez çıkan Mimarca Dergisi; Oda tarafından düzenlenen yarışma, kurultay ve çalıştaylarla ilgili kitaplar; üyelerin mesleki eğitimine ve pratik kullanımına yönelik rehber kitapçıklar ve diğer yayın çalışmaları için ön hazırlıklar yapıyor.

mirası insanlığın ortak kazanımı olarak demokrasinin sağlanmasında da başat güçlerden biridir.

Bu bağlamda Mimar Sinan'ın yarattığı camiler, medreseler, hamamlar, hanlar, köprüler, her biri ayrı ayrı geçmişten süzülerek gelen çok duyarlı bir kültürün ürünü, farklı toplulukların yarattığı mimarlıkların bir bileşkesidir. Mimar Sinan'ın yaşamının geçtiği Balkanlar'dan Yakınoğlu'ya tüm bu geniş coğrafyayı günümüzde Türkiye ve komşuları temsil etmektedir. Bu topraklarda barışın ve demokrasinin sürekliliğinin sağlanmasında, kültürler arası diyalogu 16. yüzyılda çözmüş olan Koca Sinan bizler için ışık tutmalıdır.

Büyük Usta Mimar Sinan'ı, kültürümüze ve uygarlık tarihine yapmış olduğu katkıları nedeniyle saygıyla anarken; başta karar vericiler olmak üzere herkesi barışa, çağdaş yaşama, demokrasiye, ve Onun mimarlık değerlerine sahip çıkmaya davet ediyoruz.

Mimarlar için Sürekli Mesleki Gelişim Programı ve Yeterlilik Değerlendirme Sistemi Oluşturma Projesi kapsamında ikinci teknik gezi düzenlendi

Mimarlar Odası'nın yürütmekte olduğu ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen "Mimarlar için Sürekli Mesleki Gelişim Programı ve Yeterlilik Değerlendirme Sistemi Oluşturma Projesi" kapsamında İkinci Teknik Gezi 4 Ağustos 2018 tarihinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda ziyaret edilen şantiyede katılımcı mimarlara ihale sürecinin başlangıcından itibaren projelerin izinlendirilmesine kadar yaşanan süreçler detaylı olarak bir sunumla anlatılmıştır.

Ayrıca projenin gerçekleşmesinde birden çok danışmanlarla çalışarak hem proje hem de geline uygulama aşamasında her konuda uluslararası tecrübeye dair danışman firmalarla çalışıldığı aktarılmıştır. Sunumun ardından inşaat sahasında yapılan alt

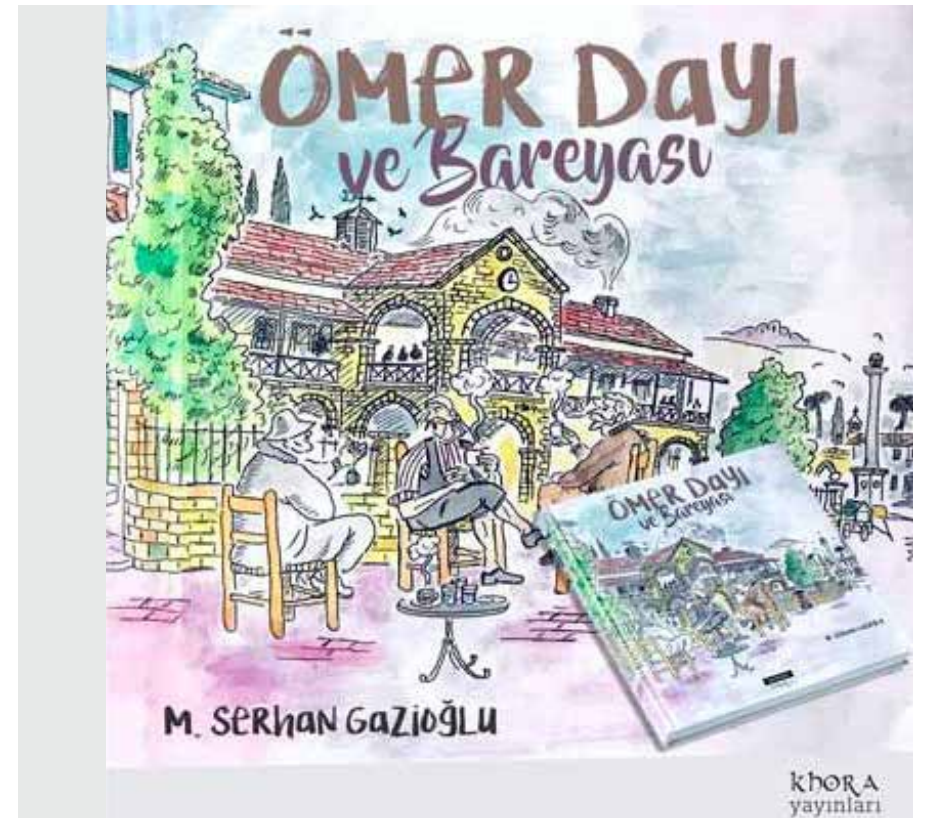
yapı çalışmaları ve binanın betonarme ve çelik konstrüksiyon uygulamaları

yerinde detaylı bilgilendirme yapılarak incelenmiştir.

Serhan Gazioğlu'nun İkinci Kişisel Karikatür Albümü

Kıbrıs Türk Karikatür Sanatı Yenileşme Dönemi'nin öncülerinden, Karikatürist Serhan Gazioğlu'nun uzun zamandır beklenen yeni kitabı, "Ömer Dayı ve Bareyası", Khorā Yayınevi'nden çıkmıştır. Bugüne kadar farklı mecralarda karikatürlerine rastlanılan Gazioğlu, Mimarca Dergisi'ne de çizimleriyle katkı koymaktadır. Yeni kitabında, siyasi alanda yaşananları ortaya koymuştur.

Gazioğlu, 1950 Mağusa doğumlu olup, Mimarlık bölümü mezunu ve odamızın üyelerindendir. 2005 yılında yayınlanan, "Uzun Lafın Kısası, 30 Yıl Karikatürle" isimli kitabı, karikatürist Gazioğlu'nun ilk kişisel karikatür albümüydü

ÖZET

Mimarlık Müzakereleri

Hakkı Atun

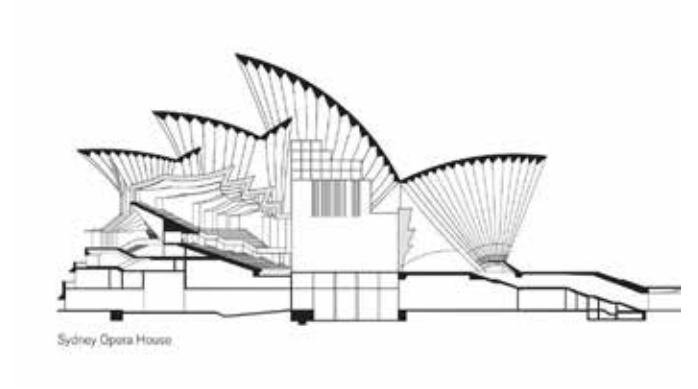
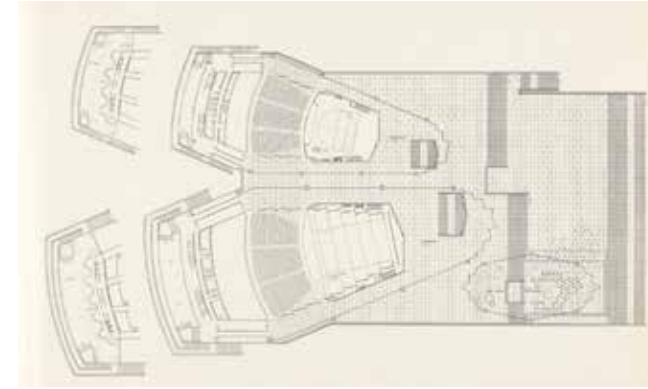
“MİMARCA” adına Devrim Hoca’nın konu ile ilgili davetine nasıl yanıt verebileceğimi düşünmeye başladığımda; “Müzakere”nin şuur altı olsa olsa ancak yarım asırdan beri beraber yatıp kalktığımız “Kıbrıs Sorunu” hakkında olabileceği aklıma gelmişti. O saate kadar mimarlıkla “Müzakere” olgusunun bağlantısını düşünmemiştim. Konu üzerine eğildiğim zaman, mimarlığın müzakeresiz olamayacağını kavramam zor olmadı. Elbette müzakere mimarlığa adım attığımız andan itibaren başlayan ve bütün meslek hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. “Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşır” diye bir söz vardır. Mimarlık mesleğini öğrenmek ve uygulamak da ancak müzakere yapmakla gerçekleşebilir. Hocalarımızla ilk günden itibaren başlayan karşılıklı diyalog (müzakere olgusu) gittikçe gelişip olgunlaşarak mimarlık ilim ve sanatını kavramamızı ve günün sonunda özgüven sahibi bir mimar olmamızı sağlar. İstanbul Teknik Üniversitesi’nden mezun olurken; ünlü hocamız Prof. Emin Onat’ın bizlere “siz artık mimar oldunuz” sözü hala kulağımda çınlamaktadır. Ancak iş diploması almakla bitmiyor; mesleğe atılıp uygulamasına geçtikten sonra da müzakere süreci hep devam ediyor. Proje mimarı olarak mal sahibi, müteahhit ve diğer ekip elemanları ile şantiyede kazmanın vurulmasından, anahtar teslimine kadar müzakereleri ustaca ve sabırla sürdürmek gerekiyor. Mimar Stefanos Yerasimos “Süleymaniye” isimli kitabında, mimar Koca Sinan ile birlikte Kanuni Sultan Süleyman arasında geçen tarihi konuşmalara yer verir ve “Mimarlık Müzakereleri”ne de uzak tarihten ışık tutar.

Anahtar Kelimeler: Müzakere olgusu, mimarlık mesleği, tarih içinde mimarlık, mimari projeler.

Meslektaşım Devrim Besim Hanım “Mimarlık Müzakereleri” konusunda bu yazıyı yazmamı telefoniye önerdiği zaman, konuyu hemen kavrayamamıştım. Kıbrıs sorunu 50 yıldan beri “müzakere” kelimesini adeta öyle sahiplenmişti ki ilk anda ne yazabilirim diye tereddüt geçirmiştım. Müzakere ancak Kıbrıs sorunu ile ilgili olabilirdi. Ardından gönderilen dergi çağrısının açılımını okuduktan sonra konuyu kavramam zor olmadı. Elbette konunun açıklanmasında da belirtildiği gibi mimarlık nesnesi yaratıcısı tarafından kurgulandıktan ve çizim masasından uygulanmak üzere şantiyeye aktarıldıktan sonra anahtar teslimine kadar adeta sonu gelmez bir müzakere sürecini kapsamaktadır. Mimar kendi kendine kafasında yürüttüğü müzakereler sonucunda biçimlendirdiği nesneyi, bu kez önce kullanıcılarla müzakere etmek, onlara izah etmek ve kabul ettirmekle karşı karşıyadır. Tasarım kabul gördükten sonra tatbikat projesinin ihalesi ve uygulaması büyük bir sabırla izah ve ikna gerektiren bir diğer müzakere aşamasını gündeme getirir ve bu aşama projenin büyüklüğüne göre yıllarca sürer. Kısacası mimari yaratmada, müzakere baştan sonra kadar hep vardır. Geçmiş zamanlarda katedrallerin inşasının bazen 100 yıl sürdüğü bilindiğine göre böyle durumlarda mimarın ömrü, sonucu görmeye yetmemektedir. En istisnai örnek Antonio Gaudí’nin Barcelona’daki Sagrada Família Katedrali’dir.

Mimarın yaratıcı yeteneğine paralel olarak, müzakere yeteneğine de sahip olması ve o yeteneğini geliştirerek çok iyi kullanabilmesi gerekmektedir. Bunun her aşamada kullanılması, işverene kabul ettirilmesinden, planlama ve inşaat izni almaya, uygulama aşamasında en ince detaya kadar yapılmasında sürüp gider. Dolayısıyla büyük bir titizliği, dikkat ve nefes tüketmeyi gerektirir. Mimari projenin tamamlayıcı unsurları olan statik, elektrik ve mekanik mühendisliği projeleri, mimarının teknik, estetik ve işlevsel bütünlüğünü bozmayacak biçimde çözümlenmelidir. İşte bunun sağlanması için, gerek tasarım, gerekse inşaat aşamasında, mimarın bir orkestra şefi kimliğiyle müzakere yeteneğini kullanarak, diğer proje ekibi ile uyumu sağlaması oldukça önemlidir. Bunun olabilmesi de sabırlı ve dirayetli bir biçimde müzakere sürecini sürdürmeyi gerektirir. Sonuç olarak, projenin bütün mühendislik çözümleri, mimari projenin öngördüğü bütünlüğü bozmayacak şekilde düzenlenmelidir.

Mimarlığı icra ettiğim dönemde, aceleyle getirdiğim bazı konut projelerinde, statik-betonarme projesini yapan mühendis arkadaşımınla önceden yeterli müzakere yapmadığım zamanlar olmuştur. Bundan dolayı da beklenmedik hatalar karşıma çıkmıştır. Şimdi hala binalarımda o hatalı durumu gördüğüm zaman üzülmekteyim. Bu da zamanında gerekli müzakerenin yapılmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Müşterinin parasını harcayan profesyonel mimarın böylesine hatalara düşme lüksü ve hakkı yoktur. Mal sahibine olduğu kadar kendi mesleğine karşı da sorumluluğu vardır.

Figür 1a-1b-1c-1d: Sydney Opera binasından fotoğraflar

Verdiğim bu basit örnekten sonra gösterilebilecek en çarpıcı örnek; Sydney Opera binasıdır. Bir mimari yarışma sonucunda Danimarkalı mimar Jorn Utzon; mimari projede öngördüğü yelken biçimindeki betonarme kabukların statliğini çözmeye gelince zorluklarla karşılaşmış, yaptırdığı etütler ve çözüm çalışmaları uzayıp maliyet artınca, proje bir hükümet krizi haline gelmiş ve sonuçta mimarın görevden alınması yoluna gidilmiştir. Ove Arup mühendislik firmasının getirdiği çözümle yıllar sonra bina tamamlanmış ve dünya çapında bir mimari eser olarak ortaya çıkmıştır (Figür 1a, 1b, 1c, 1d). O kadar ki Kevin Lynch’in şehrin beş temel ögesinden biri olan “Landmark” kimliğiyle bu bina dünya coğrafyasındaki yerini almıştır.

Kendimizden bir örnek verecek olursam şöyle anlatabilirim: Merhum mimar Vedat Dalokay’ın Ankara Kocatepe Camisi projesi Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı’nca benimsenmemiş, Dalokay’ın Türk

camii projesinde bir çığır açan bu modern projesi Ankara’da uygulanamamış ve bir benzeri Pakistan’ın başkenti İslamabad’da vücut bulmuştur. Bu mimari uygulama başarısızlığında acaba bir müzakere yetersizliği var mıdır? Yoksa diyanet başkanlığının dogmatik yaklaşımı mı uygulamayı engellemiştir?

Türkiye’de ve ülkemizde hala Mimar Sinan stili cami tiplerinin uygulamasında ısrar edilmesini anlamakta gerçekten zorluk çekiyorum. Bu durumu, derslerimde öğrencilerimin de dikkatine getirmeye çalıştım. Bu öyle bir durumdur ki, bütün mimarlık camiasını ilgilendirmektedir. Her ne halse konu üzerinde fazla durulmayıp, Diyanet Başkanlığı tarafından yürütülecek müzakereler sonucunda ikna edici bir sonuç alınamamaktadır. Her dönemin bir stili olması gerekmektedir. En muhafazakar İslam ülkelerinde bile modern camilerin yükseldiğini görmekte ve yerinmekteyiz (Figür 2 ve Figür 3).

Söz Mimar Sinan’a gelmişken;

İmparatorluk camisi olarak bilinen Süleymaniye Camisi inşaatında Koca Sinan’ın başına gelen son derece ilginçtir. Bu olay konumuz olan müzakerelerin farklı bir çeşidinden kaynaklanmıştır.

Süleymaniye Camisi’nin 1653 yılında başlayan inşaatının uzaması ve gecikmesi Kanuni’nin canını sıkmaktadır. Bunu fırsat bilen ve Sultan’a yaranmak isteyen bazı saray mensupları, Mimar Sinan’ın cami içinde nargile fokurdattığına dair dedikodular çıkarırlar. Bu dedikodular Kanuni’nin kulağına kadar gider ve söylenenleri ciddiye alan Kanuni; atına atlayıp dörtlü Süleymaniye Camisi inşaatına gider. Gerçekten Sinan; cami hariminin tam ortasında nargilesini fokurdattı. Bunu gören padişah söylenenlerin doğruluğuna inanarak hiddetle Sinan’a neler olduğunu sorar. Sinan da gayet sakin bir biçimde nargileden çıkan fokurtu sesinin işitilebilirliğini denemeye çalıştığını, modern deyimi ile cami iç mekânının akustik düzeyini ölçmeye çalıştığını söyler. Padişah verilen cevaptan memnundur. O kadar ki 1658 yılında

yapı tamamlandığında caminin açılışını Sinan'a yaptırmıştır (Figür 4a, 4b, 4c ve Figür 5) (Yerasimos, 2002).

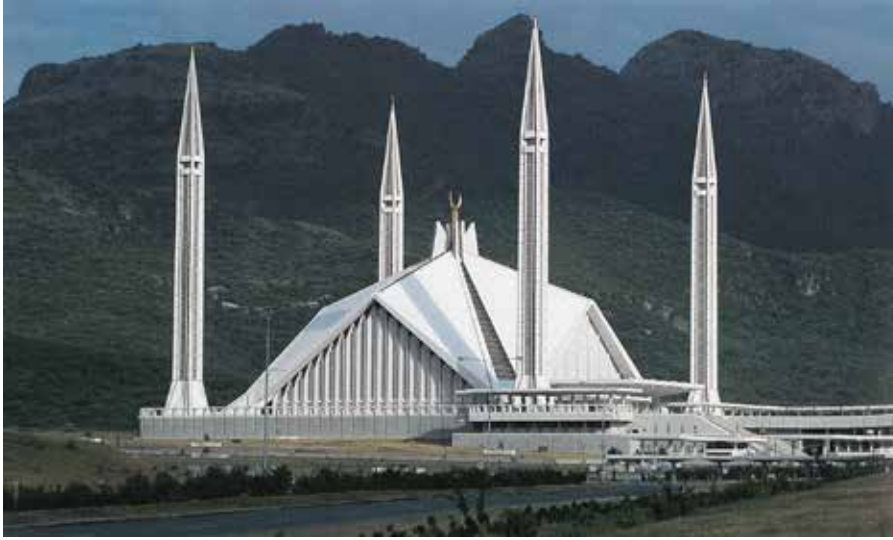
Osmanlı sarayında nifak ve entrika hiç bitmezdi. Kanuni'nin; İmparatorluk Camisi'nin uzayıp gitmesinden, bir türlü bitmemesinden rahatsız olduğunu bilen bazı ağalar; bu kez Sinan için; "Binayı ayağa dikemez, yetersiz kaldığı açıkça ortaya çıkmış bulunuyor" ifadesini kullanmışlardı. Başka insanlar ise; "Bu kubbe durmaz. Adam kubbeye hayran kalmış, gününü çevresinde dolaşmakla geçiriyor, beceriksiz kalmış, hayranlık nedeniyle çıldırmıştır" yorumunu yapmışlardı (Yerasimos, 2002).

Bu dedikodulardan da etkilenen Kanuni Sultan Süleyman yine camiye giderek Sinan'a inşaatın durumunu sordu. "Neden benim camimle ilgilenmeyip böylesi önemsiz şeylerle zamanını geçirirsin. Bu bina ne kadar zamanda tamam olur, tez haber ver. Yoksa, sen bilirsin" demiştir (Yerasimos, 2002).

Cihan Padişahı'nın bu kızgınlığının şiddet ve hiddeti karşısında Sinan'ın ağzından şu sözler döküldü: "Saadetli padişahımın devletinin gücüyle iki ayda inşallah tamam olur." Padişah saraya vardığında Haznedar Başı ve diğer ağalara; "Mimarın deliliği açığa çıktı. Hiç iki ayda birkaç yıllık iş biter mi? Herif başının korkusundan aklını oynattı" buyurdu.

Koca Sinan padişaha verdiği bu söz üzerine başından da olmamak için aldığı tedbirleri ve giriştiği çabayı şöyle dile getirir:

"Böylece, ne kadar yapı ustası, işsiz taş yontucusu ve halktan başı boş kimseler varsa hepsini sıkı biçimde düzene koydum. Becerikli adamlar tayin ederek, götürüye uygun olan işleri bölüm, bölüm dağıttım. Ustalara verilen işleri denetlemek için, becerikli ve iş bilir kişiler tayin ettim. Gece ve gündüz, bir an ve bir saat durmadan, demirli asa ile işleri denetleyerek dolanıp durdum."

Figür 2: İslamabat Camisi (Hattsteine ve Delius, 2007).

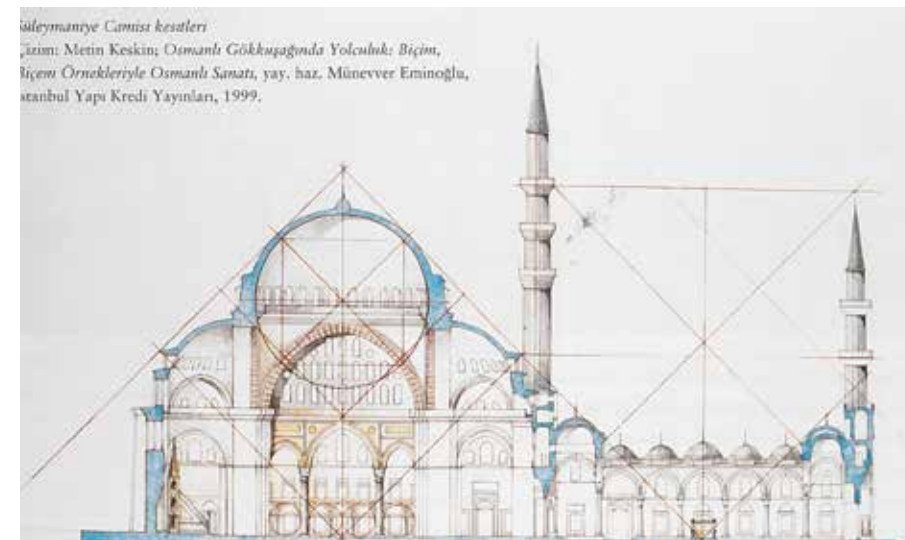
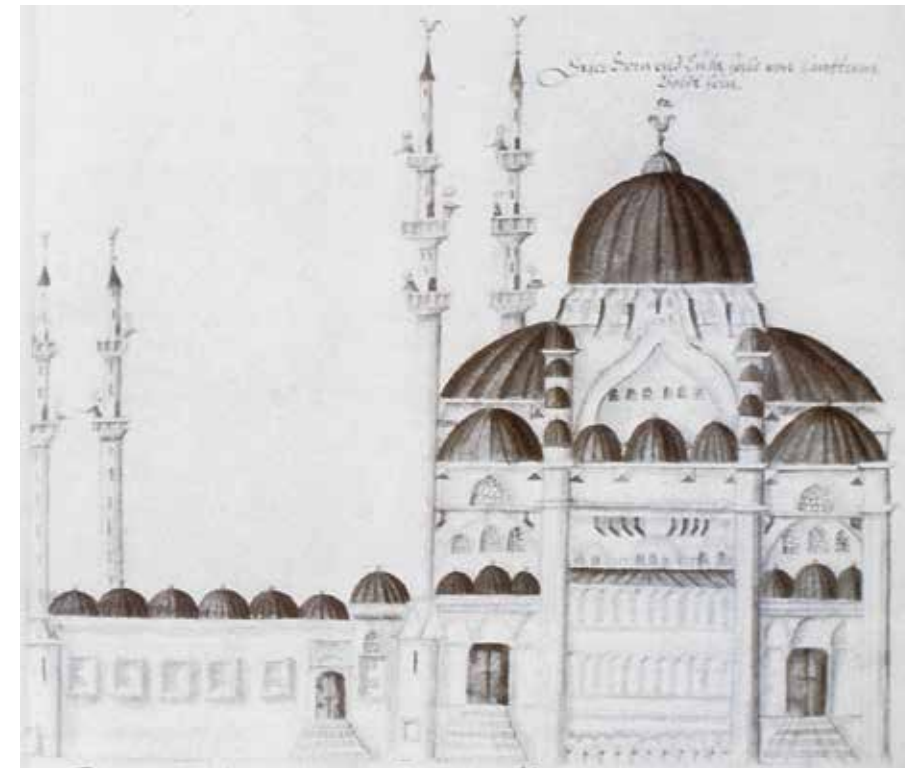

Figür 3: Endonezya'da modern bir cami (Hattsteine ve Delius, 2007).

Sinan padişahına verdiği sözü tutmuş, Süleymaniye Camisi iki ayın sonunda tamamlanmış ve yaptırılan altın anahtarla açılışını Mimar Sinan yapmıştır.

Buraya kadar mimarlığın projelendirme ve uygulama süreçlerinde sürdürülen müzakerelerden bahsettik. Esasında mimarlıkta müzakere süreci, mimarın eğitimi ile başlar ve hep devam eder. En önemli ve tüm derslerin temelini oluşturan tasarım (dizayn) dersinde, öğrencinin bireysel olarak ürettiği ve çizimle biçimlendirdiği proje, hocası ile yaptığı müzakere ve aldığı kritiklerle gelişir. Bu süreçte hoca ile kurulan diyalog son derece önem

arz eder. Öğrenci, hocasına kâğıda döktüğü düşüncesini, ne yapmak istediğini bilinçli olarak anlatmak; tasarladığı ve çizimini hazırladığı projesini savunmak ve verilen kritik ışığında geliştirdiği projesi ile günün sonunda hocasının ve jürinin karşısına çıkmakla yükümlüdür. İşte hoca ile yürütülen bu diyalog, mimarlık eğitiminin temelidir. Edineceği profesyonel meslek bu temel üzerine kurulur. Hocanın güvenini kazanmak, karşılıklı yürütülen müzakereler sayesinde olumlu bir sonuca ulaşmayı sağlar. Öğrencinin motivasyonu ve çözmekle yükümlü olduğu projeye olan ilgisi, sevgisini ve heyecanını artırarak; projesinin çözümlenip, en olgun hale getirilmesine yardımcı

Figür 4a, 4b, 4c: Süleymaniye Camisi'nin çizimlerinden örnekler (Yerasimos, 2002).

olur. Hocasından ve jüriden alacağı olumlu yorum ve teşvik özgüvenini güçlendirir. 1959 yılı sonunda diploma projemizi Prof. Emin Onat hocanın önüne koyduğumuzda; "Siz artık mimar oldunuz" biçimindeki değerlendirmesinin o an içimizde yarattığı sevinç ve özgüven hala hafızamda capcanlı durmaktadır.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mimarı tasarım (dizayn) hocaları ile yürütülen çalışmalarda her dönem farklı bir hocadan proje alınırdı. Beş yıllık eğitimim süresince, proje hocalarımızın birbirinden farklı davranışları ile karşılaştım. Bunun da doğal olduğunu kabul etmek gerekir. Şahsen en önemli ve ağırlıklı ders kabul edilen projelerimden hep geçerli not alarak ve hiç kayıp vermeden mezun olmuşum. 1954-59 dönemini kayıpsız bitirenler 80 kişilik sınıfın yarısından azdı. Proje notlarıma baktığımda en yüksek notlarımı Prof. Muzaffer Beken hocadan almıştım. Muzaffer hoca ile ev, çok katlı dubleks apartman ve son senemde kolej projesi yapmıştım (Figür 6a, 6b, 6c). Bu projelerden aldığım notlar; 20 üzerinden hep 15'in üzerinde olmuştu. Bu sonuçları almamda diğer hocalarıma oranla Muzaffer hocamın müşfik, babacan, cesaret ve güven verici davranışları etkili olmuştur diyebilirim. Her ne halse, oldukça çekingen sayılan kişiliğim ve özgüven eksikliğim nedeniyle hocalar nezdinde vasatın üzerinde bir izlenim verememişim. Halbuki, Muzaffer hocanın yaptığım çalışmalarına karşı yaklaşımı; yumuşak, cesaret verici, motive edici olmuş ve bu durum, özgüvenimin artmasına büyük katkı sağlamıştır. Belirtmem gerekirse Mimarlık Fakültesi'ne girdiğim zaman mimarlığın ne olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. Bu durum elbette büyük bir dezavantajdı. Sonuç olarak müzakere süreçlerinde ortaya çıkan tartışmalarda insan kişiliğinin ve davranış biçimlerinin önemli rolü olduğunu kabul etmek gerekir.

"Mimarlık Müzakeresi" ile ilgili bir başka değişik örnek vermem

gerekirse, merhum mimar ağabeyimiz Ahmet Vural Behaeddin'i yazabilirim. Kendisi, işverenin projesine müdahale etmesine asla izin vermez, müşterisini ikna etmezse projeyi bırakır, o aşamaya kadar yaptığı hizmetlerin karşılığını talep eder, ödenmezse de dava yönüne gitmekten çekinmezdi.

Mimar olarak şahsen ben, ilkelerden ödün vermemeye çalışarak, mal sahibinin projemi rahatsız etmeyecek isteklerine, önerilerine saygı ve anlayışla yaklaşır; karşılıklı ilişkilerimizin zarar görmesine asla izin vermezdim. Hiçbir işverenime ters düşüp işimi yarıda bırakmadım. Hele mahkemeye başvurmam asla söz konusu olmadı. Buna karşın projenin kontrolü esnasında kendim dışında birinin müteahhide ve ustalara talimat vermesine asla fırsat vermedim. İşverene en iyi hizmeti vermekle yükümlü mimar olarak, inşaatın kontrolü aşamasında her

şeyin benden geçmesi yönünde ısrarcı oldum. Herhangi bir durumda; doğrudan benimle temas edilmesini sağlamayı ilke edindim. Bu yüzden başarılı olduğumu söyleyebilirim.

Bugünkü teknolojinin eğitimde sağladığı olanakları ve yarattığı ortamı, bizim okuduğumuz yıllardakilerle kıyaslamak olanak dışıdır. 1954-59 yılları arasında İTÜ'de verilen eğitimde kullanılan en ileri teknoloji 'dia gösterisi' idi. Ders kitabı olarak kullanılan kitap sayısı son derece sınırlıydı. Üniversitenin kitap evinde, ancak yayınlanmış bazı doçentlik tezleri bulunurdu. Bir tek topografya dersinin kapsamlı bir ders kitabı olduğunu hatırlıyorum. İşte bu ortam içinde kürsü başkanı profesör hocalarımızın dersleri; siyah tahtaya çizilen şekillerle anlatılırdı. Yapı bilgisi hocamız Prof. Orhan Safa'nın ve Şehircilik hocamız Prof. Kemal Ahmet Arun'un; dersi anlatırken mükemmel

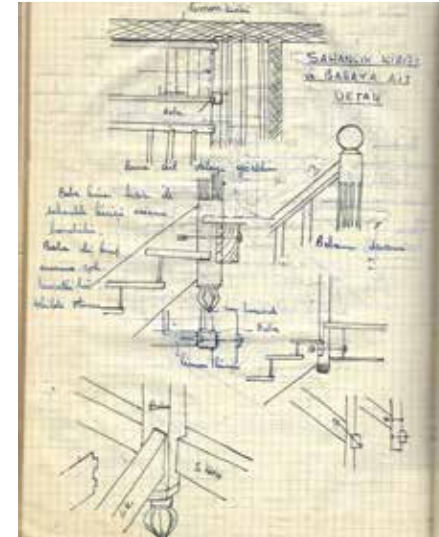
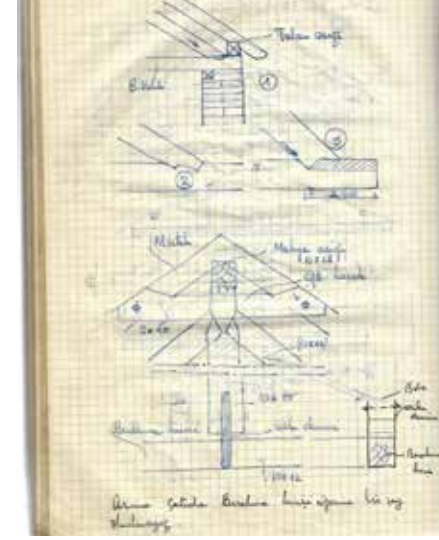
Figür 5: Mimar Sinan'ın heykeli, Edirne-Türkiye (Atun, 2012).

bir çizim yeteneği kullanarak tahtaya çizdiği öğretici şekillere bugün baktığım zaman hocalarıma daha çok hayranlık duymaktayım. Politikadan ayrıldıktan sonra 10 yıl

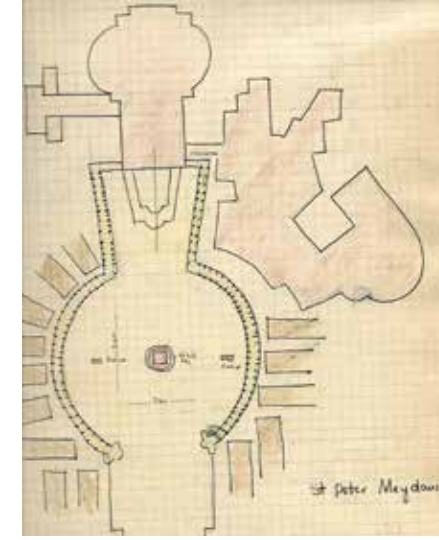
kadar ilk kurulan üniversitelerimizde mimarlık ve şehircilik dersi verdim. Yaşadığım bu deneyimden sonra, bu hocalarımıza karşı duyduğum saygı ve takdir misli ile artmıştır. Harcanan zaman, el emeği ile ortaya konan bilgi, sabır ve titizlik, her türlü takdirin ötesindedir. Onları rahmetle anıyorum. Bu büyük hocalarımıza çok hem de çok şeyler borçluyuz. Not defterime geçirdiğim bu çizimlerimden bazılarını sizlerle paylaşıyorum (Figür 7a, 7b, 7c).

Söz hocalarımızla yürütülen ilişki ve diyaloga (müzakere sürecine)

Figür 7a ve 7b: Yapı bilgisi dersinde alınmış olan ders notlarından örnekler (Atun, 1955-56).

gelmişken, ilginç bir anımı siz değerli okuyucularımla paylaşmak istiyorum. Fakültenin 3. sınıfına geldiğimde, bir grup çalışması olarak İstanbul'da "Göksu'da Spor Parkı Projesi" verilmişti (Figür 8a, 8b ve 8c). Bireysel olarak aldığım proje de "Spor Salonu" idi. İlk kez bir grup çalışmasına katılıyordum. "Göksu'da Spor Parkı Projesi" için yapılan grup çalışmaları; gerekli müşterek katılım ve üretim sağlanamadığından uzayıp gitti ve epey zaman kaybına neden oldu. Sıra bireysel proje çalışmasına geldiğinde proje teslimine kalan süre oldukça azalmıştı. "Spor Salonu" projemde beklenen olgunlukta bir ilerleme sağlayamamış ve son kritiği almaya

Figür 7c: Öğrencilik yıllarındaki not defterinden çizim örnekleri (Atun, 1956-57).

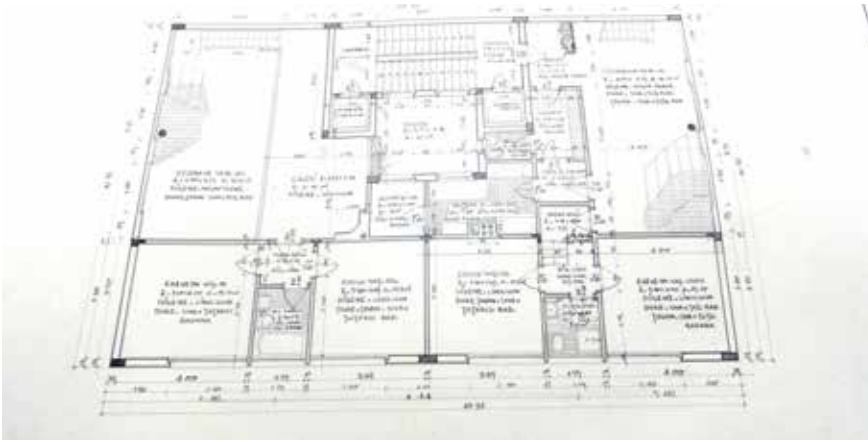
gittiğimde hocam bu durumdan pek memnun kalmamıştı.

Hocamız Çanakkale Şehitler Anıtı'nın da mimarı Doç. Dr. İsmail Utku Bey'di. Projenin takdimi, çizim ve sunum tekniği açısından da İsmail Bey'i tatmin etmemişti. Bana dönüp "Bu projeden kalırsan üzülür müsün?" diye sordu ve yanımdaki sınıf arkadaşım olan kızı gösterip; "Bak bu arkadaşın ne güzel çalışmış" diyerek projem hakkındaki olumsuz kanaatini teyit etmişti.

Bu haber sınıfta bomba gibi patladı. Gümüşsuyu yurdundaki etüde (çalışma odasına) vardığımda etüt arkadaşlarım başıma üşüştü. Projeyi nasıl iyileştirebilirim diye oturup eskiz çalışması yapanlar oldu. Bu panik havası içinde arkadaşım Esen Onat (şimdi Gazi Üniversitesi'nden emekli profesör) yanıma geldi: "Ulan deli olma! Bu saatten sonra proje değiştirilir mi?" diye beni uyardı. Kendisi görüşlerine saygı duyduğum arkadaşların başında geliyordu. Kendimi toparlayıp hocama gösterdiğim en son projemi; aldığım kritik ışığında en mükemmel şekilde sunmaya karar verdim ve öyle yaptım. Projem sonuçta 20 not üzerinden 12 alarak başarılı oldu ancak gelin görün ki İsmail Utku hocanın bana örnek olarak gösterdiği sınıf arkadaşım

Yurdanur Cansu, projesinden kalmıştı. Bu sürpriz yaratan ilginç olay da o günden beri hiç hafızamdan silinmedi. Figür 8a: İstanbul Göksu'daki Spor Parkı Projesi'ne ait çizimlerden örnekler (Atun, 1957).

"Mimarlık Müzakereleri" konusunda değişik ve ilginç bir başka deneyim daha yaşamıştım. İTÜ'de 5. sınıfa geçerken Londra'da yaşayan amcam Kelami Atun'un teşvik ve desteği ile Londra'ya gitmiştim. Bir mimarlık bürosunda ısrarla iş aramaya koyuldum. Araştırmalarım esnasında karşıma Londra'da eğitim görmüş ve Dubai'de işler yapan önemli bir mimarlık bürosunun ortaklarından Mesut Çağdaş çıktı. Bu ağabeyin yol göstericiliği sayesinde Islington'da kaldığım eve yakın bir yerde bulunan British Road Services (Britanya Kara Yolu Hizmetleri) bürosuna müracaat ettim. Beni önce bir mülakata çağırdılar. Kendimi tanıttıktan sonra, varsa yaptığım projelerimden veya çizimlerimden örnekler istediler. Ne yazık ki deneyimsizliğimden dolayı beraberimde portfolyo nitelikli bir dosya götürmemiştim. Bazı çizimler hazırlamak için zaman istedim. Hemen yengem Tevhide Hanım ile Dalston açık pazarına giderek küçük bir çizim tahtası ve T-cetveli aldım. Oturup Doçent Doktor Necibe Çakır Hanım ile en son yaptığım ve aklımda yer eden motel projesinin sosyal tesisler binasını çizdim. Ayrıca amcamın apartmanının bulunduğu Northchurch Road Sokağı'nın görünüşüne ait serbest elle eskiz çalışmaları yaptım (Figür 9). Bu çizimlerden oluşan dosyayı işyerine götürüp takdim ettim. Çizimlerim tatminkâr bulundu ve bana ne kadar haftalık istediğim soruldu. Hemen arkasından "haftada £8 (İngiliz Lirası) iyi mi?" diye soruldu. Kısa bir tereddütten sonra "sekizi on yapın" (make it ten) deyiverdim. Talebim kabul edildi ve hiç vakit kaybetmeden işe başladım. Karşılaştığım zorluk (handikap) İngilizlerin henüz metrik sistemi kullanmamalarıydı. İnç sistemine çok kısa sürede kendimi adapte ettim ve bu ölçü sistemini kullanarak verilen işleri hiç

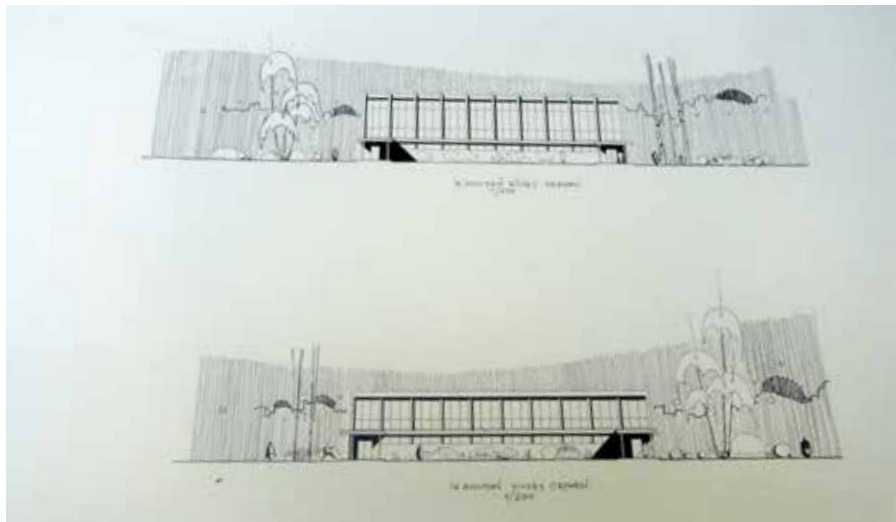
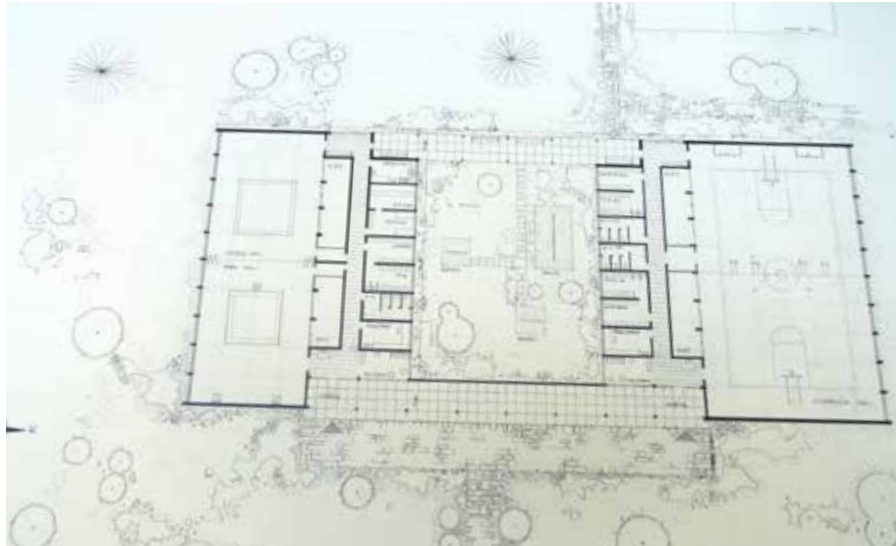
**Figür 6 a-b: Moda'da bir apartman projesine ait plan çizimi, 1955-56
Figür 6c: Okul yıllarından bir fotoğraf, 1958**

zorlanmadan ve tatminkar biçimde yapma olanağı buldum.

Bana verilen işler daha çok kapı ve pencere detaylarının çizilmesi idi. Üç ay kadar bu büroda çalışarak stajımı tamamladım. Londra'yı ve İngiliz toplumunu az çok tanıma fırsatı buldum. Elde ettiğim bu çok yönlü deneyim, ileriki yıllarda İngiltere'de şehircilik konusunda yüksek lisans yapma fırsatını yakaladığım zaman, hem de evli yeni doğmuş bir çocuğum olmasına rağmen, cesaretle Manchester Üniversitesi'ne gitmeme ön ayak olmuştu.

Manchester Üniversitesi'nde Şehir ve Bölge Planlaması (Town and Country Planning) konusunda 2 yıllık yüksek lisans yapmış olmam, mesleki bilgimi ve ufku geliştirmemi sağlamıştır. Ayrıca dünyayı tanımam yönünde önemli bir kazanç elde ettim. Cesaretimin ve okuma hırslımın bu yönde önemli bir rolü vardı. Nitekim 5-6 yıl sonra yine İngiltere'nin yolunu tutacak ve Nottingham Üniversitesi'nde kent tasarımı üzerine bir araştırma yaparak, Master of Philosophy (M.Phil) ünvanı elde edecektim. Bu akademik çalışmam, politikayı bıraktığım 1998 yılından sonra üniversite hocalığına soyunmama zemin hazırladı. On yıl mimarlık ve şehircilik dersleri verdim ve hocalık yapmaktan büyük keyif aldım, onur duydum.

İngiltere'de okuduğum bu iki üniversite ile beni mimar olarak yetiştiren İstanbul Teknik Üniversitesi'ni kıyaslama olanağı buldum. Bilgi yönünden çok iyi yetiştirilmiş olduğumuza şahit oldum. Hele proje çalışmalarında son derece donanımlıydım. Yalnız İngilizce lisanına tam hakim olamamamın zorluklarıyla karşılaştım. Hocalarla iletişime ve diyaloga gelince, bunları İngiliz üniversitelerinde çok daha rahat, samimi ve resmiyetten uzak buldum. Genç bir hocama efendim (Sir) diye hitap etmeye kalktığımda “Hakki bana efendim demene hiç gerek yok, burada ancak bir kişiye sir diyebilirsin, o da okulun profesörüdür;

Figür 8 a-b-c: İstanbul Göksu'daki Spor Parkı Projesi'ne ait çizimlerden örnekler (Atun, 1957).

Figür 9: Northchurch Road'dan bir eskiz çalışması (Atun, 1958).

kaldı ki ona da istersen öyle hitap edersin” demişti. Elbette çok haklıydı. Nitekim, İngiliz talebelerin okulun profesörüyle yapılan tartışmalarda ona ismi ile hitap ettiklerine şahit oluyor ve hayret ediyordum.

Manchester Üniversitesi'nde yaptığım projelerin ve diğer ödevlerin gerek sınıfa, gerekse hocalara takdiminde İngilizcem yetersiz kalıyordu. Meramımı anlatmakta zorluk çekiyordum. Nitekim tezimi hazırlama dönemi geldiğinde okulun başkanı Prof. Kantarowich “İngilizceni ne yapacaksın?” diye sormuştu. Tez hocamdan yardım alacağımı söylemiştim. Öyle de olmuş ve Manchester'in hemen yanında bulunan eski bir endüstri kasabası olan Stockport'un “Fiziki Evrimleşmesi” (Physical Evolution of Stockport) konusunda bir tez yazmıştım. Tezim gerek hocalar, gerekse sınıf arkadaşlarım tarafından takdir edilmişti.

“Mimarlık Müzakereleri” konusu ile yakından ilgili olan İngilizce ders eğitim sistemi hep tartışma konusu olmuştur. Bilgelik mertebesine erişmiş Prof. Doğan Kuban hocamız İngilizce eğitim verilmesini şiddetle eleştirmektedir. Gerçektende Doğan hocayı haklı bulmamak elde değil. Gerek hocalarla müzakerede ve çizilen projelerin jüriye takdiminde, gerekse sınavlarda, Kıbrıs'taki

üniversitelerimizde okuyan öğrencilerin, on yıllık hocalığım süresinde çok zorlandığını fark ettim. O kadar ki öğrencilerime sınav sorularına - kural dışı olmasına rağmen - Türkçe yanıt verebileceklerini söyledim. Nitekim son yıllarda mimarlık öğrencilerine Türkçe eğitim alma seçeneği getirildiğini memnuniyetle öğrendim. Can alıcı gerçek şudur ki insan ancak kendi dilinde düşünebilir ve düşünme yeteneğini geliştirebilir. Bu olamayınca haliyle eğitimden yeterli randıman alınamaz.

Manchester'den ayrılmadan önce, tekrar hatırlatmam gerekirse, okulumun profesörü Kantarowich “İngilizceni ne yapacaksın?” diye sorduktan sonra; “İngilizce düşünmeye başladın mı?” (Have you started to think in English) demişti. Bana son sözü de “Kıbrıs'tan Manchester'a öğrenci göndereceksen İngilizcilerinin pek iyi olmasına dikkat et” olmuştu.

Sonuç olarak ortaya çıkan somut gerçek şudur ki; mimarlıkta “müzakere” eğitim ile başlayan ve mimarın yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreç mimarı her zaman olumlu, yapıcı ve müşahhas (somut) bir sonuca ulaştırır. Sözünün başında “müzakereyi” Kıbrıs sorunu ile özdeşleşmiş bir olgu olarak tanımlıydım. Politikada

müzakere; esnek, kıvrak, tarafların çıkarını gözetken ve dolayısı ile bazen sonu gelmez bir süreç haline gelebilir; Kıbrıs'ta olduğu gibi. Buna karşın, mimarlıkta müzakere her zaman olumlu ve yapıcı seyrederek somut, kalıcı ve gözle görülebilen bir sonucun ortaya çıkmasını sağlar. Bazen bu sonuç, dünya çapındaki bir eser olabilir.

Kaynaklar:

Stefanos, Y. 2002. Süleymaniye. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hattsteine, Markus, ve Delius, Peter. 2007. İslam Sanatı ve Mimarisi. İstanbul: Literatür Yayını, İstanbul Büyükşehir Belediyesi katkıları ile.

URL 1: Sydney Opera House. https://en.wikipedia.org/wiki/Sydney_Opera_House. Erişim Tarihi: 11.07.2018.

URL 2: Trek Earth Gallery. Opera House Back View. Fotoğrafın Çekiliş Tarihi: 03.05.2011. Fotoğrafı Çeken: Murray Lines.

https://www.trekearth.com/gallery/Oceania/Australia/East/New_South_Wales/Sydney/photo1281093.htm. Erişim Tarihi: 11.07.2018.

URL 3: Sydney Opera House Drawings. <https://en.wikiarquitectura.com/building/sydney-opera-house/>. Erişim Tarihi: 11.07.2018

URL 4: Sydney Living Museums. <https://sydneylivingmuseums.com.au/sites/default/files/styles/heroimages/public/operahouse.jpg?itok=ufu5GzXJ>. Erişim Tarihi: 11.07.2018.

**Hakkı Atun
Şehirci Mimar**

hakkiatun@gmail.com

ÖZET

Küreselleşme, içinde yaşadığımız yüzyılın vazgeçilmez gerçeği. Bu nedenle mimarlığı da yakından ilgilendiriyor. Tüketime son hız ilerlediği bir dünyada hiç bir şey sınır tanımadığı için, mimarlık da bir meta haline dönüşmüş halde. Elbette, bu sınır ötesi mimarlığın olumlu tarafları da var. Teknolojinin ve iletişimin yarattığı geniş imkanların, insanları çok daha keyif ve konfor içinde yaşatmak adına başka mekânlara taşınabilir olması önemli. Ancak gitgide modern dönemin cam prizmaları gibi, karmaşıklığın ön plana çıktığı teknolojik görünümlü binaları şehir ülke farkı olmaksızın her yerde görüyoruz. Bu durumda şu soruyu sormamız gerekiyor: Mimarlık kullanıcı ile ortak ideallerini, beklentilerini ve birlikteliğini hangi temele taşıdı? Müşterek kelimesinin sözlük anlamı ile 'ortak olma' özelliğini hangi zeminde sürdürmeyi amaçlıyor? Bu çalışmada 1950'lerden sonra mimarlık ve toplum arasında değişen ortak paydalar ve küreselleşmenin getirdiği farklılaşmanın izleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Toplum ve Mimarlık, Yeni Çağ Mimarlığı, Yerel

Küreselleşme Gerçeğinde Yakın Dönem Mimarlık Okumaları

Lerzan Aras

1. Giriş

Yüzyıllar boyu mimarlık içinde bulunduğu sosyal ve kültürel ortama kendini adapte ettiği kadar, kendi yarattığı düzen ile toplumların ideoloji kazanmasına da yardım etti. Modern dönemin ütöpik ve rasyonel sistemleri ile avangard yapısının mimarlığa sıkı sıkıya bağlı geliştiği bilinen bir gerçek. Ancak günümüz gerçekliği çok farklı bir söylem içinde. Dünyanın içinde bulunduğu problemler her meslek grubu gibi mimarlığı da etkiliyor. Her gün dünyanın farklı bir bölgesinde savaş, ölüm, ev kayıpları haberleri duyuyoruz, okuyoruz. Nüfusun bir yandan hızlı artışı, buna karşın doğal kaynakların hızla tükeniyor olması insanoğlunu yakında içinden çıkamayacağı bir sorunlar yığına sürüklüyor gibi gözüküyor. Elbette yüksek teknolojinin ve tüketimin gitgide artan hızının bu konuya katkısı da tartışılabilir.

Mimarlar çoğunlukla diğer disiplinlerden bağımsız yaşamayı tercih etmiştir. Kendi yarattığı düzenin toplumsal kabulünün yadsınamaz olduğu gerçeğinden hareket etmek gibi yüksek bir özgüvene sahiptirler. Ancak yeni dünya düzeni, ya da belki de kaosu bu bağımsızlığı sorgulamak noktasına getirmiş ve mimarlar bir süredir küreselleşmenin getirdiği karmaşada mesleğin pratiğinin gelecekte nasıl olacağı konusunda düşünmeye her zamandakinden daha fazla eğilmeye başlamışlardır. Bu noktada aslında konuya önce eğitim tarafından başlamak gerekse de; bu, apayrı bir yazı konusu...

Okuyacağınız yazı, mimarın bu yeni dinamikler içinde kendi müştereklerini nasıl doğru tanımlamaya çalıştığının bir hikayesi olarak belli örnekleri anlatarak yazılmaya çalışıldı. Gelecekte neler olabileceğine dair bir kaç mütevazı yansıma da yapıldı ve siz okurların değerlendirmesine sunuldu.

2. Küreselleşmeye Doğru Mimarca Endişeler

Mimarca endişeler yeni değil. Mimar her zaman daha iyi ve daha mükemmele ulaşmaya çalışmıştır. Topluma yön verme, sosyal yaşamı hareketlendirme gibi iddialar ise mimarlık mesleğinin varoluş sebeplerinden biri olmuştur. 20. yüzyıl mimarlık için çok hareketli bir dönemdi. İki büyük dünya savaşı geçirmiş bir dünyayı yeniden yapılandırmak hiç bir disiplin için kolay değilken, mimarın kendini konumlandırmaya çalıştığı nokta ile sorumluluk sınırları çok geniş çizilmişti.

Figür 1. Lever House

21. yüzyıl ise mimarlık için aslında daha rahat ve sınırları belli bir dönemi ifade etmektedir. Dünya daha karmaşık bir yer olmakla birlikte, mimarlık kendi konumunu küreselleşme üzerine inşa etmeyi tercih etmiştir. Bunun ilk sonucu, tüketim hızına ve kullanıcı beğenisine göre yapılar inşa edebilmenin rahatlığı olmuştur. Tüketim çoğunlukla benzer değerler sistemi üstüne

geliştiği için, mimari anlamda bir homojenleşme söz konusu olmuştur. Bu homojenleşmenin, teknolojinin sağladığı olanaklardan beslendiği gerçeği de nettir.

Küreselleşme çok fazla kavramı ve alt tanımı içinde barındıran bir sistem. Olumlu olduğu kadar olumsuz yanları da tartışılıyor. Dünya ekonomisinin şu an bu sisteme

bağlı olduğu düşünülürse mimarlığın bunun dışında kalamayacağını da kabul etmek gerekiyor. Ancak, bu gerçek beraberinde bazı soruları da getiriyor. Örneğin, mimarlık toplumsal bir sorumluluğu üstlendiği modern dönemden bu güne, sorumlu olduğu kullanıcı ile müştereklerini nasıl devam ettirdi; ya da başka bir deyişle artık mimarlık ve kullanıcı neyi, nasıl paylaşıyor? Cevaplar her zaman kolay ve basit olmaz ama, bazı örnekleri hatırlayabilir ve zihnimize günümüz mimarlığının müşterekleri için bir resim çizebiliriz. O zaman bir miktar geriye gitmemizde fayda var.

1951 yılında New York... Skidmore, Owings, Merrill (SOM) tarafından inşa edilen Lever House ve modern mimarinin saf geometrisinin üstünlüğünü ortaya koyduğu estetiği... Hala kentin önemli bir mihenk taşı olarak kabul edilen bu mimarlık klasiği, kusursuz prizma yapısı ve camdan gövdesi ile mimarlık dünyasının temel örneklerinden birini ortaya koyuyor. Savaş sonrasında ayağa kalkmaya çalışan dünyasında mimarlığın toplum ile oluşturduğu müştereklerin bir ifadesi gibi sade, net, anlaşılır ve kullanıcı için tanımlı...O dönem için rasyonalizmin ve teknolojik ilerlemenin toplum için önemi büyüktü. Savaşın çıkan bir dünya için temel 2 kavram haline gelen bu özelliklerin ortak bir paydayı temsil ettiği gerçeği de yadsınamazdı: Dünya savaş sonrası ayağa kalkıyordu...

Lever House'dan bir sene sonra başka bir coğrafyadayız. Aynı grup İstanbul'da Hilton otelini tasarlıyor.

Ana kütle ve işlev çözümü bağlamında dönemin Amerikan büyük kentsel konaklama yapısı formatlarına uygun olarak tasarlanan otelin yapımında kullanılan teknoloji ve malzeme bileşimi o yılların Türkiye'si için olanakların sınırları dışında kalıyordu (Öztürk, 2010). Henüz küreselleşmemiş bir dünya ortamında

Figür 2. Hilton Oteli

olmamıza rağmen, mimarlığın kendi dilini farklı ülkelere taşıyabilir olduğunu görüyoruz. Hilton Oteli o yıllarda İstanbul'da sosyal yaşamı oldukça değiştiren bir yapı olarak mimarlık tarihinde yerini almıştı.

Lever House'dan ve Hilton otelinden yaklaşık 20 sene sonra modern dönemin kendi söylemini artık aynı hızda devam ettirmede bir zaman dilimine girdiğimizde, Güney Afrika'da bağımsızlık hareketleri başlıyor ve Fildişi sahillerinde modern mimarinin en güzel yansımalarından biri yükseliyordu. Moshe Mayer, Heinz Fenchel ve Thomas Leitersdorf tarafından 1963-70 yılları arasında tamamlanan Hotel Ivoire, saf ve net geometrinin rasyonel ifadesi olarak bize şunu anlatıyordu: Mimarlık sadece sınırları değil zamanı da aşarak ilerleyebiliyordu. Bunu sağlayan ise ortak müştereklerdi.

Figür 3. Fildişi Oteli

Figür 4. Louis Vuitton Vakfı Müzesi

Afrika'nın bağımsızlıkla birlikte kendi düzenini mimari anlamda yeniden kurmaya çalışırken aldığı örnek yerelliğin yanısıra modern dönemin izleri olmuştur. Sosyal bir düzenin ayağa kalkması için, gündelik yaşamda değişecek pek çok şey mimarlığın desteğine ihtiyaç duyuyordu. Zamanın akışından öte insanların gereksinimleri önemliydi. Ve bu noktada ortak payda modernizmin sunduğu sade, rasyonel ve avangard düzen oluyordu. Mimarlığın temel amacı tam olarak da bu olmalıydı. İhtiyaç duyulduğu yerde, zamanda ve biçimde var olmak...

Bugün 20.yüzyıl mimarlık tarihi derslerinde, Bauhaus ile başlayan Mies van der Rohe ve Le Corbusier ile pek çok mimarı da içine alarak devam eden düzenin dönemin yaşam ortamı için gerekli olduğu anlatılır öğrencilere. Dünyanın farklı yerlerinden örnekler gösterirken, İngiltere'den bir yapı ile Güney Afrika'dan bir yapının

neden aynı özellikleri gösterdiğini aslında pek sorgulamayız; çünkü o dönem için mimarlığın, toplumun gelişimi için koyduğu kurallarını ve programlarını genele uygulamasını normal kabul ederiz. Özellikle de 2. Dünya savaşı sonrasında yeniden ayağa kalkan yüzbinlerce yıkılmış yapının oluşmasında emeği geçen tüm mimarların bunu ortak müşterekler adına yaptıklarını söylemek elbette yanlış olmayacaktır. Ancak modernizmin geleneği reddederek rasyonel düşüncenin ışığında olabilecek tüm bilimsel gelişmeye bağlı kalarak kendini ifade ettiği gerçeğini de unutmamak gerekir.

Lever House ve Hilton otelinin yapımından 2 sene sonra 1972 yılında New Orleans'da Pruitt-Iggoe konutları dinamitlenerek yok edilecek ve modern mimarinin ölümü ilan edilecekti. Birey kendi ihtiyacının çizgilerini çok net ifade edebilecek noktaya geliyordu.

1970'li yıllardan günümüze mimarlık çok değişim geçirdi. Postmodernizmin yelpazesi altına girebilecek çok farklı bakış açıları denendi. Anlam arayışı, yapısalılık, post yapısalılık, şekil-zemin ilişkisinin bozulması, retorikten uzaklaşma, fenomenolojik yaklaşımlar derken, aslında her şey dönüp dolaşıp aynı noktaya çıkıyordu: Mimarlık kendi dilini anlaşılır kılmaya çalışırken, kullanıcı ile kurduğu müşterek dili de devam ettirmeyi umuyordu. Bu müşterek en çok tüketim noktasında kendini bulduğu için, aslında çok da zor olmuyordu. Her disiplin kendi çerçevesinde küreselleşmeye dahil olabilirken mimarlık, tüketimin markalaşma ile birleştiği noktada devreye daha çok giriyordu. Özellikle 90 sonrası pragmatik dönemde bunun örnekleri çok görülüyordu. 1989'daki Berlin duvarının yıkılışı ve 68 ruhunun ölümü ile birlikte yeni bir düzen dünyayı değiştirmişti. Mimarlığın kendini yeniden karar verici konuma

Figür 5. Guggenheim Müzesi

getirebilmesi ve doğru müşterekleri yakalayabilmesi için neleri yeniden değerlendirmesi gerektiğini masaya yatırması gerekiyordu.

1996 yılında Koolhaas'ın Prada'nın perakende stratejileri ve bir seri lüks butik tasarımı ile AMO adlı medya ofisinin de mimarlık ofisine paralel çalışmalarını başlattığını hatırlarız. Tasarım, danışmanlık, markalaşma, medya, politika, sanat, yayıncılık ve grafik tasarım gibi alanlara yönelen AMO (Mallgrave and Goodman, 2011), mimarın dediği gibi, mimarlığı 'inşa etmek' eylemininden daha öte bir pozisyona yerleştirmeyi başarmıştı.

Bundan üç yıl sonra 1999 yılında Assemblage dergisi için Sarah Whiting ile bir sohbet yaparken de değişen müşteri profilini tanımlarken çok net ifade ediyordu ki, müşteriler artık muhakkak bir bina isteğinde değiller; onları daha çok ilgilendiren bir mimari düşünme biçimi... Her şeyin inşaattan bağımsız, bağlamsal, entelektüel ve organizasyonel olduğu saf gerçeği içindeyiz. Bu yeni durum mimarın pasif duruşunu geride bırakmamızı da sağlıyor... (Koolhaas and Whiting, 1999).

Figür 6. Çin Televizyonu Merkez Binası

'Mimarın pasif duruşunu geride bırakmak' ifadesi aslında büyük bir iddiayı da içinde barındırıyordu. Koolhaas pragmatizmin güçlü savunucularından biri olarak mimarlığı farklı pek çok cephede kurmayı hedeflerken, küreselleşme her türlü sosyal ilişkinin aynı anda dünyanın

pek çok yerinde geçerli kılınabildiği, birbirinden etki alabildiği bir dünya oluşturuyordu ve mimarları yeni ve ortak küresel dil oluşturmaya yöneltiyordu. Bu yeni dil, daha çok yüksek teknoloji, pahalı malzeme, şaşırtıcı formlar ve insan ölçeğinin dışında var olmak gibi kavramları öne

Figür 7. Pekin'de alışveriş merkezi

Figür 8. Abudabi Louvre müzesi

çıkartmayı hedeflerken; karmaşık, okunamayan ve içinde insana kayıp olduğu duygusunu verecek kadar insan mekan ilişkisinden uzaklaşan yapılar oluşuyordu. Küreselleşme tüketim ile doğru orantılı çalıştığı için, kısa sürede yeni yapılan her tasarım tüketilerek eskimeye ve yerine yenisi yapılmaya başlanıyor; birbirine çok benzeyen bu yapılar mimarın diğer mimarlardan ne ölçüde daha çok karmaşık ve teknoloji ağırlıklı tasarım yaptığı doğrultusunda değerlendiriliyordu.

'Yıldız mimar' kavramı da bu düzen içinde anlam buluyordu. Öyle ki, Gehry, Koolhaas, Libeskind gibi mimarların tasarımları adeta birer heykel gibi kent mekanına yerleşiyor; çoğu büyük ölçekte ve hatta çoklu fonksiyona sahip yapılara bakıldığında içinde ne olduğu çözülemez hale geliyordu. Daha sıkıntılı olan konu ise, kullanıcının artık yapıyı gördüğü kadarı ile algılamaktan memnun

olmasıydı. Bu yapıların birer ‘turist mıknaası’ olması ve önünde çekilen binlerce fotoğrafın iç mekanlara dair hiçbir ip ucu vermemesi, şu soruyu gündeme getiriyordu: Mimarlık müştereklerini kaybetme noktasına mı geldi; ya da başka bir deyişle mimarlık kendisi için iyi olan ile insan için iyi olan arasındaki ilişkiyi doğru kurgulamaktan uzaklaşmaya mı başladı?

Robert Adam, artık özel bir referans ya da işaret yoksa Şangay, Brüksel, ya da San Fransico’nun global bölgelerinin birbirinden ayırd edilemediğini söyler. (Adam, 2008). Görünen odur ki Modern dönemin savaş sonrası standartlaşan rasyonelliği günümüzde standartlaşan karmaşa olarak dönüşüm geçirmiştir. 2002 yılında Roger Lewis’in Washington Post’a yazdığı yazıda bir tanım dikkati çekmektedir. ‘Mimarlığın McDonaldlaştırılması’ kavramını ortaya koyan Lewis, (Lewis, 2002) nereye gidersek gidelim kentin kendi kültürü ve tarihi dışındaki alanlarda birbirinin tamamen aynı yapılarla karşılaştığımız gerçeğini bize tekrar hatırlatmaktadır. Peki, bu noktaya nasıl gelindi? Sorusunun hem çok karmaşık hem de çok basit bir cevabı var; o da kullanıcının isteğinin ve tüketim arzusunun mimarlığı artık çok daha fazla yönlendirdiği yönündedir. Günümüz mimarlık ortamının Modern dönem standardize mimarlığından ayrıldığı temel nokta da bu olmaktadır.

Artık mimarlık toplumu şekillendirmek noktasından çıkmış, toplumun onu şekillendirmesine izin vermektedir. Tüketim toplumu neyi isterse onu yaratmak, onu kullanıma açmak ve yapı tüketilme sürecine geçtiğinde yenisini yapmak artık çok olağan bir kalıp haline gelmiştir. Küreselleşmenin karşı kutbunda yer alan yerelliğin bu noktada söyleyecek çok şeyi olmakla birlikte, dünyanın içinde bulunduğu karmaşık durum maalesef bu söyleme çok da izin verememektedir.Yerellik,

Figür 9. Louvre müzesi iç mekan

bulduğumuz yere olan aidiyet duygumuz ile güçlenir. Bu güç, tüm yapısal çevreye yansır, sürdürülebilir hale gelir ve bireyin yaşam biçimi ile ortak çalışır.

Oysa 21. yüzyıla dünyanın çok yerinde savaşla girdik. 2. Dünya savaşının altı yıllık süreçte verdiği can ve mal kaybı kadar hasar vermediyse de, dünyanın her yerine yayılan çatışmalar beraberinde pek çok zorunlu göçü de getirdi. Bu göçlerle birlikte kaybolan aidiyet duyguları

insanları farklı müştereklerle bir araya gelmek durumunda bıraktı. Mimarlık bu göçler ve evsiz kalan insanların yaşamlarını devam ettirmelerini sağlamak için yeni teoriler üretmeye çalışırken, bir yandan da savaşın ve zorlukların dışında kalmayı başarmış toplumlar için çözümler geliştirdiler; kentlerin yanlış büyümelerine karşın sürdürülebilirlik kriterlerinin üstünde yeni anlayışlar sundular.

Kwinter, çok yakın bir tarihte şöyle bir soru sordu: “30 sene sonra hala

mimarlar olacak mı? Bu, şimdiye kadar hiç bir neslin hesaba katması gereken bir durum değildi...” (Kwinter, 2010). Bu soruyu gündeme taşıdığına, mimarlık ortamı uzun bir süredir yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı belli bir düzen değişikliğine gitmesi gerektiği tartışmaları ile çalkalanıyordu. Mimarlardan beklenen küreselleşme içinde sadece tüketime değil, temel ihtiyaçlara da cevap verecek çözümlere eğilmeleri idi.

Bu amaç uğruna pek çok deneme yapıldı. Dünyanın içinde bulunduğu dengesiz ortamının mimarca değerlendirmeleri için çalışıldı, çözümler önerildi. 2016 yılında Venedik Bienali ‘Cepheden Bildirmek’ (Reporting from the front’) başlığı ile açıldığında isim aslında görüldüğünden daha derin bir anlam içeriyordu. Özellikle ‘ceph’e’ kelimesi içinde bulunduğumuz ortamın sıkıntılı ve bir o kadar da gerçek atmosferini net yansıtmayı hedefliyordu. Toplantıyı açan Aravena ‘ceph’e’ kelimesini yeni eylem alanları çabasında olan ve çalışmalarını daha geniş kitlelerle paylaşan bir grubun varlığını ifade etmek için kullandıklarını belirtiyordu (URL 1). Böylece 2014 bienalinde ‘temeller’ başlığı ile trafik, doğal afetler, göç, hava kirliliği gibi artık mimarın ilgi alanlarına da giren sorunlar yumağının bir üst aşamasına geçilmesi gerektiğinin sinyalleri de veriliyordu. Yani mimarlar farklı bir düzene geçmeleri gerektiğini artık fark ediyordu.

2016 yılında Koolhaas Güney Milano’da Prada Vakfının koruma projesini Catherina Shaw’a anlatırken de mimarlığın geldiği noktayı çok açıkça ifade etmişti. Koolhaas’ın deyişle: “artık orijinalite konusunda bir yorgunluk vardı ve sanatçının alçakgönüllülüğüne olan ilgi daha fazlaydı...” (Shaw, 2016).

Şu an 2018’in ilk yarısındayız. Seneye damgasını vuran Hintli mimar

Balkrishna Doshi sosyal, kültürel ve yerel mimarlığın önemini vurguladığı çalışmaları ile Pritzker ödülünün sahibi oldu. Aravena ile gündeme yerleşen sosyal konut, ekonomik problemlerin getirdiği yersizlik ve yaşamın zorluğuna mimarca direnme gibi konular yeniden gözler önüne serildi. Yerelliğin mimarlığın altın anahtarı olduğuna inananlar için, bu haber çok iyimserlik barındırıyordu.

21. yüzyılda mimarlık, kendi ideolojisini farklı ülkelere taşımak için geliştirdiği bir sosyal olgu olmaktan çıkıyordu. SOM grubunun Hilton otelini İstanbul’da tasarlamasının ve yeni bir sosyal yaşam biçimini onunla birlikte kilometrelerce öteye taşımalarının üstünden çok zaman geçti. Mimarlık bu gücü artık elinde tutmuyor. Elinde şu an var olan üst düzey teknoloji, yoğun iletişim ve insanın üketim arzusunun sınırları...

Eğer böyle olmasaydı 90’lı yıllarda İspanya’da inşa edilen Guggenheim müzesinin mimarlığa taşıdığı dekonstrüktivist ifadenin yıllar sonra 2014 yılında Fransa’da tekrar gündeme gelmemesi gerekirdi. Frank Gehry’nin 2014 yılında tasarladığı Louis Vuitton vakfı için tasarladığı müze binası kentsel mekanın içinde çok büyük bir yer kaplamamakla birlikte, Gehry’nin yapıbozumcu mimarlığının her zamanki keskin izlerini taşıyordu. Burada daha ilginç olan ise ikonik binaları ile gündemde olan mimarın sadece bunlarla anılmak istememesiydi!

2012 yılında Rem Koolhaas Pekin’de Çin televizyonu ana merkez binasını tasarladığında, küreselleşme fırtınası içinde yapı çok ses getirmiş; estetiği ve büyüklüğü ile çok eleştiri almakla birlikte, çağdaş mimarlık örnekleri içinde yerini almıştı. Ancak, küreselleşmenin getirdiği sektörel hareketleri çok iyi kullanan ve pek çok yabancı firmaya iş olanağı sağlayan bir ülke olmakla birlikte, 2014 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Xi Jinping

“daha fazla tuhaf bina istemiyoruz” cümlesiyle uzun yıllardır devam eden ikonik ve karmaşık binaların artık tercih edilmeyeceği mesajını veriyordu (Stott, 2014). Aslında bu sözlerin daha derin bir anlamı da vardı. Küreselleşme ve mimarlık arasında kurulan en temel ilişki, mimarın yaptığı binanın gerek ölçek, gerek malzeme, gerekse kullanılan teknoloji açısından çok uç noktada olması gerçeğine dayanıyordu. Gehry’nin Bilbao’daki Guggenheim müzesi bu sayede çok turist çekerek, kentin maddi olarak kalkınmasına katkıda bulunmuş olmakla birlikte, birbirine çok benzeyen yapıların devamlı farklı yerlerde yükselmesi onları artık ilgi odağı olmaktan çıkarıyor; bir anlamda bu yapıları sıradanlaştırıyordu. Bu sıradanlaşma aynı zamanda çok yüksek maliyet de içerdiği için, çözüm yerele yönelmek ve geleneği korumak noktasına taşınılıyordu. Bu tür yapıların ‘tuhaf’ olarak tanımlanması da kullanıcının belki de mimarlık ile artık ortak zeminde olmadığını göstergesi oluyordu.

Nitekim bundan bir kaç yıl sonra 2016 yılında Hollandalı grup MVRDV’nin yine Pekin’de tasarladığı alışveriş merkezi, çok daha sade bir görüntü sunuyordu. Grubun kurucularından Jacob van Rijs yaptığı açıklamada Pekin’in o bölgesindeki gri ve bej kullanımı konusundaki kısıtlamalar ile kullanıcının çarpıcı bir tasarım isteğinin dengeye getirilmek istediğini söylüyordu (Frearson, 2016). Gerçekten de ışığın gelişine göre griden sedef rengine doğru parlayarak değişen renkte tasarlanan cephe yapının ölçeği ile birlikte bu dengeyi sağlamayı başarıyordu.

1 sene sonra tamamen farklı bir coğrafyaya gidersek Jean Nouvel’in Abu Dabi’de su üzerinde tasarladığı Louvre müzesini görürüz. Mimarın kendi ifadesi ile “yapı; gereğinden fazla kalabalığın getirdiği düzen ve sıkıcılıktan uzak olarak bir ülkeye, bir tarihe, bir coğrafyaya ait olmayı

istemektedir. Arap kültürünün sembolü olan kubbe seçimi de bu yüzdendir...” (Nouvel, n.d.). Çok sade bir bahçe ile kıyıya varan binanın üstündeki kubbenin ışık ve gölge oyunları ile yapıya çok ruhani bir etki kattığı gerçektir.

Aslında çok farklı coğrafyalarda farklı mimarların elinden çıkmış bu son dönem yapılarının ortak özelliği, kültüre ve içinde bulundukları ortama saygının ifadesini daha net göstermeleridir. Kültür, tarih, coğrafya, toplumsal değerler gibi kavramlar artık daha ön plandadır.

3. Sonuç

Günümüz mimarlığı üzerine okumalar ve tartışmalar çok yönlü yapılabilir; yapılmalıdır da. Çünkü, mimarın içinde bulunduğu ortamların bilinmeyenleri çok fazla. 2016 yılındaki Venedik Bienalini tekrar hatırlarsak; ‘cepheler’ ifadesi artık bir mecaz olmaktan çıkmış durumda. Mimar bir yandan sosyal anlamda sürdürülebilir bir düzeni başlatmaya çalışıyor, diğer yandan gitgide artan göçler dolayısıyla temel barınma ihtiyaçlarını karşılamak için farklı çözümler üretiyor, bir yandan da küreselleşmenin ona sağladığı avantajları kullanarak kendini yeniden konumlandırmaya çalışıyor. Son yıllara kadar son madde üzerinde çoğu mimar çok başarı elde etti. Bir dönem için çok revaçta olan, -ki hala da gündemden düşmedi-, ikonik binalar tasarlama düşüncesi mimarlar için kendilerini çok net gösterecekleri bir arena olarak hep tercih edildi. Ancak artık ilk iki madde daha fazla gündemi işgal ediyor. Kullanıcı ile müşterekler bu yönde geliyor. Modern dönemde mimarın sosyal yaşamın şekillenmesini sağlayacak bir öncülüğü yapması mümkündü. İki dünya savaşı geçiren, milyonlarca kayıp veren, tüm yaşam olanakları ellerinden alınan toplumlar için mimarlığın sunduğu olanaklar gerekliydi ve karşılığını da bulmuştu. 90’lar sonrasında farklı bir döneme giriş ile birlikte, iletişim ve teknolojinin üstünlüğü kullanıcı-mimar ortak paydasını karşılıklı etkileşimden daha tek taraflı bir noktaya çekti. Bu tek taraf

mimarın kullanıcı isteklerini anladığı ve buna cevap vermeye çalıştığı bir dönemi temsil eder gibi görünse de, artık gereksinimlerin yerini istekler, yaşamda kalmanın yerini ise tüketim almıştı. Bu noktada mimarlığın sosyal öncülüğü kaybettiğini, tüketime hizmet veren hatta tüketimin kendisini oluşturan bir araç haline geldiğini bile söyleyebiliriz. Küreselleşme hareketleri bitmedi, yakın gelecekte bitecek gibi de durmuyor ancak, mimar bu sefer daha sağlam bir zemin bulmayı istiyor. Modern dönemdeki kadar didaktik ve keskin olmasa da, sadece tüketime cevap verecek çok büyük heyecanlar veren ama sonrasında unutulmuş yapılar yapma döneminin bitiş sinyallerini duyuyoruz. Koolhaas’ın Prada sanat galerisi binası, ya da Nouvel’in Louvre müzesi bu noktada umut verici örnekler olarak önümüze çıkıyor.

Gelecekte neler olabileceğini bilemeyiz. Ancak, küreselleşmenin son 20 senede getirdiği şaşırtıcı, kaotik, ölçeşsiz ve sadece dışarıdan seyretme hissi uyandıran binaların artık her yerde çok tercih edilmeyeceğini düşünebiliriz. Kültürün, yerelliğin, tarihin ve gündelik yaşamın evrensel ve güncel olanla birleşiminden hem mimarın hem de kullanıcının daha çok fayda göreceği bir dönemi umut ederek, geleceğin ortak paydasının küreselleşmenin içindeki yerellik olduğu duygusunu hissedebiliriz.

Kaynaklar

Adam, Robert. Globalisation and architecture: the challenges of globalisation are relentlessly shaping architecture’s relationship with society and culture, *The Architectural Review*, 223, 2008.
Frearson, Amy. MVRDV unveils pearlescent shopping centre nearing completion in Beijing, 2016, erişim: 20.05.2018, <https://www.dezeen.com/2016/02/16/chongwenmen-m-cube-shopping-centre-mvrdv-beijing-pearlescent-facade/>.

Koolhaas, Rem and Whiting, Sarah. A Conversation between Rem Koolhaas and Sarah Whiting, *Assemblage*, No:

40, (1999): 36-55.

Kwinter, Sanford. “Mach 1 (and Other Mystic Visitations)”, *Constructing A New Agenda*, *Architectural Theory* 1993-2009, (ed.) Krista Sykes, Princeton Architectural Press, New York, (2010): 80-89.

Lewis, Roger. Will Forces of Globalization Owerwelm Traditional Local Architecture, *Washington Post*, November 2002, erişim 19.05.2018, <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/162/27593.html>.
Mallgrave, Francis and Goodman, David. *An Introduction to Architectural Theory, 1968 to the Present*, Wiley-Blackwell: UK, (2011): 192.

Nouvel, Jean. The museum and the sea, n.d., erişim 21 Mayıs 2018, <http://www.jeannouvel.com/en/projects/louvre-abou-dhabi-3/>.

Öztürk, Dilek. İstanbul Hilton Oteli’nin 55. Yılı, 2010, erişim 19 mayıs 2018, <http://v3.arkitera.com/h53955-istanbul-hilton-otelinin-55-yili.html>.

Shaw, Catherine. Rem Koolhaas on Prada, preservation, art and architecture, erişim 01.02.2016, <http://www.archdaily.com/771156/rem-koolhaas-on-prada-preservation-art-and-architecture>.

Stott, Rory. Why China’s President Says “No More Weird Buildings”, 2014, erişim 19 mayıs 2018, <https://www.archdaily.com/559456/why-china-s-president-says-no-more-weird-buildings> URL 1. <http://www.labiennale.org/en/architecture/exhibition/15>, erişim 05.11.2016.

Figürler

Figür 1: <https://www.archdaily.com/61162/ad-classics-lever-house-skidmore-owings-merrill/5037def528ba0d599b0000f3-ad-classics-lever-house-skidmore-owings-merrill-image>

Figür 2: <http://v3.arkitera.com/>

h53955-istanbul-hilton-otelinin-55-yili.html

Figür 3: <https://www.architectural-review.com/essays/african-modernism-nation-building/10019150.article>

Figür 4: <https://www.archdaily.com/555694/fondation-louis-vuitton-gehry-partners/56bc7204e58ececfd000009-fondation-louis-vuitton-gehry-partners-image>

Figür 5: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/oct/01/bilbao-effect-frank-gehry-guggenheim-global-craze#img-1>

Figür 6: <http://oma.eu/projects/cctv-headquarters>

Figür 7 : <https://www.dezeen.com/2016/02/16/chongwenmen-m-cube-shopping-centre-mvrdv-beijing-pearlescent-facade/>

Figür 8-9: <http://www.jeannouvel.com/en/projects/louvre-abou-dhabi-3/>

Prof. Dr. Lerzan Aras
Lefke Avrupa Üniversitesi

lerzanaras@gmail.com

ÖZET

Bu yazıda mimarlık alanındaki müzakere kültürünün nasıl yozlaşıp bir biat kültürü haline geldiği ve bu dönüşümün nasıl bir takkiye içinde gerçekleştiği ele alınacaktır. Mimarlığın eğitimine ve icrasına hâkim olagelen 'müzakere görünümlü tek seslilik' odak noktası olarak alınacak olup, genelde kültürel iklimin müzakere adı altındaki tek sesliliğinden söz edilecek ve bunun siyasetteki ürkütücü denebilecek kökenlerinden ve oradan da mimarlığa yansımalarından somut örneklerle bahsedilecektir. Bu bağlamda da, mimarların nasıl demokratmış ve müzakereciymiş gibi görünüp, eğitimden kurama ve mesleğe (ki belki de eğitimcilerce iddia edildiğinin aksine meslek pratiği en çok {ve en samimi, en meşru} müzakereleri içeriyor aslında) sürekli tek sesi hakim kıldığına dair ve mimarlığın özne ve nesneleriyle teslimiyetçiliğine dair argümanlar ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Mimarlık Kuramı, Mimari Uygulama, Mimarlık Eğitimi

Mimarlıkta Takiye ve Biat Kültürü; Eğitimden Pratiğe Mimarın Müzakere 'Görünümlü' Tek Sesliliğe Formatlanma Süreci

Murat Çetin

1. Giriş

Bu yazı mimarlığın ve özellikle de eğitiminin 'müzakere' olgusuyla yürüttüğü (veya yürüttüğünü iddia ve beyan ettiği) ilişkinin yapaylığı ve sahteliği argümanı üzerinden kurgulanmıştır. Bu yapaylık ve sahteliğin kökleri, toplumsal yapı, siyaset ve kültür alanları bağlamında aranacaktır. Yazı, müzakere (negotiation) ve retorik (discourse) ilişkisi ve özellikle de bunların korelasyonu perspektifinden konuya bakacaktır. Toplumun olağan dinamiği olarak görülebilecek 'müzakere' olgusunun kapitalist sistemin en güçlü enstrümanlarından olan ve 'neo-liberalizmin mimarisi' olarak adlandırılan mimari zihniyet (ve özellikle de bu mimarlığın retorik ve bu söylemselliğin meşrulaştırıldığı mimarlık eğitimi) aracılığıyla nasıl manipüle edildiği ve 'büküldüğü' tartışılacaktır. Yazı, bu sahteliği örten kamuflej katmanları içine doğru yapacağı sondajı, özellikle, Spencer'ın (2016) 'Deleauze'cü Mimarlık' diye özetlediği, 'değişen dünyaya ve çağa uyum sağlayan yepyeni bir mimarlık' yaklaşımının, sistem içinde oynadığı başat rol argümanı aracılığıyla yapacaktır.

2. Toplumsal Müzakere Yetisi, Kültür ve (Küresel ve Yerel) Siyaset(ler)

Mimarlığın müzakere ile ilişkisini belirleyen şey, mimarlığın, içinde şekillendiği toplumun müzakere ile ilişkisiyle doğrudan bağıntılı kuşkusuz. Toplum ne kadar müzakereye açık ve müzakere kültürü ne kadar içselleşmişse mimarlığı da o derece müzakere sonucu bir süreç ve ürün sunar. Toplumun hemen hemen tüm dinamikleri, bir organizma olarak kendi bileşenlerinin (buna ister molekülleri, hücreleri, ister dokuları vs. diyelim) farklı taraflardan çekiştirerek orta noktada bulunduğu bir bileşke vektör doğrultusunda biçimlenir. Kent ve mimarlık da toplumsal bir müzakere oyunu sonucunda şekillenen bileşke bir ürün olarak görülebilir (Tan, 1984; Lefebvre, 1991; Edelman, 2007; Casas, 2013; Balducci & Mantysalo, 2013). Müzakere, burada anahtar rolü oynayan mekanizma olarak karşımıza çıkıyor. Ancak, bu bileşenler arasında bulunan görece daha güçlü aktörlerin bu mekanizmayı kendinden yana bükmesi söz konusu olduğundan toplum kendi koyduğu mekanizmalarla bu dengeyi dinamik olarak kontrol eder. Buradaki enstrüman da kuşkusuz müzakeredir. Tüm 'gerçek' demokratik kurumlar müzakere, ikna, taviz ve uzlaş mekanizmaları üzerine kuruludur.

Ne var ki, Emperyalizmin ve türevi olduğu söylenebilecek Kapitalizmin (Marx & Engels, 1848), toplumu gerçek anlamda özgürleştirebilecek (ve evrimsel ve diyalektik süreç sonucunda sınıfları ortadan kaldıracak) olan

(dolayısıyla da potansiyel bir tehlike barındıran) bu müzakere olgusunu etkisiz hale getirmenin yollarını bulacağı aşıkardı. Örneğin, bir bütün olarak demokrasi kavramı, ve onun manipüle edilebilmesine olanak sağlayan kuralları, sofistike matematik formüllerle, iktidar ve muhalefet denilen diyalektik rollerle, parti denilen tümleyici araçlarla, delegasyon filtreleriyle, seçim kampanyası görünümlü karnavallarıyla, devletin seçim bütçeleriyle, seçim kampanyalarının özel sektör finansörleri ve ajanslarıyla, seçim turları yüzdeleriyle, bölge ve ulus barajlarıyla, oybirlikleri,

oyçoklukları, ittifaklar, asal çoğunluklar vs. gibi yapay kurallarla belirlenmiş olan ve kitlelerin 'söz sahibi olacağız' yanılgısıyla oynamaları için ellerine verilen, katılımcı veya temsili demokrasiler, bu tür yolların en başlıcalarındandı. Hala da öyle maalesef. Toplumun doğrudan ve yerinde müzakere etmesinin yollarının özünde kapandığı ama bu soyut sistematik oyuncak ile müzakereye katıldıkları izlenimi verilerek kararların istenilen yönde matematiksel olarak büküldüğü yolları icat edecekti Kapitalizm; ve tabiki reel müzakere içerebilecek yapılanma ve oluşumları 'anarşiler' hatta belki de 'terör'

Figür 1

Figür 2

çerçevesinde değerlendirecekti. Kapitalizmin kendine muhalif her olguyu nasıl kendi içinde absorbe ettiği (Çetin, 2017) pek çok (özellikle de Marxüst) yazarca (örn. Castells, 1977) tartışılmıştır. Dolayısıyla, bu ustalıklı kamuflej yöntemlerini açığa vurmakla başlayalım ki mimarlık alanında bu riya kültürünün kökenlerini keşfedebilelim.

Kapitalizmin dayattığı gerçeklik katlanılamayacak derecede "acı" olduğundan olsa gerek ki, adını literatürde yine çok sık bir şekilde "gerçeklik-sonrası" (post-truth) koyduğumuz bu çağ (burada hemen L. Andreotti'nin her tür 'post' ön-ekini o alandaki bir 'yeni muhafazakarlık' eğilimi olarak gördüğünü hatırlatmak faydalı olacaktır), pek çok etkenle belirlenmiş, yönlendirilmiş bir 'kafayı kuma gömme' çağıdır. Özenle tasarlanmış bu etkenler arasında; her olguyu hafifletiren ve yüksek dozlu uyuşturucu nitelikli popülizm olgusu, 'mevcut düzenin asla değiştirilemeyeceği' sübliminal mesajını aktaran, doğal toplumsal tepki dinamiklerini ustaca pasifize eden ve yine zarifçe soslandırılmış bir tabir olan 'öğrenilmiş çaresizlik' olgusu, bir furya değilse de en azından moda haline getirilmiş ve celladına boyun eğmeyi dolaylı olarak olumlamak üzere piyasaya sürülmüş 'Stockholm Sendromu' olgusu, çağlar boyu kitlelerin dikkatini dağıtmakta kullanılmış ve bugün de TV, bilgisayar, android telefon, sanal gerçeklik ve internet, sosyal medya v.s. gibi teknolojik araçlarla ekstra silahlendirilmiş illüzyon olgusu, post-gerçeklik aşamasına hazırlık niteliğinde olduğu yeni anlaşılan ve her şeyin içini boşaltıp, 'katı olan herşeyi buharlaştıran' (esasen sulandıran ve bulandıran) post-modern dönem, ve bu dönemin karakteristik unsurlarından (Warhol'un dediği gibi "15 dakikalığına da olsa") şöhret olgusu, bu teknolojik araç ve sosyolojik olguları birlikte pompalamakta uzmanlaşmış ve

tamamen kapitalist sermaye sınıfının güdümündeki medya olgusu, yine bu dönemi tanımlayan imge fetişizmi ile bilgi çağı denilen şık tarif altında yaratılan bilgi kirliliği (özünde bilinçli bilgi saptırması taktikleri), ve bunların en üstünde tüm bu taktikleri akademik bir zemine oturtan “kapitalizmin meşrulaştırılması” (Hartmann & Honneth, 2006) projesi ve bu projede yine kapitalizmin körüklediği kariyerizm olgusu uğruna kendini siperin önüne kimi zaman çaresizlikle kimi zaman da coşkuyla (ama çoğunlukla şuursuzca) atan prekarya sınıfı ve akademik ünvanlı ‘kullanışlı ahmaklar’ sayılabilir. Tüm bunların izleri bugün her alanda (dolayısıyla mimarlıkta ve eğitiminde de) yaşanan yozlaşmada doğrudan görülebilir.

Apokaliptik distopya literatürünün ortak baş karakteri olan Büyük-Abi (Big-Brother) ve burjuvazinin hedefi olan total kontrol (veya daha açık ifadesiyle toplu terbiye) için asal şart olan ‘yetersiz’ ve dolayısıyla ‘teslimiyetçi’ tek-tip insan kitleleri yaratılmasına yönelik toplum mühendisliğinin en temel enstrümanı olan kitlesel eğitimin olabildiğince yozlaştırılması gerekmektedir mevcut sistemde. Özgür, seçici, sorgulayıcı, eleştirel (dolayısıyla -güya- muhalif ve hatta utanılmasa ‘devrimci’ diye nitelenecek) bireyler yetiştirme iddiasında olan (dolayısıyla çarpıcı müfredatlarını ve içeriklerini bu belirsizlik ve esneklik (ama esasen muğlaklık ve kifayetsizlik) çerçevesi içinde belirleyen) fakat kapitalist dinamikler doğrultusunda kurnaz ve oportünistçe davranacağı (ve dolayısıyla {en azından akışkanlar mekanı} ilkelerince), en kısa, en zahmetsiz, en az maliyetli, en içeriksiz, ama belki çok popüler, yani en mubah yolu tercih edeceği) asla dile getirilmeyen, ancak süslü ifadesiyle ‘öğrenci odaklı eğitim’ olgusu (ki bu konu aşağıda girişimci-öğrenci modeli olarak tekrar ele alınacaktır), bu yozlaşmanın ‘en ümit vadeden Oscar

Figür 3

adayı’ aktör gibi görünüyor. Tam da burada, müzakere meselesindeki bu toplumsal vurdumduymazlığın veya iki-yüzlülüğün ya da üç-maymunculuğun mimarlık alanına nasıl aktarıldığına bir göz atalım ki oradan mimarlık eğitimine bakabilelim.

3. Mimarlığın İkiyüzlülüğü

Mimarlıkta bir yandan hâkim ve ‘trendy topic’ olarak ‘toplum’ (ve beraberinde gelen özgürlük, çoğulculuk, eşitlik, kentli hakları vs.) söylemi ve diğer yandan da eş zamanlı olarak doğrudan ‘sermaye’ (yani inşaat ve emlak sektörlerinin) hizmetinde olma hali, mimarlarda (hiç değilse ‘alemlerde’ boy gösteren türlerinde) bir Dr. Jekyll ve Mr. Hyde olma durumunu da beraberinde getirmekte kaçınılmaz olarak. Ancak mesele şu ki, bu riyakâr durum bir tür şizofrenik ve hatta mitomanik vaka halini alarak, hastalık (veya anomali) olarak tanımlanmaktan çıkmakta ve giderek mimarlığın normu olarak meşrulaşmakta. Birazdan değineceğimiz mimarlık eğitimindeki yansımaları ise mimarlığın riyakarlığını sadece bir anomali olmaktan çıkarıp tıpta ‘konjenital anomali’ denilen doğuştan normal-dışılık aşamasına taşımakta.

Pratik alanda sermayenin hizmetinde olan ama sosyal camialarla temas halindeki mimar, tamamen materyalist güdülerle yukarıda sözü edilen riyakarlığı yaparken, akademik alanda da, sermaye tarafından yönlendirilen bir mimarlığa muhalif görünümdeki (ve söylemindeki) ‘akademik mimarlar’ ise bilerek veya bilmeden (birazdan felsefi zeminini tartışacağımız) kavramsal retorikleri ile tam da sermayenin istediği tipte meslek bireylerini yetiştirerek (bazılarımız riyakarlık demeyi tercih etmese bile en azından) bir tutarsızlık abidesi olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Özünde bir tür barınak üretme eylemi olan ve bu eylemin ardındaki ‘kolektif’ karakterde gömülü ‘karşı-güç’ potansiyeli, yukarıda da belirttiğimiz gibi etkisizleştirilmesi veya halk kitlelerinden alınıp mimarlığı yönlendiren erk odaklarına devredilmesi gereken bir değer (Çetin, 2017) olarak algılanır Kapitalizmde. Müzakere ile bu kolektivite olgusunun kadim ve içkin bağı düşünüldüğünde, müzakere olgusu da etkisiz hale getirilmesi gereken veya üst sınıflara (ki burada mimari elit kastediliyor) devredilmesi gereken, ama bu devir-teslimin de iyi kamufle edilmesi ve meşrulaştırılması gereken bir unsur

olarak beliriyor. Bu yüzden şimdi de bu devir-teslim sürecini irdeleyeceğiz.

4. Mimarlığın Müzakere ile İmtihanı

Mimarlığın (uzmanına ‘devredildiği’ kırılma noktasından itibaren giderek daha da çok) bireysel bir yaratı eylemi, yani bağımsız bir sanat (dolayısıyla mimarın da bir sanatçı) olarak görüldüğü bir kültürel anlayış ikliminde, hikmetinden sual olunamayan yüce yaratıcı (yani Tanrı-Sendromundan muzdarip) olan yüksek egolu mimar figürünün, esasında kolektif bir toplumsal ürün olan mimarlığın en önemli unsuru olan müzakere meselesi ile imtihanı kaçınılmazdır. Niyetlendiği mimarlık sanatını, toplumdaki pek çok aktörle (ama onlara rağmen) gerçekleştirmek zorunda olan mimar, formasyonu gereği kendisine tüm yetkileriyle bahsedilen totaliterliğini de ya gizlemek ya da meşrulaştırarak bu aktörlere kabul ettirmek zorundadır.

Sen (2010) bu olgunun tarihi kökenlerini araştırır ve özellikle Koloniyalizm dönemindeki Hindistan’a referansla, Avrupa (ve özellikle İngiliz İmparatorluğu) kökenli mimarlık ve kent planlama modellerinin buradaki kentleşmenin şekillenmesine çeşitli uzlaşmalar ve tavizlerle (yani

müzakerelerle) nasıl empoze edildiğini tartışır. Bu mimari modellerin nasıl birer domine etme, kontrol ve baskılama enstrümanı haline geldiğini ve mimari retoriğin bu süreçte nasıl kullanıldığını anlatır. Amin (1976), uluslararası politikanın ve küresel ekonominin giderek değişen doğası ile iç politika ve sömürge stratejilerinin kentsel (ve kırsal) yerleşimleri nasıl kökünden etkilediğini gözler önüne sererken, mimarlığın müzakere ile imtihanında retoriğin önemine vurgu yapar. Bu nedenle metnin ilerleyen bölümlerinde bu olgunun nasıl üst düzeyde geliştirildiğini tartışırken tekrar Spencer’a başvuracağız. Retorik ve sınıf çelişkisi bağıntısı (Kennedy, 1963; Elsner & Meyer, 2014; Bourdieu, 1977; Tse-Tung, 1937) yeterince anlaşıldığı vakit kuramın siyasal gücü daha net ortaya çıkacaktır. Bu noktada her mimarın bu içkin çelişkiyle baş edebileceği bu riyakarlık sanatını öğrenmesinde önemli bir ortam olan mimarlık eğitimine (ve tabi ki akademiyasına) bakmak anlamlı olacak.

5. Mimarlık Eğitiminde ve Akademide Müzakere Görünümlü Totaliterizm

Gencecik mimar adaylarını bir taraftan sermayeye hizmet ederken bir yandan da topluma faydalı

olabilecekleri gibi bir cennet tasvirine veya vaadine inandırabilmek için mimarlık okullarına ve buralarda bir tür misyonerlik görevi üstlenen akademisyenlere önemli roller düşmüştür. Müfredatlar bu çelişkiyi doğrudan yansıttığı gibi, öğretim elemanları da farklı pozisyonlar tutarak bu çelişkinin olağanlığından dem vururlar. Ancak bu kadroların çoğu pratikte yer almamayı tercih ederek akademiye pozisyonlandıklarından, terazinin retorik kefi her zaman daha ağır basmış ve bu durum “üniversitenin bir meslek okulu değil bir düşünce geliştirme ortamı olduğu” argümanı ile kurumsallaşmıştır. Büyük kısmıyla doğru olan bu argümanda atlanan bir detay ise şudur ki; bu rolü üstlenen üniversite kurumu (özellikle bizimki gibi ülkelerde) mimarlarla meslek icrası yetkisi de vermekle yükümlüdür. Dolayısıyla, kendine esasen bir tefekkür kurumu veya son kertede bir düşünce kulübü rolü biçen akademi, kadrolarının retorik öğrenme ve üretmeye dayalı bir kariyerizm dürtüsü ile oluşup gelişeceğini de baştan kabullenmiştir. Bu kadrolar başta söz ettiğimiz sahte cenneti mimar adaylarına anlatabilmek için mevcut retorik okyanusunda kulaçlar atarak bu tefekkür hiyerarşisinde iyi pozisyonlara gelmek için çırpınırlar. Onları arzu ettikleri pozisyonlara yerleştirecek olanlar ise tefekkür hiyerarşisinin üst makamlarındaki kıdemli akademik figürlerdir ve onlar akademinin statükosunu devam ettirmek üzere, üstünde sessizce uzlaşmış retoriklerde ustalaşmış saygın ve seçkin kişilerdir. Mimarlıkta söylem üretiminin ‘sınıfsal ayrışma ve hükmetme’ mekanizmalarının en temel araçlarından biri olduğu argümanını başka mecralarda tartışmıştım (Çetin, 2017). Bu kapalı devre entellektüelizmin veya elitizmin giderek bir tür eksklusiv kulüp üyeliğine, hatta kilit noktalarda (üst-düzyet idari pozisyonlar, editoryal pozisyonlar ve mimari portaller gibi, mimarlığı, etkin aktörlerini ve

Figür 4:

mimarlığın algılanışını yönlendiren pozisyonlarda) tarikatlaşmaya ve mafyalaşmaya vardığını söylemek abartılı olmaz. Sözü edilen mimarlık entelejansiyasının, hangi kavram ve terimlerin kullanılıp tartışılacağından tutun (Doyduk, 2018), kimlerin hangi etkinliklerde, kurullarda, jürilerde yer alacağını, nerelerde yazılarına yer verileceğini, hangi yazar ve düşünürlerle referansla düşünülüp yazılacağını dahi çeşitli pasif yöntemlerle belirlediği biraz dikkatli bakılınca kolaylıkla görülebilir. Bu sözü edilen şifrelenmiş etkileşim, 'seksi' ders adlarıyla süslenmiş okul müfredatlarında, mimarlık medyasında, camiasında ve sponsorlu etkinlik ortamlarında (ve hatta proje stüdyolarında dahi) baskın bir diskurun tezahürü şeklinde boy gösterir.

Yukarıda sözü edilen ve pozisyon elde etmek için çırpınan genç akademisyen adayları da bu baskın diskurun kendi istikballerini belirleyecek bir geçiş vizesi olduğunu çabucak kavrarlar kuşkusuz. Bu ortamda var olabilmek için aynı dilden konuşma becerilerini geliştirerek retorik sanatını içselleştirirler. Dönem dönem kavram trendleri bu (trend-setter) elit grupça değiştirilmekle birlikte, mesela en küçük kahve molasında dahi Deleuze'den, Agamben'den dem vurmak 'ortamlarda Sırrı'ya oy verdiğini söylemek' muamelesi görür. Bu gruplar kıdemlisi ve genciyile biraraya geldiğinde herkesin bu kulübün üyesi olmayı ne kadar hakkettiğine dair şovu, dışarıdan bakıldığında etkileyici olsa da, konuşmaların içeriğine bakıldığında müthiş (ve bilinçli) bir muğlaklık (ki Spencer (2016) bunu Foucault'a refereansla neo-liberalizmin 'hakikat oyunları' için gerekli bir taktik olmasına bağlıyor) dikkat çeker. Bu tiyatral sahne, esasen National Geographic belgesellerini aratmayacak bir doğa (ve toplum) olayını gözler önüne serer. Evrim sürecinde ve besin zincirinde

kendine yer (ve besin) bulmaya çalışan, ve simbiyotik bir yaşam türünü benimsemiş, büyük balıkların solungaçlarına konumlanan küçük balıkları andıran akademisyen adayları, değil müzakere etmek, sadece itaat etmek ve pozisyonlarını korumak durumundadırlar. Örneğin Tanyeli (2018) Türkiye'de akademi ve yazın ortamında (birkaç istisna hariç) kimsenin kimseye itiraz etmediğinden yakındır. Dolayısıyla birazdan ekonomik ve siyasi kökenlerini tartışacağımız 'kuram şiddeti' (Çetin, 2017) mimetik süreçlerle hızla kopyalanarak hâkim fenomen haline gelir.

İşte bu durumdaki akademik kadrolar, hayatta kalma güdüsüyle hareket ederken bir yandan da neo-liberalizmin fikri propagandasını yapan düşünürlerin fikirlerini taze mimar adaylarına yayan 'kullanışlı aptallar' (idiots utiles {ki vaktiyle Avrupa'lı sosyalistler için kullanılan bu tabir Lenin'e atfedilir}) rolünü üstlenirler. Spencer (2016), bunu Hayek'e referansla 'ikinci el fikir tacirleri'

diye tanımlar ve neo-liberalizmin baş hizmetkarı haline gelen Deleuze'cü Mimarlık çığırtkanlarını işaret eder.

Böylesi tarikatvari bir yapılanmanın niteliğini tanımlayacak tek kelime 'biat' olabilir. Hem tarikatlaşmanın bir gereği olarak, hem de mimarlığın bir yandan müzakereci bir alan olmasına rağmen bir yandan ise üst-sınıfın sözünün geçmesi gereken (ancak bunun kamufle edilerek ve şık bir biçimde meşrulaştırılarak yapılması elzem olan) bir alan olmasının sonucu olarak 'takiye' olgusu da kaçınılmaz olarak devreye girer. Dolayısıyla mimarlığın başta değindiğimiz içkin (sermaye-emek) çelişkisinin aşılması için bu olgu mimarlıkta eğitimden başlayarak kurumsallaştırılır.

Buraya kadar anlatmaya çalıştığım bu epidemik davranış biçimi, Spencer (2016)'ın neo-liberalizmin eğitim politikalarını tanımlamak için kullandığı 'girişimci-öğrenci' modelinin özneleri tarafından da karşılık bulur. Mevcut sistemin bütününe anlamaya

Figür 5

Figür 6

gerek görmeden ve sisteme eleştirel bir bakış çabasında bulunmadan (ki Spencer neo-liberalizmin bunu asla istemediğini ve felsefe, kuram ve pratik dahil tüm alanları buna göre kurguladığını çok net şekilde ifade eder) sadece o sistemin kendileri için ne kadar doğal, kaçınılmaz, karşı konulmaz, ve eğer itaat ederlerse onları özgürleştirerek mutlu edeceğine inandırılarak bu 'girişimci-öğrenci' örnekleri kendilerine rol-model alacakları (yukarıda tariflediğimiz) akademisyenlerce sunulan, muğlak, esnek ve etkileyici diskuru kolayca

benimseyip aynı sulara kendilerini atarlar. Kuşkusuz onları da bu sulardan çıkaracak bir kurtarıcıya ihtiyaç olacaktır.

En başta post-gerçeklik adını verdiğimiz çağımızı tanımlamak için kullandığım anahtar kavramların oluşturduğu zemin, bir yandan geleceğe yönelik (ki eğitim alanı tamamıyla gelecek üzerine kuruludur) bir karamsarlık, ümitsizlik ve çaresizlik halini aktarıırken bir yandan da bu durumu kabullenerek meşrulaştırıp, o zemin üzerinde yürümeye yönelik bir

Figür 7

hayatta kalma dürtüsünü tetikler ki bu dürtü mevcut ekonomi-politik sistemin tam da aradığı ortamı hazırlar. İşte başta sayılan bu muhteşem olgular ve 'çağdaş' gelişmeler ışığında, dünyanın ve zamanın çok değiştiğini, çok karmaşıklaştığını, çok seçenekli hale geldiğini, bu nedenle de tüm meslek alanlarının (kuşkusuz mimarlık bunların başında sayılıyor) epistemik içeriklerinin değiştiğini, bireylerin bu karmaşık sistemde kendi özgür ve özgün yollarını bulmaları için daha 'felsefi' bir perspektiften mesleklerini öğrenmeleri gerektiğini salık veren, hayatı ise pratikte (ki tam da bu argümanın neo-liberal açılımlarını aşağıda tartışacağız) bireysel deneyimlerle sistemin kendisinden öğrenmelerinin daha doğru olacağına dayalı 'yeni bir epistemik rejimin' çoktan inşa edildiğini deklare eden akademik bir tutum (örn. Tanyeli, 2018) tezahür eder. Bu argümanın temel dayanağı, değiştiği iddia edilen hayata adım atan mimarların çoğunun mimarlık yapmadığı, dolayısıyla eğitimin değişmesi gerektiği üzerine kuruludur. Oysa bu saptamanın değişen koşullardan çok (neo-liberalizmin eleştirdiği) 'planlama' hatasından kaynaklandığı ve ihtiyaçtan çok daha fazla mimar yetiştirilmesiyle ve 1990lardan itibaren görülen üniversite patlamasıyla çok yakından ilgisi olduğu aşikardır. Yine bu saptamanın, bir o kadar da, 2000lerden bu yana akademik kadroların oluşturulma, atama ve yükseltme kriterlerinin ortaya çıkardığı kadro profillerinin oluşturageldiği soyut içerikli müfredatlarla yetişen mezunların, değiştiği iddia edilen (ancak mimarlığın temel bazı unsurlarının {belirli bir zümrenin tekelindeki ve birazdan tartışacağımız ayrıcalıklı bir mimarlık hariç} hayatın daha geniş bir kısmını kapsayan gündelik mimarlık faaliyetinde pek de değişmeden devam ettiği) pratik hayata çıkınca hayal kırıklığı yaşamalarıyla ve her ne kadar soyutlayabilmeye dair beceriler elde etmişlerse de (ki bu

da tartışılır) somut becerilerdeki kifayetsizliklerinden ötürü mimarlıktan uzaklaşmalarıyla da ilgisi vardır. Dolayısıyla, bu radikal görünümlü tutum, her ne kadar bize (ve o sulara atlayıp çırpınan meslek adaylarına) mutlak bir çıkış yolunu işaret eden bir kurtarıcının kehanetiymiş gibi görünse de, yine istemeyerek veya bilmeyerek olsa dahi bizleri 'felsefe' görünümlü (ve aşağıda karanlık kökenlerini tartışacağımız) bir büyük ekonomi-politik (yani neo-liberal) tuzağın içine çekme olasılığı barındırabileceğini de (ya da en azından böyle bir ek boyutu olabileceğini de) göz önünde bulundurmaya (yani bu önermeye de eleştirel bakabilmeyi, müzakere ve itiraz edebilmeyi) gerektiren bir tutumdur.

6. Mimarlık Pratiği ve Müzakere Zeminleri

Mimari kuram ve eğitim alanında müzakere olgusunun nasıl etkisizleştirildiğini tartıştıktan sonra mimari pratik alanında (ki bu alan kuram kurmaylarınca, piyasa koşullarında taviz verildiği düşünülerek kınanan horgörülen bir alan olarak addedilir) müzakere meselesinin nasıl ele alındığına bakalım. Mimarlık pratiğinde müzakerenin zemini, kuram alanındaki gibi muğlak olmayıp, kapitalist dinamikler gereği oldukça basit ve nettir; karlılık. Bu zemin son derece rasyonel ve nesnel bir zemindir ki birazdan tartışacağımız üzere neo-liberalizmin düşünsel arka planı, rasyonaliteyi göz önünden ve onun yaratacağı (ve nihayetinde neo-liberalizmin kendisine yöneltebileceği) eleştiriye ise tamamen ortadan kaldırmaya odaklı bir nitelik sergiler. Oysa ki bu rasyonel müzakere zemini çok daha meşrudur (en azından mevcut sistem içerisinde) ve takiyeye ihtiyaç duymaz. Ancak bu genel ve gündelik mimarlık pratiği ile, mimarlığa yüklenen ve aşağıda detaylı olarak tartışacağımız misyonu somutlaştırmaya yönelik

Figür 8

Figür 9

seçkin mimarlık pratiği arasında bir ayrımı burada vurgulamamız gerekir. Bu özel ve ayrıcalıklı mimarlık, özellikle büyük ve küresel sermaye gruplarının kendilerini ifade aracı olmakla kalmayıp, tüm ekonomi-politik sistemin olumlanması, meşrulaştırılması, eleştirilerin bertaraf edilmesi, çatışmaların gizlenmesi ve yatıştırılması ile onun tüm kitlelere ve bireylere usulca ve keyifle kabul ettirilmesi gibi önemli bir misyon da taşıyan stratejik bir eylem olarak belirlemektedir. Yukarıda bir kısmı sayılan ve çağımızı tanımlayan sosyolojik dinamikler bu (epik) misyonun meşrulaşma zeminini hazırlarken, tartışacağımız mimarlık pratiği ise bu misyonun en ikna edici

unsurlarından olan fiziki-mekansal çevreyi (yani sahne dekorunu) belirler ve bu yüzden (bu tiyatral gösterinin librettosunu teşkil eden diskur kadar çok) etkin bir rol üstlenir. Şimdi bu seçkin mimarlığın arka planında yatan bu ekonomi-politik ajandayı inceleyelim.

7. Emperyalist (Neo-Liberal ve Neo-Kolonyal) Bir Formatlanma Olarak Mimarlık; Biat, Takiye ve Kifayetsizlik

Kınadığı mekanizmaya akademik, kavramsal, entellektüel ve sık bir kılıf takarak bu neo-liberalist çarklıya şuursuzca ve dört nala itaat etmeyi sağladıklarının bilincinde dahi

Figür 10

olmadan sözde 'yeni' (özgürlükçü, sorgulayıcı, toplumcu ve daha bir sürü erdemle yüklü) bir mimarlık anlayışı tesis ettikleri izlenimini bırakmaya çalışan bu üst-sınıf mimarlık elitinin, mimarlığın tekeli eline geçirmiş olan güç tekelleriyle danslarını daha önce Mimarlıkta Söylemin Eyleme Zulmü başlıklı yazıyla tartışmışım (Çetin, 2017). 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren bu kavramsal içerikli mimarlığın şaasalı pratiğinin sergilediği tabloyu ise biraz da provokatif olmak amacıyla Mimarlıkta Sapkınlık adlı yazıyla tartışmışım (Çetin, 2013). Mimarlığın müzakere olgusu ile yürüttüğü takiyeye ilişkisini sorguladığım bu yazının tam da

bu noktasındaysa, özellikle bu son dönem mimarlığını koşullandıran zihniyetin (kökleri karanlık yerlere uzanan) ekonomi-politik kökenlerini ve bu karanlık kökenin mimarlıktaki müzakere (yani eleştiri) içeriğini nasıl bertaraf ettiğini göstermeye çalışacağım.

Mimarlık ve siyaset ilişkisine dair çok fazla yazı yazılmışsa da (ki Estetik ve Politika {2007} adlı kitapta, buradaki tartışmaya benzer bir tartışmanın Lukacs ve Bloch arasındaki rasyonalist ve ekspresyonist estetiklerinin politik arka planlarına dair yazışmalarıyla Nazi döneminin Alman sanatı ile siyaseti ilişkisinin irdelendiğini görürüz), Spencer (2016) son dönem mimarlığının doğrudan bir ekonomi-politik enstrüman haline getirilişinin izini sürüyor. Burada ne yazık ki çok indirgeyici bir şekilde özetlemek zorunda kaldığım, ancak mimarlığın içine düşürüldüğü 'neo-liberalizmin ateşli hizmetkari' pozisyonunun nasıl kavramsallaştırılarak (daha doğrusu kuramsallaştırılarak) meşrulaştırıldığını çok net bir şekilde ortaya koyan Spencer'ın (2016) "Neo-liberalizmin Mimarlığı" adlı kitabında şu iki olgu arasında net bir ayrım yapılıyor; birincisi mimarlığın eleştirel düşünce zemini (ki bu kitabın Türkçe çevirisinde 'teori' olarak tanımlanıyor), ikincisi ise kapitalizmin mevcut işleyişini (çağımız, dünya, yaşamın tüm

kanalları ve tüm epistemik rejimler değişiyor, çoğullaşıyor, karmaşıklaşıyor ve özgürleşiyor savından yola çıkarak) olumlamak, aklamak, meşrulaştırmak ve hatta yüceltmek üzere kurgulanan post-eleştirel ve 'projeci' niteliğe haiz 'kuram'. Birincisi, 20.yüzyıl başı ve ortalarına kadar görülen, rasyonalist, eleştirel mimarlık teorisi ile özdeşleştirilirken, ikincisi bu eleştirel düşünce sisteminin, yeni dünya düzeninin (Wallerstein, 1974, 1979) dinamosu olan kapitalizmin işleyişine zarar verdiğinden hareketle, eleştiriye tamamen ortadan kaldırarak mevcut mekanizmaların kabullenilmesine ve tüm öznelere (örn. mimarlar), nesnelere (örn. binalar) ve kurumların (örn. Ofisler, okullar vs.) sistemin şaşmaz parçaları olarak çalışmasını formüle eden kuramlarla (özellikle de Mimarlık camiasının ve piyasa dinamiklerine dayalı mevcut sistemin üst-sınıf düşünce eliti olan akademyasının dört elle sarıldığı Deleuze Mimarlığı kuramıyla) ilişkilendirilir.

Spencer, özgürleştirici, ilerici bir faaliyet görünümüne bürünen ve tüm düşünsel, ve eylemsel araçlarla propaganda edilerek her mecrada yaygınlaştırılan bu yeni mimarlık anlayışının, karşı konulamaz (ve adeta hipnotik bir) itaat ve kontrol aracı olarak neo-liberalizmin baş yaveri konumuna getirilişinin siyasi, ideolojik ve ekonomik arka planını adım adım, adeta bir cinayet romanı gibi ortaya seriyor. Kaçınılmazlığı, eleştirilmezliği, karşı konulmazlığı, pseudo-ilericiliği ve teslimiyetçiliğin getirdiği haz duygusuyla (Harris, 1992) şekillenen, ve 'mutlu edici' niteliği ile bu yeni mimarlık zihniyetinin, kitleleri neo-liberal sisteme adeta dogmatik (dolayısıyla sorgulanamaz, eleştirilemez, değiştirilemez) bir dinmişcesine 'topyekun' nasıl tapındırdığını ifşa ediyor. Ancak, bu mimarlık yaklaşımı, özgürleştirmek şöyle dursun, distopik bir geleceğin artık çoktan başladığını ilan ediyor. Bu nedenle, pratiğin içinden doğrudan

Figür 11

gözlemlere dayalı olarak üretmeye başladığım, 'müzakere görünümlü tekselelilik' odaklı bu mimarlık eleştirisi yazısının argümanlarıyla doğrudan örtüşüyor Spencer'in bu kapsamlı çalışması.

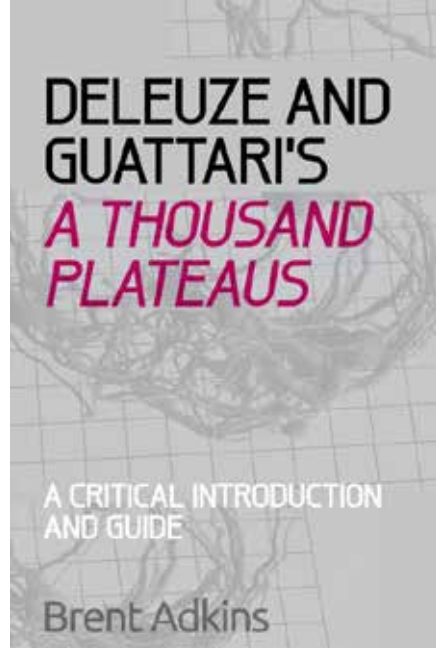
Spencer'a (2016) göre, neo-liberal sistemde insan, önce insanlıktan çıkarılıp, 'kendilik' kuramları ve teknikleri ile parçalanıp, sonra da 'duygulanım' kuramlarıyla yeniden melezlenerek tekrar insanileştirilir: Bu sistem kültürel-tüketici, yurttaş-tüketici, öğrenci-girişimci modellerini tesis eder. Yukarıda da değinildiği gibi bu son özne modeli için artık bilgi kazanımı bir hedef olmaktan çıkmış ve girişim becerilerini hayata geçirebilen zeki-göçebeler olmak asıl amaç haline gelmiştir. Dolayısıyla onlar bu giderek güçlenen ve totaliterleşen mimarlık diskurunun hevesli ve itaatkar seçmen tabanını oluşturmaya başlarlar.

60lardan itibaren, matematikçi J. Von Neumann'ın çalışmaları doğrultusunda sibernetiğin yükselişi, Hayek ve Polanyi'nin 'karmaşıklık', 'spontane oluşumlar' gibi kavramları ortaya koyuşları ve bunların dogmatik evrensel ilkelere dönüştürülmesi için gösterilen olağanüstü gayretler ile sistem tasarımı kavramı, sentaks ve parametrik tasarım gibi eğilimlerin yükselen değerler haline gelişi tam olarak örtüşür. Üstelik, planlama olgusunun katılığına yönelik eleştirilerin yükselişi de bu gelişmelerle eşzamanlıdır ilginç bir şekilde. Özellikle Benham'ın sibernetik yönelimi şiddetle savunması doğrultusunda öznenin sibernetik olarak yönlendirilmesi, manipüle edilmesi (ki Spencer burada Alphaville ve THX1138 gibi distopik filmlere atıf yapar) ve yine sibernetik mekansal koşulların yarattığı duysal zevke kendini bırakıvermesi (mekansal sarhoşluk) gibi mimari fantaziler bu eğilimin mimarlıktaki yansımaları olarak ortaya çıkmıştır. Esasen neo-liberal sistemin ekonomik ve politik işleyişini tarifleyen terimler

olan pürüzsüzleştirici, akışkanlaştırıcı gibi ifadeler mimarlık için de kullanılır bu kuramsal çerçevede; ve ayrıca doğrudan mimarlığın fiziki-mekânsal taktiklerinin nitelenmesi için de kullanılır. Hadid, Gehry, Mayne gibi mimarların fotojenik binaları bu niteliklere haiz formlarıyla bizi büyüler ve içinde önce fiziksel, sonra duygusal ve en son ise zihinsel olarak esir eder. Bu binalara ve onları yaratan ekonomi-politik koşullara (her ne kadar o koşullar bizim pek çok alanda celladımızsa da) hayran ve teslim oluruz. Spencer bu fiziki çevreyi şöyle tanımlar;

“Dümdüz mekana yayılmış sürüler halinde insan figürleri binalar arasında adeta kumanda ediliyor, yükseltilmiş yürüme yolları boyunca yönlendiriliyorlar. Akışkan bir mimari bu... Sanki hiç yoktan varlık kazanıyor. Dış yüzeyleri süsleyen kıvrımlar, ızgaralar ve açıklıklar sanki aynı görünmez güçlere tabi. Ortada emek namına hiç birşey yok...” (Spencer, 2016; 15).

Spencer'in bahsettiği 'görünmez güç' bize doğal olarak A. Smith'in 'Görünmez El' kavramını hatırlatıyor. Ancak kapitalizmin yeni düşünürleri Smith'den bu yana çok yol katettiler ve birazdan aşağıda sayacağımız yazarlar, Smith'in o acı 'görünmez el' gerçeğini bize artık çok süslü, baştan çıkarıcı paketlerle ve yumuşacık kadife eldivenlerin içinde sunuyorlar. Mimarlıkta da bu şekilde kendini gösteren yeni düşünsel yaklaşımlar, kapitalizmin yarattığı mücadeleleri, antagonizmaları, çelişki ve çatışmaları açık etmek bir yana düşünmeyi dahi suç ve engel addeder ve tasfiye eder. Metayı öne çıkaran bu düşünürler, metayı üreten somut emeği görünmez kılmaya yönelik stratejiler geliştirirler (ki Adorno bunun fantazmagorik (mimari) biçimlerle ve kuramlar aracılığıyla gerçekleştirildiğini belirtir). Bu yüzdendir ki bugün hakim olan düşünsel iklim Adorno'cu ve Tafuri'ci ütopyadan, yapısökümcü eleştiriden,

Figür 12

özellikle Marx'tan arındırılmış, ve emek kavramı - argümanları tamamen ortadan kaldırılmıştır. Yeni felsefe, ancak ve ancak nesnellikten, eleştirme, yorumlama ve değiştirme düşüncesinden vazgeçerek özgürleşileceğini iddia ve empoze eder topluma (Tam bu noktada yukarıda değindiğimiz Lukacs ve Bloch'un rasyonalizm ve irrasyonalizm tartışmasında üstünde durdukları irrasyonalizm ve faşizm bağlantısını hatırlatmakta fayda var). Eleştiri içeren düşünsel eylemleri Cusset ve Speaks'ın 'teori çılgınlığı', Hays'in ise 'teori şeytanlığı' olarak tanımladığını, onlara göre bu eleştirel teorinin tasarım ve müşteri odaklı uygulama önünde engel teşkil ettiğini, 'post-fordist kapitalist' dönemin ihtiyaçlarına yönelik yeni (ve post-teorik) bir mimarlığa gereksinim duyulduğunu ve bu yüzden sözü edilen düşünürlerin kitleleri olumlayıcı kuramlara sevkettiklerini hatırlatan Spencer (2016), bu kuramsal manevralarla kapitalizmin kendinden uzak tutmaya çalıştığı eleştirel analizlere (yani gerçek müzakerelere) yeniden tabi tutmaya çalışır neo-liberalizmin

Figür 13

kuramını ve mimarlığını. Baudrillard, Lyotard ve Foucault gibi düşünürlerin eserlerinden hareketle 70lerden itibaren beliren 'yeni iktidar tiplerini', 'neo-liberalizmin hakikat oyunlarını' (ki bu oyunun kuralları gereği oyun düzeneği oyuncuların gizlenmelidir; bu sayede oyuncular sistemi anlayamayacaklarını dolayısıyla kifayetsizliklerini kabullenerek oyuna başlar), Foucault'un çok üzerinde durduğu 'yönetimsellik' olgusunu (ki neo-liberalizmin toplumsal sistemi topyekun içermeyi hedeflediğinden ve yönetimselliğin hayatın her noktasına sızması gerektiğinden bahseder) ve T.Lemke'nin yönetimselliğin kendilik ve tahakküm teknolojileri ile birleştirilerek 'yönetmek' ve 'zihniyet' arasında doğrudan bir bağlantı oluşturulduğuna dair uyarısını, Adorno'nun 'olumlamanın eleştirisini', Tafuri'nin 'kapitalizm karşıtı görüşlerin kapitalizmin hizmetine girdikleri uyarısını', Kracauer ve Jameson'un 'mimari dışavurumda işbaşında olan büyük ölçekli güçlerin dolayımı' gibi girişimlerini yeniden ele alan Spencer (2016), neo-liberalizmin paketleyip servis ettiği yeni düşünsel zeminin sıklıkla referans verdiği; Dünyanın Yeni Akıllı adlı eserlerinde 'hakikate direnilemeyeceğini ancak yaklaşılabileceğini' empoze eden Dardo & Laval, veya Latour, Boltanski & Chiapello, Postane,

O'Sullivan, Zizek, McLuhan, Debord, Bishop, Luhmann, Spuybroek gibi düşünürlerin, ve rasyonalizmi bir hata, planlamayı ise totaliterizm olarak nitelendiren Hayek ve Polanyi gibi düşünürlerin ajandalarını açık eder. Kuram alanında kalmayıp, mimari pratik alanında da Hadid, Schumacher, Zaero-Polo, Moussavi (FOA), Koolhaas (OMA), Lynn, DEGW gibi mimarlar ve mimarlık ofislerinin vahşi kapitalizm ve onun neo-liberalist mimarisini ya nasıl savunup uyguladıklarını, ya da binaların kapitalist taktiklerini diskurlarıyla nasıl kamufle ettiklerini, işleri ve söylemleri (yazılı ve sözlü açıklamaları) üzerinden de ifşa ediyor kitabında Spencer. Bu doğrultuda, örneğin; BMW binasının mekan organizasyonunun neo-liberal üretim ve yönetim modelleriyle nasıl örtüştüğünü, CCTV binasının Koolhaas'ın komiklik derecesine varan 'bu bir halk mimarlığıdır' açıklamasına rağmen Çin'deki neo-liberal ekonomi-politik sistemle nasıl örtüştüğünü, Pompidou Center binasındaki 'sirkülasyonun dışa vurumu' meselesinin kültürün tüketimselleşmesine nasıl hizmet ettiğini, Meydan AVM'nin 'erişilebilir kabuk' kavramını kendine alet ederek kamusal maskesi altında yoksul kitlelerin ehlileştirilmesine nasıl hizmet ettiğini, Ravensbourne Koleji ve Cooper Union eğitim yapılarıyla

özgürleştirici eğitim ortamları kisvesi altına eğitimin, alışveriş, sosyalleşme, tüketim ve eğlencenin içinde nasıl eritildiğini açığa sererek bu yeni şatafatlı mimarlığın iki yüzölçümüne varan iç tutarsızlıklarını ortaya koyup bunların yukarıda açıklanan yeni kuram şemsiyesiyle nasıl meşrulaştırıldığını anlatıyor. Binalardan söylemlere, demeçlere, röportajlara, basın bildirilerine, yazılara kadar bunun izini bir dedektif gibi sürer Spencer (2016). Bunlar arasındaki eşzamanlılıklar, ilişkiler, idari pozisyonlar, hükümet raporları, sponsorluklar, askeri stratejiler, reklam sektörüyle doğrudan bağlar vs. ile ilişkilendirerek neo-liberalizmin esasen 'Kızıl Tehdit' karşıtı ajandasını gözler önüne serer.

Yukarıda bahsedilen 'bireylerin sistemin bütününe kavrayamayacaklarını dair ön kabul', eğitilirken ve pratikte çalışırken kendi kifayetsizliklerine inanmış bireylerin, sistemin onlara biçtiği rolü kusursuzca oynamalarını sağlamak için biçilmiş bir kaftandır adeta. Eğitim sistemi de bilgi aktarmak yerine burada anlatılagelen göz boyayıcı meşrulaştırma mekanizmalarını bu bireylere enjekte eder. Ama retoriğin verdiği sahte güç ve enerji ile bireyler kifayetsizliklerini bir değer haline getirmeyi öğrenir ve (eğer oyunda doğru hamleleri yaparlarsa) başarılılar mevcut sistemde. Mimarlık tüm bu alanlarda olduğu gibi, hatta başta tartışıldığı üzere bu meşrulaştırma sürecinde oynadığı başat rolden ötürü bu süreci çok daha yoğun yaşar ve mimarlığın içine düştüğü çıkmazların başında da bu yer alır.

Sonuçta denilebilir ki, Deleuze mimarlığının negatif eleştiriye yüz çevirip olumlayıcı, karmaşıklığa, muğlaklığa, evrenin oluşumuna dayalı bilimlere ve duygulanım felsefesine ilişkin kuramlara yönelmesiyle, emeğin, eğitimin, kültürün ve kamusal mekânın, vahşi kapitalizmin acımasız ilkeleri doğrultusunda (kurbağaların

yavaşça ısınan suda farketmeksizin haşlanmasına benzer şekilde) yeniden düzenlenmesine yönelik neo-liberal projelerin bizzat hizmetine girmesini meşrulaştırılmıştır.

8. Son Söz Yerine

Görüldüğü üzere mimarlık, özellikle de son dönemde her tür mecrada propagandası yapılan seçkin mimarlık ve onun 'felsefi' (ve akademik) arka planı kendilerinden çok daha büyük bir amaca hizmet ediyor, ve bunu "dünyanın çok değişip karmaşılaştığı, mimarlığın düşünsel zeminin de pratiğinin de tamamen değişmesi gerektiği" savı üzerinden yürütüyor. Gerek pratik alandaki mimarlık starları, gerekse kuramsal alandaki mimari düşünce elitleri ve bu mimarlığı parıldatarak ona mutlu köleler yetiştiren eğitim neferleri, kendilerinden çok daha büyük bir görevin misyonerleri. Bu özünde-totaliter misyon, sunulduğu (ve pazarlandığı) haliyle kolaylıkla ikna edici, büyüleyici, hatta hipnotize edici, halüsinojen, neredeyse uyuşturucu ve haz verici bir nitelikte. Kuşkusuz ki bu misyon kendisinin sorgulanmasına izin vermediği gibi, her tür totaliter sistemde olduğu üzere müzakereyi de bünyesinden uzaklaştırmıştır. Ancak bu tek seslilik, oluşturulan kuram ve kavram bombardımanı içinde adeta bir müzakere ortamı sunuyormuş ilüzyonu ile işler. Bu yazı boyunca, kuramın kendisinin değil, kuramın, özellikle de eleştirel düşünceden arındırılmış ve neo-liberalizmi olumlayıcı, meşrulaştırıcı kuramın, her şeyin üstüne çıkarılarak hakim duruma getirilişinin eleştirildiğini belirtmem gerek olmadığını düşünsem de, yazının sonuna geldiğimiz bu aşamada yine de bu noktaya açıklık getirmek isterim. Kuşkusuz mimarlık eğitimi özellikle eleştirel düşünceyi ve felsefeyi bünyesine almalıdır ancak bunun dahi eğitim basamakları içindeki yeri, mimarlık pratiğine ehliyet verme yetkisini kendinde tutmakta

Figür 14

ısrar eden üniversitede giderek ve mecburen lisansüstüne doğru kaymak durumundadır. Meslek adaylarının (arka planı biraz da karanlık olan) o fantastik mimarlık ürünlerinin büyüüne kapılmadan önce, değil altında yatan neo-liberal kuramların meşrulaştırma taktiklerine tabi tutulması, ivedilikle mimarlıkta ve eğitiminde kifayetsizliğin önüne geçilmesine ve sonra da eleştirel düşüncenin yeniden tesisine angaje olunmalıdır.

Büyük sermayenin elindeki bu fantazmagorik mimarlık pratiği, arkasındaki ekonomi-politik sistemin (yani kapitalizmin) etkisinden kurtulmadıkça bu pratik alana müdahale, şimdilik olası görünmese de, en azından eğitim dünyasında kendine idealist bir rol biçen genç aktörler yukarıda tanımladığım uyuşturucu ortamın etkisinden uyanmak ve gözlerinin içine bakan daha da genç meslek adaylarını bu sistem-olumlayıcı, sistem-meşrulaştırıcı girdaptan çekip, Spencer'in uyardığı mimarlıkta (gerçek) eleştirel düşünce ve kolektif pratikler zeminine çekmek için gayret gösterebilirler. Belki de artık sonunun yaklaştığı görülen mevcut ekonomi-politiğin çökmesi için gerekli son darbeyi bu gayret tetikleyecektir. Bilinçli ve üzeri ustaca örtülü biçimde,

kapitalist bir enstrüman haline getirildiğini tartıştığımız, mevcut ve sözde çağdaş görünümlü bu mimari yaklaşım ve bu mimariye dair eğitim zihniyeti yerine, kapitalist sistemin (retorik ve pratik) tüm mimari baştan çıkarıcı tuzaklarıyla nasıl başılabileceğinin, bu sistemin kökten nasıl dinamitlenebileceğinin (hacklemek tabirini, bahsettiğim trend-setterlarca çok aşındırıldığından özellikle kullanmadığımı vurgulamak isterim), ana sütunlarının nasıl tamamen yıkılabileceğinin tartışıldığı (yani gerçekten {ve tüm engellere rağmen} müzakere edilebildiği) bir mimarlık eğitimi zihniyeti hepimize çok iyi gelecek gibi görünüyor...

Kaynaklar

Adorno, T.W., Lukacs, G., Bloch, E., Benjamin, W., Brecht, B., Jameson, F., 2007 (2016), Estetik ve Politika; Realizm-Modernizm Çatışması, İstanbul; İletişim.

Amin, S., 1976, Unequal Development: An Essay on Social Formations of Peripheral Capitalism, New York: Monthly Review Press.

Balducci, A., Mantysalo, R., 2013, Urban Planning as a Trading Zone, Springer, New York. Baudrillard, J., 1968 (1988), 'The System of Objects'

in Selected Writings (ed. M.Poster), Stanford UP; Stanford CA.

Bourdieu, P., 1977, Outline of a Theory of Practice, Cambridge; Cambridge UP. Casas, L.G., 2013, "Caracas; Territory, Architecture and Urban Space" (Ch.9), in Planning Latin America's Capital Cities 1850-1950 (ed. A. Almandoz), New York; Routledge.

Castells, M., 1977, The Urban Question: A Marxist Approach, London: Edward Arnold. Çetin, M., 2017, "Mimarlıkta Söylemin Eyleme Zulmü Üzerine...", Dosya, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şb., V.40, s.22-28.

Çetin, M., 2013, 'Preaching to the Perverted (Spaces); Perversion in Architecture- as an Art of Spatial Design', IJCEE-IJENS, V.13, N. 1, s. 41-50.

Doyduk, S., 2018, "Katmanlaşma, Sürdürülebilirlik, Katılımcılık Out, Müsterekler, Dayanışma, Devrim İn", XXI, v.169.

Edelman, H., 2007, Urban Design Management; Using Interactive Negotiation to Create Value in Intersection of Urban Planning, City Design and Real Estate Development, Helsinki; Helsinki University of Technology Publications.

Elsner, J. & Meyer, M., 2014, The Art and Rhetoric in Roman Culture, Cambridge UP; Cambridge.

Harris, D., 1992, From Class Struggle to the Politics of Pleasure; The Effects of Gramscianism on Cultural Studies, New York; Routledge.

Hartmann, M., Honneth, A., 2006, Paradoxes of Capitalism, Constellations; International Journal of Critical and Democratic Theory, V.13, n.1, s.41-58.

Kennedy, G., 1963, History of Rhetoric, Volume I: The Art of Persuasion in Greece, Princeton; Princeton University Press.

Lefebvre, H., 1991 (2014), 'The Production of Space' in The People, Place, and Space Reader (eds. J. J. Gieseking, W. Mangold, C. Katz, S.

Low, S. Saegert), New York; Routledge. Marx, K., Engels, F., 1848 (2002), Communist Manifesto, London; Penguin Classics.

Sen, S., (2010), 'Between Dominance, Dependence, Negotiation, and Compromise: European Architecture and Urban Planning Practices in Colonial India', Journal of Planning History, 9(4), s. 203-231.

Spencer, D., 2016, Neoliberalizmin Mimarlığı; Çağdaş Mimarlığın Denetim ve İtaat Aracına Dönüşme Süreci (Çeviri: A.Terzi), İstanbul; İletişim.

Tan, E., 2014, Negotiation and Design for Self-Organizing City; Gaming as a Method for Urban Design, A+ BE: Architecture and the Built Environment, N.11, Delft; Delft University Press.

Tanyeli, U., 2018, Uğur Tanyeli ile Söyleşi: Toplumsal Hafıza, Mimarlık, Tarih ve Kuram (ed. E.B.Fındıklı), İstanbul; Everest Yayınları, s.188-9.

Tanyeli, U., 2018, 'Ekmek Entelektüeli' mi, "Felsefe Kafası" mı? Mimarlık Eğitimi İçin İki Seçenek', Arredamento Mimarlık, V.320, s.6-7.

Tse-Tung, M., 1937 (1967), On Practice: On the Relation Between Knowledge and Practice, Between Knowing and Doing, Beijing; Foreign Languages Press.

Wallerstein, I., 1974, The Modern World System, London; Academic Press.

Wallerstein, I., 1979, The Capitalist World Economy, Cambridge; Cambridge University Press.

Prof. Dr. Murat ÇETİN
Kadir Has Üniversitesi

murat.cetin0001@gmail.com

ÖZET

Bu söyleşide, 1973 yılında mezun olarak mimar ünvanını almış, değerli mimarlarımızdan Sayın Burhan Atun'un eğitim ve öğretim yıllarından, günümüze kadar yaşamış olduğu mesleki deneyim ve tecrübelerine yer veriyoruz. Burhan Bey'in mimarlık mesleğini seçmeye nasıl karar verdiğini, mimarlık eğitimi ve meslek hayatında karşılaştığı zorlukları ve anıları yazımız boyunca sizlerle paylaşıyoruz. Günümüzdeki mimarlık eğitimindeki ve mimarlık mesleğindeki aksaklıkları dile getiren Burhan Atun, iyi bir mimarlık eserinin olabilmesi için; kaliteli ve doğru bir eğitimin, mimarına saygı duyabilen işverenlerin, tüm kararları verilmiş bir projenin ve projeyi hayata geçirecek tüm yasal sorumluluklarının bilincinde; teknik donanımı, bilgisi ve kadrosu eksiksiz bir yüklenicinin gerekliliğini ve önemini vurgulamaktadır. Söyleşimiz içerisinde, ölçekleri ve işlevleri farklılık göstermekte olan birçok projeye imzasını atmış olan Burhan Atun'un projelerinden ve sanatsal çalışmalarından da örnekler bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Burhan Atun, söyleşi, mimarlık müzakereleri, mimarlık mesleği ve eğitimi, mimari projeler.

MİMARLIK İNSANLARI

Mimarlık Müzakereleri Üzerine İlk Mimarlarımızdan Burhan Atun ile Bir Söyleşi

Yasemin Mesda

Mimarca: Bildiğiniz gibi Mimarca'nın bu sayısının konu başlığı "MİMAR-LIK MÜZAKERELERİ". İsterseniz bu konudaki düşüncelerinize geçmeden önce sizi kısaca tanıyalım...

B. Atun: 1948 yılında, Gazimağusa kazasına bağlı Ergazi (Ovgoros) köyünde doğdum. 1960 yılında Ergazi İlkokulu'nu, 1966 yılında Gazimağusa Namık Kemal Lisesi'ni bitirdim. Mücahitlik hizmetimi tamamladıktan sonra, 1968-1973 yılları arasında Ankara'daki Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde mimarlık eğitimimi aldım. B. Arch (Bachelor of Architecture, Mimarlık Lisans Programı) diploması alarak, mezun oldum. Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Mimarlar Odası'nın 29 sicil numaralı üyesiyim. 1973 yılından bugüne kadar mimarlık mesleğini icra ediyorum (Figür 1).

Mimarca: Mimar olmaya nasıl karar verdiniz?

B. Atun: Aile içinde benden önce mimar olmuş ve mesleğini icra eden büyüklerimin bulunması, bana daha lise yıllarımdan bu konuda bilgi ve fikir sahibi olma imkanı yaratmıştı. Mimar olan ağabeyim Hakkı Atun, onun mimarlık bürosu ortağı, yeğenimiz Ayer Kaşif ve yine mimar olan yeğenimiz Bora Atun (rahmetle anıyorum) bana bu konuda somut örnek oluşturuyor, esin kaynağı oluyordu. Onlardan, başarılı bir mimar olabileceğime dair telkinler alıyordum. Buna bağlı olarak ağabeyimin bana zaman zaman hediye ettiği yaşama ve seviyeme uygun mimarlık konulu kitaplar, mimarlık kavramını anlamamda çok büyük rol oynamıştır. Ağabeyimin, Ayer Kaşif'le yürüttüğü mimarlık bürosu çalışmaları ve ürünleri bu meslekle ilgili somut bilgiler edinmeme ve mimarlık mesleğini daha iyi anlamama yardımcı olmuştu. Sonuç olarak kendimi içinde hissettiğim bu ortam, mimarlık mesleğinin cazibesini ve mimar olma kararı almamı sağladı. Bu o kadar kesin bir karardı ki, benim için artık başka seçenek tanımayan ve mutlaka ulaşılması gereken bir TUTKU idi...

Mimarca: Mimarlık eğitiminiz sırasında unutamadığınız birçok anınız vardır eminim. Bizimle paylaşabileceklerinizi aktarır mısınız?

B. Atun: 1966 yılında Gazimağusa Namık Kemal Lisesi'nden mezun olduğumda benim için "mimarlık", kafamda meslek olarak kesinleşmiş bir hedefti artık. Hatta, daha önce de değindiğim gibi, başka bir seçenek düşünemeyecek kadar TUTKU düzeyinde bir hedefti...

Kıbrıs Türk Maarif Müdürlüğü'nün uyguladığı sınav sonucunda İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Fakültesi'ni kazanmıştım. Ayrıca, girdiğim Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin giriş sınavlarında ilk tercihim olan Mimarlık Bölümü'nü kazanamamıştım. Her ihtimale karşı ikinci tercihim olarak (yatay geçiş imkanını düşünerek) Şehircilik Bölümü'nü yazmış ve bu bölümü kazanmıştım. Üniversite, birinci sınıftan sonra belli bir not ortalamasının sağlanması ve Üniversite Transfer Komitesi'nin uygun bulması koşulu ile bölümler arasında geçiş imkanı sunuyordu. Bu olanağı düşünerek, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Bölümü'ne kaydımı yaptırdım. İçimde tutku düzeyinde bir istek haline gelen mimarlık mesleğini, ODTÜ'de mimarlık eğitimi almak uğruna riske etmişim... Sonuçta mimarlık bölümüne geçemeyebilirdim! Birinci sınıf eğitimim boyunca bu benim kabusum olmuştu. Şehircilik benim istediğim meslek değildi çünkü...

Nüfusu 300'ü geçmeyen bir köyden çıkıp, okumak için gittiğim Ankara; ölçeğinden tut da yaşam tarzına, iklimi ile insanları ile hasılı herşeyi ile hiç alışık olmadığım, uyum sağlamak zorunda olduğum yepyeni bir ortam olarak zaten benim için büyük bir zorluktu. Üniversite ortamı ise uyum gerektiren bambaşka bir zorluk...

Bütün bu zorlu koşullara rağmen derslerime, ana amacımı gerçekleştirmek için nasıl sınırsız sarıldığımı hep anımsarım. Birinci dönem sonunda; geçme notu ortalaması 2 olmasına rağmen en yüksek not ortalaması olan 4 üzerinden en az 2.5 tutturmam, mimarlık bölümüne geçebilmem için ön koşuldu. Kredi ağırlığı çok yüksek olan ana dersimiz "Temel Tasarım" (Basic Design) dersi, en sevdiğim dersti (Figür 2a ve 2b). Dersi, Doç. Dr. Sümer Gürel ve asistanı Raci Bademli veriyordu (ikisini de bu vesileyle

Figür 1: Ergazi İlkokulu ve okul yıllarımda oturduğum yer (Cenk Atun, 2014).

rahmet ve saygıyla anıyorum). Verilen ödevlerde genellikle başarılı olduğum için, Sümer Hoca'nın dikkatini çeken öğrencilerden olmuştum. Sıkı çalışmamın semeresi ilk sömestirin karnesinde geldi; 2.68. Bu ortalama, transferim için yeterli idi. İkinci koşul ise, Transfer Komitesi'nin geçiş başvuruma onay vermesiydi. Bunun için Mimarlık Fakültesi'nin Transfer Komitesi temsilcisinin benimle ilgili görüşü önem arz ediyordu. Yıl sonuna doğru zamanı gelince başvurumu Üniversite Kayıt Kabul İşleri Müdürlüğü'ne yaptım.

Sümer hoca, Mimarlık hocalarından arkadaşı Ahmet Gülgönen'le birlikte Side Uluslararası Proje yarışmasına girmişti. Bu amaç için oluşturdukları yardımcı öğrenci ekibine beni ve aynı sınıfta olan yakın arkadaşım Oğuz Feridun'u da almışlardı. Yüksek Lisans öğrencilerinden birinci sınıf öğrencilerine kadar farklı sınıflardan oluşan büyük bir takımın içinde bulmuştuk kendimizi. Bulunmaz bir deneyimdi bizim için. Gece gündüz çalışıyor, yoruluyor ama hocalarla birlikte çalışmaktan büyük keyif alıyorduk... Esprilerin havada uçuştuğu, samimi ve sıcak bir ortam oluşmuştu. Bu keyifli ortamdan

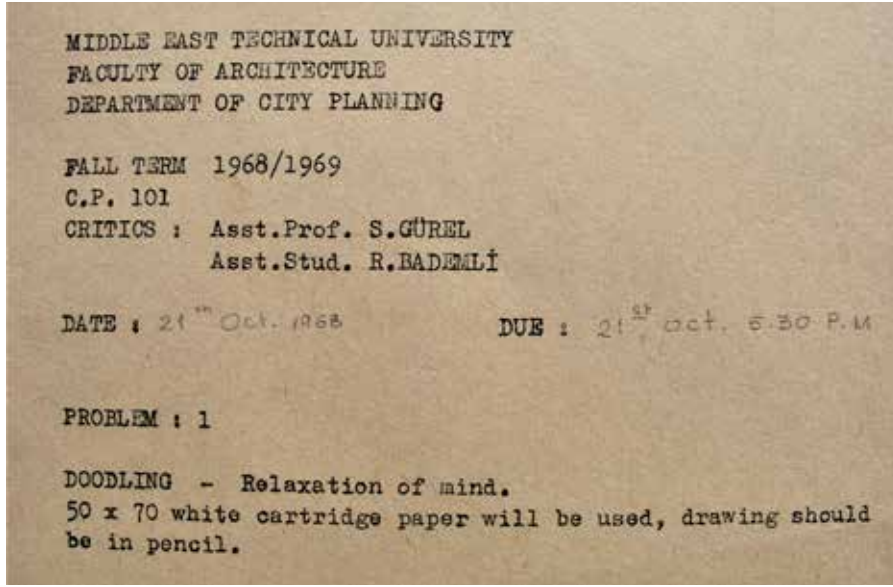
cesaret alarak çekingenliğimi yenmeyi başardım ve Sümer Hoca'ya mimarlık bölümüne geçmeyi ne kadar çok istediğimi, bana bu konuda yardımcı olmasını rica ettim. Sümer Hoca'nın beni dinledikten sonra söyledikleri hep aklımdadır: "Ben senin şehirci olmanı isterdim. Madem ki bu kadar istiyorsun sana elimden gelen yardımı yapacağım." demişti. Ertesi gün fakülteye gittiğimizde beni yanına alıp, Transfer Komitesi Mimarlık Fakültesi temsilcisi Prof. Enis Kortan'ın ofisine götürmüştü. Enis Hoca'ya benim için söylediklerini hep hatırlarım: "Enis, bu öğrenci iyi öğrencilerimdendir. Mimarlığa geçmek istiyor; mimarlığı başarabilecek kapasitede bir öğrencidir. Transfer komitesinde görüşülürken rahatlıkla olumlu görüş belirtebilirsin." demişti. Enis hoca adımı aldıktan sonra, teşekkür ederek çıktık. İçim içime sığmıyordu. Büyük amacım olan mimar olmak tutkusuna daha yakın hissediyordum artık kendimi...

Yakın arkadaşlarımdan aynı sınıfta olduğum Oğuz Feridun ile İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan İbrahim Numan da mimarlığa geçmek istiyordu. Onlar transfer yolu yerine, yeniden sınava girerek, mimarlık

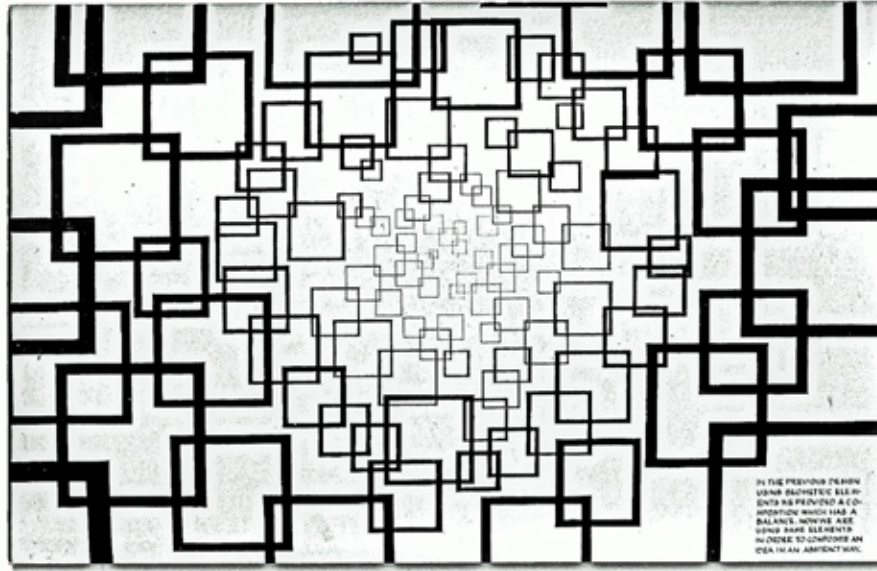
bölümünü kazanmayı denemeye karar vermişlerdi. Yıl sonundan önce yapılan sınavların ikisini de kazanıp, mimarlığa birinci sınıftan başlamayı tercih ettiler. Bu üçümüz için de çok isabetli bir karardı. Bu durum, üçümüzün de aynı anda transfer için başvurmamız halinde içimizden bir veya ikimizin elenme ihtimalini ortadan kaldırmıştı (Figür 3). Eğitim hayatım boyunca hep birlikte olduğum değerli arkadaşım ve meslektaşım Oğuz Feridun'la mezuniyetten sonra da yan yana meslek icra ettik, ülkemizde açılan proje yarışmalarının çoğuna katıldık ve deneyimler paylaştık. Planlama İnşaat Dairesi'nde de birlikte görev aldık. Bu durumun, meslek hayatımın önemli bir şansı ve zenginliği olduğunu söyleyebilirim. Aynı dönem mezun olduğumuz değerli arkadaşımız İbrahim Numan akademik kariyeri tercih etmiş, bu yolda ilerleyerek profesör olmuş, 90'lı yılların ikinci yarısında DAÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı görevine gelmiştir. Bu dönemde Oğuz Feridun ve beni mesleki deneyimlerimizden öğrencileri yararlandırmak adına DAÜ Mimarlık Fakültesi'ne yarı zamanlı olarak çalışmaya davet etmiştir. Mimarlık eğitimimize birlikte başlayıp, mezun olduktan yıllar sonra bir akademik çatı altında buluşmak, benim için hem çok anlamlı hem de çok değerli bir deneyimdi.

Bütün eğitim hayatım boyunca birlikte olduğum, aynı yurt odasını ve aynı evi paylaştığım, zor anlarımda yanımda bulduğum, en yakın arkadaşım ve meslektaşım Oğuz Feridun'la birlikte; beş yıl boyunca gece gündüz dirseklerimizi dayadığımız çizim masasına, ayaklarımızı uzatıp, topuklarımızı dayayarak söylediğimiz zafer şarkısını hep hatırlarım. Figür 4'te yer alan fotoğraf, diplomalarımızı alıp kaldığımız eve döndükten sonra, zaman ayarlı otomatik deklanşörle çekilmiştir.

Okul hayatımın ilk yılında, Oğuz'la benim mimarlığa geçmek istediğimizi öğrenen şehircilik bölümü sınıf arkadaşlarımız bize "Pis Mimarlar!"

Figür 2a: Temel Tasarım dersinde ilk dersin ödev konusu (Atun, 1968).

Figür 2b: Temel Tasarım dersinden bir çalışma (Atun, 1968). Ödevle istenmekte olan; "Muhiddinem dervişem Hak yoluna girmişem, Onsekiz bin alemler, Bir zerrede görmüşem" dörtlüğünün mesajının soyut olarak ifade edilmesi.

diye takılmaya başlamıştı. Adımız, stüdyoda "Pis Mimarlar" olmuştu bile (Figür 5).

Nihayet büyük gün geldi çatı. Transfer sonuçlarının belli olduğunu öğrenir öğrenmez rektörlük binasındaki kayıt kabul işleri müdürlüğüne koştum. Transfer başvurusunun sonucunu öğrenmek için kuyruk oluşturmuş çok sayıda öğrenci vardı. Ben de kuyruğa girdim. Heyecandan neredeyse

baygınlık geçirecektim. Sonuçları, önündeki listeden bakıp sırası gelene söyleyen çok genç ve sevimli bayan sekreterin, benden önceki birkaç kişiye üzgün bir sesle "Maalesef kabul edilmediniz." dediğini işittikçe, dizlerimin bağı çözülme noktasına gelmişti. Nihayet kuyruğun başında artık ben vardım... Görevlinin mutlu bir ses tonuyla ve gözlerinin içi gülerek "Kabul edildiniz" dediğini ilk anda algılayamadım. Benden öncekilerin

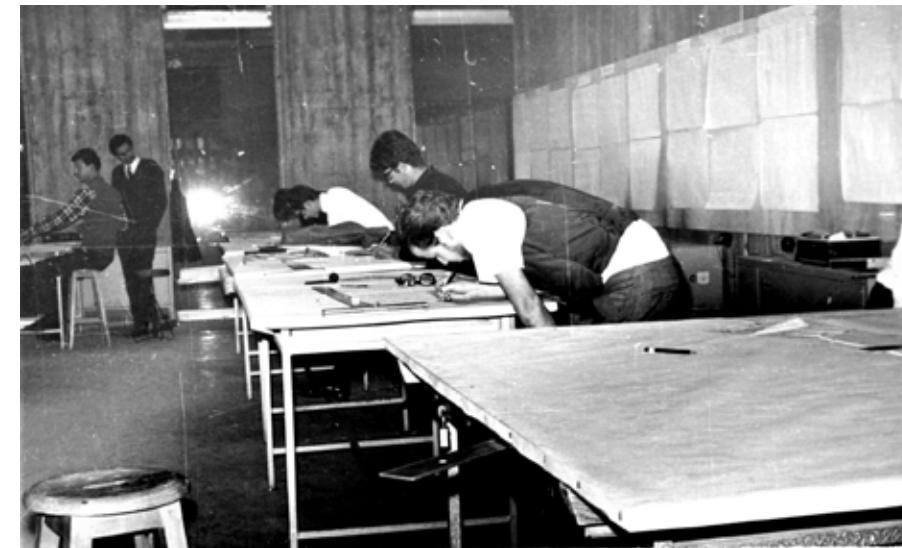
Figür 3: Burhan Atun, Oğuz Feridun ve İbrahim Numan'a ait anı fotoğrafları (1973)

Figür 4: Diploma sonrası bir anı, Burhan Atun ve Oğuz Feridun (1973, Oğuz Feridun).

Figür 5: ODTÜ Şehircilik Bölümü 1. sınıf öğrencileri ve arka kısımdan görünmekte olan Burhan Atun (1968, ODTÜ Fotoğraf Kulübü).

Figür 6a: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehircilik 1. Sınıf Temel Tasarım Stüdyosu (ODTÜ Fotoğraf Kulübü, 1968).

hep ret cevabı aldığını duydukça iyice koşullanmış, aynı cevabı alacağım korkusuna kapılmıştım. Anlık şaşkınlıktan uyanıp, bana mutlu bir ifadeyle söylenen olumlu sonucu algıladığımda neredeyse görevli bayanı kucaklayacaktım.

Kayıt Kabul İşleri Müdürlüğü ile Mimarlık Fakültesi arasındaki mesafe sanırım 500 metre civarında olmalıydı... Bu mesafeyi nasıl aldığımı size anlatamayacağım; çünkü bunu ben de hatırlamıyorum! Şehircilik birinci sınıf stüdyosunun kapısından nefes nefese girdiğimi ve "Mimarlığa kabul edildim!" diye bağırdığımı; masalarına eğilmiş çalışan sınıf arkadaşlarımdan bir anda kalemlerini atarak "PİS MİMAAAR!" nidaları ile, aynen muhteşem bir gol atmış futbolcunun takım arkadaşlarının yaptığı gibi üzerine yığılıp beni kutlamalarını hiç unutmam. Bu benim eğitim hayatımın olduğu kadar, bütün hayatımın kırılma noktalarından biri olarak en unutamadığım anılarımdan biridir.

Öğrencilik yıllarıma ait anılarımdan olduğu bazı fotoğrafları aşağıda sizlerle paylaşıyorum (Figür 6a, 6b, 6c, 6d).

Mimarca: Mimarlık eğitimi yoğun bir çalışma temposu gerektiren,

uykusuzlukların olduğu, zor bir eğitim sürecini kapsamaktadır. Maket yapmak, çizimleri hazırlamak, kritik almak, alan gezileri, gözlemler, yorumlamalar, analizler gibi çalışma yöntemlerinin hepsini içermektedir. Öğrencilik yıllarınızda sizin de zorlandığınız şeyler oldu mu?

B. Atun: Mimarlık eğitimi gerçekten de zor bir eğitimidir. Hem bedensel, hem de moral ve güç gerektiren bir eğitim sürecidir. Çok bilinçli bir şekilde seçtiğim bir eğitim olmasına rağmen, tüm eğitim süreci boyunca zorluklar yaşadığımı söyleyebilirim.

Sorunlarımdan biri proje teslimlerinde zamanı iyi değerlendiremememdi. Proje teslim süresi kıaldıkça, panik yaşamaya başlar; bu da beni kararsızlığa düşürdü. Mutlaka bitirmeyi başarırdım ama çok büyük zihinsel veya fiziki yorgunluklar yaşadım. İkinci sınıfta ilk projemiz Seyyar Tiyatro (Travelling Theatre) projesi idi (Figür 7a ve 7b). Projeyi ve 1/20 ölçekte çalışan maketi bitirene kadar başıboşluk sistemim çok zayıf düşmüş olacak ki ağzım ve boğazım kötü şekilde iltihaplanmıştı. O kadar ki, ayakta zor durur hale gelmiştim. Buna rağmen projeyi bitirmiş ve geriye kalan gücümü de projemi asmak için kullanmıştım. Sonrasında yurda dönüp, revire yatmıştım... Jüriye çıkamamıştım ama projemin CB aldığını anımsıyorum.

Bu sorunlardan daha ciddi olanı ise, -kişiliğimden kaynaklandığına inandığım- jüri önünde konuşmakta çok zorlanmam idi. Projemi zar zor takdim eder, sorulan sorular karşısında nutkum tutulur, kendimi savunamaz duruma düşerdim... Bir jüride, bu sorunum yüzünden iki hocanın birbirine karşı söylediği sözleri hâlâ hatırlarım... Jürinin daha başında, hocalardan birisi sert eleştirilere başlamıştı. Bunun üzerine diğer bir hoca: “Çocuk daha ağzını açmadan biz onun üzerine çullandık. Sesi kısıldı” diye beni savundu. Sert

Figür 6b: Sınıf arkadaşlarımla birlikte çekilmiş olan bir anı fotoğrafı (Oğuz Feridun, 1968).

Figür 6c: Ankara Kaleiçi'nde yapılan eskiz çalışmasına ait bir gün (Oğuz Feridun, 1968).

eleştiride bulunan hoca da beni savunan hocaya sert bir ifade ile “Fatih Bey, Fatih Bey! Sanırım bu laf bana...” demişti. Eh, artık onların bu atışmasından sonra benim durumumu tahmin etmeniz zor olmasa gerek...

Şimdilerde nostaljik duygularla aktardığım bu sorunlar, eğitimim boyunca benim için hep var oldu. Son sınıfta, konusu Beytepe Kampüsü için kütüphane binası olan bitirme projemin jürisinde dahi yaşadım aynı sorunu. Jüri üyeleri eleştiri yaptıkça iyice sesim kısılmış, kendimi savunamamıştım. Benden ses

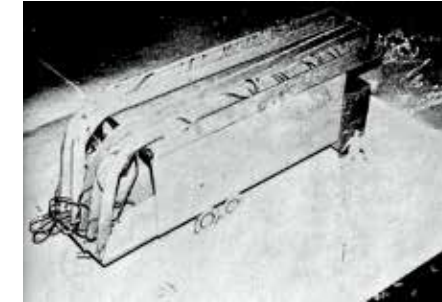
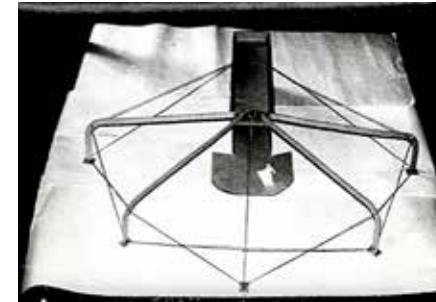
çıkmayınca, proje hocam Teoman Aktüre diğer hocalara; “Burhan zaten konuşmuyor. İsterseniz diğer projeye geçelim” demişti.

Yaşadığım sorunlar, içimdeki mimar olma özlem ve isteğini hiç yıpratmadı. Projelerimin genellikle iyi tasarlanmış ve takdim edilmiş olması nedeniyle, yaşadığım bu zorluklar başarıyı engelleyememişti (Figür 8a ve 8b).

Mimarca: Mezun olduktan sonra bir mimar olarak, kağıt üzerinde tasarladığınız bir yapının ilk yapınız

Figür 6d: Okul arkadaşlarımla birlikte çekilmiş olan bir anı fotoğrafı (ODTÜ Fotoğraf Kulübü, 1968).

Figür 7a-b: İkinci sınıftaki ilk projemiz olan Seyyar Tiyatro projemden (1970, Oğuz Feridun).

Figür 8a: Üçüncü sınıftaki hastane projesinin zemin kat planı (1971, Oğuz Feridun).

olarak inşa edilmesi ve hayata geçmesi size neler hissettirmişti?

B. Atun: Mezun olduktan hemen sonra arkadaşım aracılığı ile Beyarmudu'nda bir konut tasarımı talebi gelmişti. Statik hesaplarının dahi yapıldığı, bitmiş bir konut projesiydi. İlk projemi hazırlarken, büyük bir heyecan duymuştum. Binanın perspektifini de çizmiştim. Ne yazık ki bu ilk tasarladığım binanın uygulamasından sanırım mali nedenler dolayısıyla vazgeçilmişti. Uygulanmamış olmasına rağmen benim ilk heyecanım olarak meslek hatıralarıma eklendi (Figür 9).

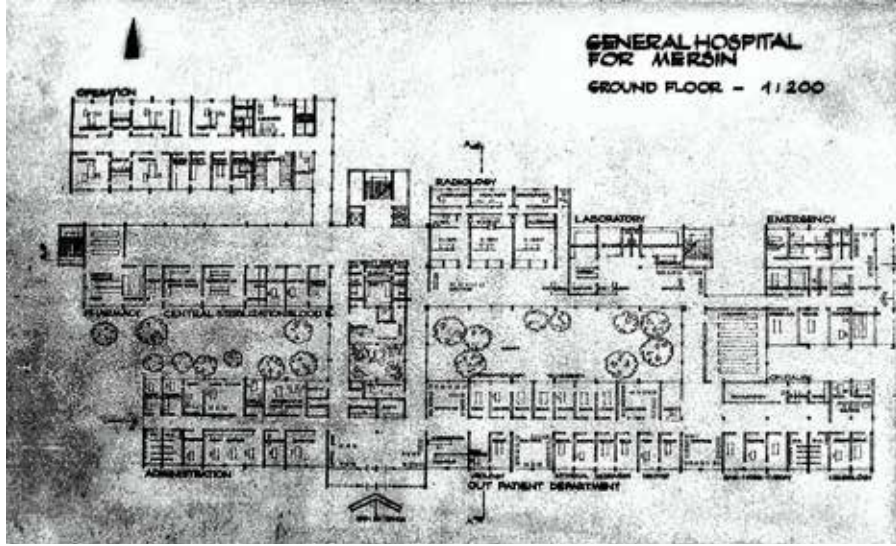
Mimarlık mesleğini seçmemde bana ilham ve yön veren, ilk mimarlık bilgilerini aldığım, mezun olduktan sonra deneyimli bir mimar olarak ondan çok şey öğrendiğim ağabeyim Şehirci Yüksek Mimar Hakkı Atun'la birlikte yaptığım ilk projelerimden birisi Yeşilirmak'taki Redjep Gündar'a ait olan otel projesiydi (Figür 10).

Mesleğime, Kıbrıs Rum kesimindeki bir mimarlık bürosunda, yarı zamanlı çalışarak başladım. Bu büroda tasarladıklarım, müşteriye sunulmak üzere hazırlanmış olan avan projeler olduğundan, uygulamaları yapılmamıştır (Figür 11a ve 11b). Daha sonra kadrolu mimar olarak girdiğim Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı Planlama İnşaat Dairesi'nde tasarladığım 12 sınıflı Şehit Ertuğrul İlkokulu, benim ilk uygulanan projem oldu. İç avlulu, çocuklara göre iyi bir ölçeği olan, sevimli bir binaydı. Kontrolörlüğünü de yaptığım bu bina, benim için büyük bir özgüven kaynağı olmuştu. Maalesef hayatta olmayan mimar meslektaşım Necdet Turgay'ın, okul tamamlandığı zaman beni arayıp yapıyı çok başarılı bulduğunu söyleyerek tebrik etmesi benim için çok değerli bir anıdır. Bu binanın benim için en çok anlam ve değer ifade eden özelliği ise; üç çocuğumun da ilkokulu burada bitirmiş olmalarıdır. Bu nedenle, çocuklarıma yıllarca mekân olan bu

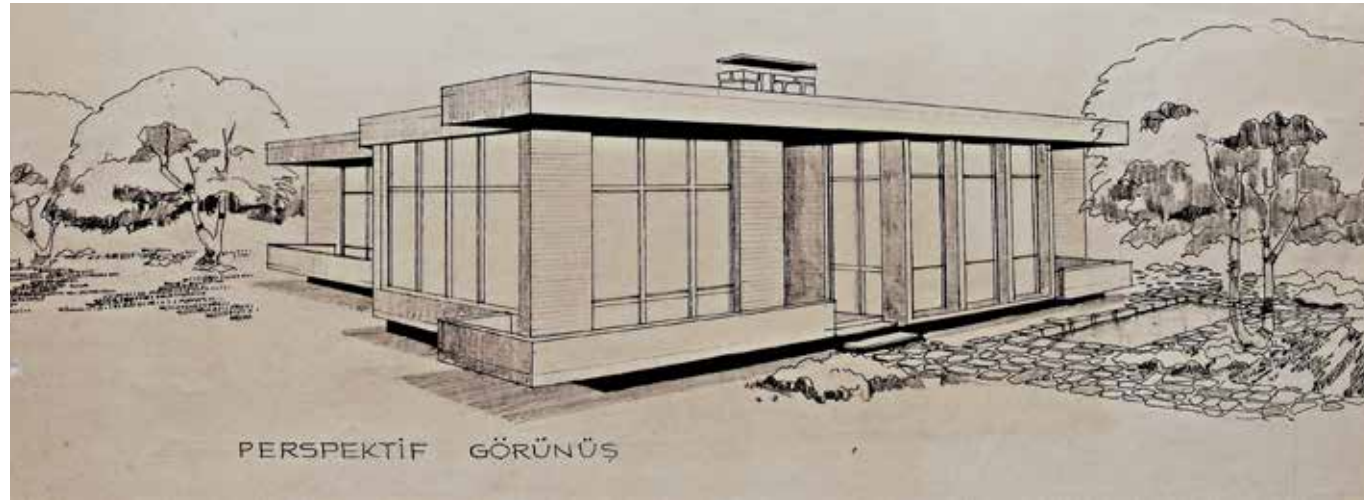
binanın, diğer projelerime kıyasla sanırım daha çok sevip, benimsediğim bir kimliği vardır benim için (Figür 12).

Mimarca: Tasarımlarınız sonrasında işverenlerinizden ve/veya kullanıcılarınızdan aldığınız yorumlardan unutamadıklarınız var mı?

B. Atun: Her zaman anımsadığım ve mesleğim açısından son derece önemli olduğuna inandığım birçok yorum var. Bunların içinde en değer verdiklerimden biri, Kurucu Cumhurbaşkanımız Sn. Rauf Raif Denktaş (rahmet ve saygı ile anıyorum) tarafından bana verilmiş olan onur belgesidir (Figür 13).

Figür 8b: Üçüncü sınıftaki hastane projesinin maketi (1971, Oğuz Feridun).

Figür 9: Beyarmudu'nda Şaban Emirali'ye ait konut projesi (Atun, 1973).

Lefkoşa'daki Atatürk Kültür Merkezi'nin inşaatı; tasarım süresi de dahil olmak üzere dört yıllık yorucu ve yıpratıcı bir süreç olmasına rağmen, mesleğim açısından önemli bir başka deneyimdi (Figür 14a, 14b, 14c).

Tasarımında hiçbir müdahale ile karşılaşmadığım bu binanın tasarım ve kontrolörlük görevinin bana verilmesi, benim için çok değerli bir şanstı. Çok yorulmamın karşılığını, özel bir deneyim ve özgüven kazanarak almıştım. Başarımların karşılığı olan bu onur belgesi, tüm

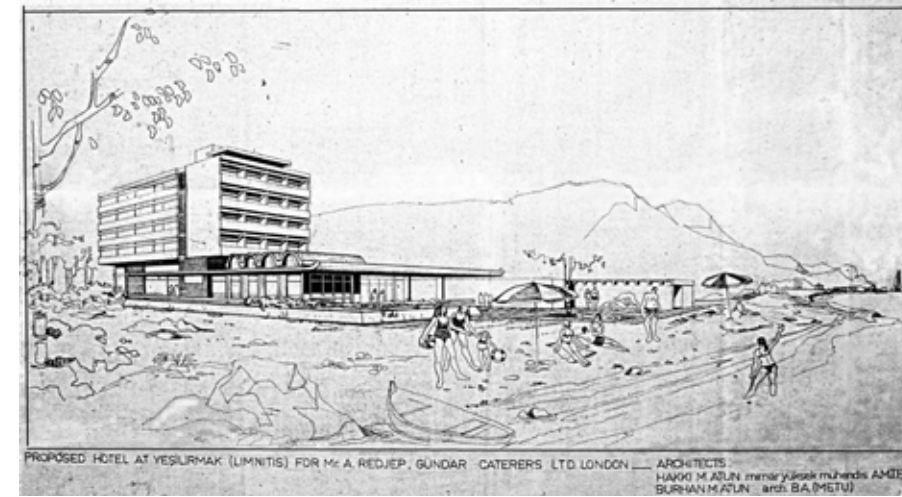
kazanımlarımı taçlandırmıştı.

Projenin detaylarının uygulanmasında, şantiyede başarı ve özveri ile görev yapan Mimar Sadık Şah ve PID marangoz atölyesi sorumlusu İç Mimar Ersen Korcan'ı da yukarıdaki isimlerle birlikte anmak gerekir.

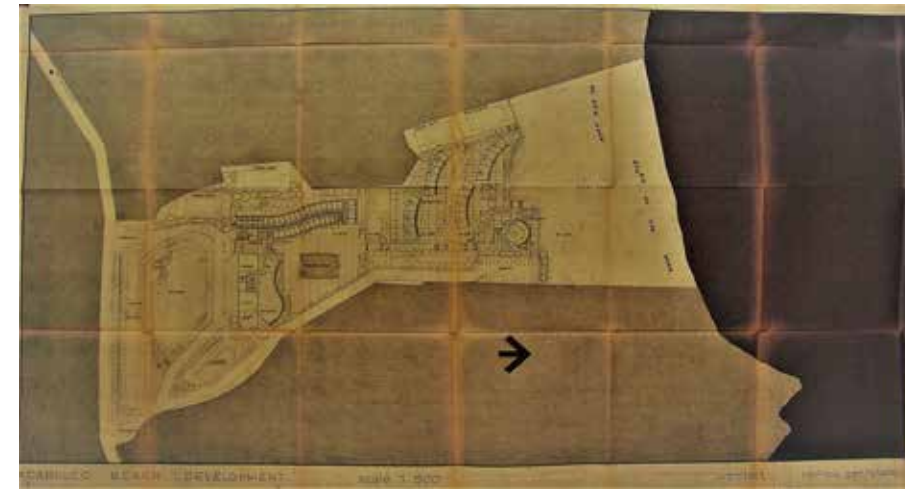
Türkiye'deki; Atatürk'ün doğumunun 100. yılı etkinlikleri kapsamında yer alan, Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi Projesi, KKTC'de yapılan başarılı işlerden birisidir. Projenin planlanan süre ve maliyette, anlamına

yakışır düzeyde sonuçlandırılması, son derece disiplinli ve planlı bir organizasyonun sonucudur. Bu başarılı sonucun alınmasında; uygulamayı gerçekleştiren teknik ekiplerin yanı sıra, projenin seyrini rutin toplantılarla denetleyen ve finansman akışını sağlayan, TC Büyükelçisi Sn. İnal Batu başkanlığındaki Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Kutlama Üst Komitesi'nin rolü çok büyüktür.

Proje komitesinde üst düzey yönetici olarak görev yapan önemli isimler arasında;

Figür 10: Yeşilirmak'ta Redjep Gündar'a ait otel projesi (Atun, 1974).

Figür 11a: Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki mimarlık bürosunda yaptığım projelerden bir örnek, Acapulco Plajı Gelişim Projesi plan çizimi, Girne (Atun, 1973).

- Tutku ile görev yapan ve bana geniş inisiyatif tanıyan; projenin seyrinin denetlenmesi dışında proje statik hesapları ile de ilgilenen Proje İta Amiri, Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı, Yüksek İnşaat Mühendisi Sn. Özdemir Sennaroğlu (rahmetle anıyorum);

- Proje uygulamasının %95'ini geniş atölye imkanları, tüm teknik ekip, malzeme ve işçilikleri ile gerçekleştiren Planlama ve İnşaat Dairesi Müdürü Yüksek İnşaat Mühendisi Sn. Azer Necdet (rahmetle

anıyorum);

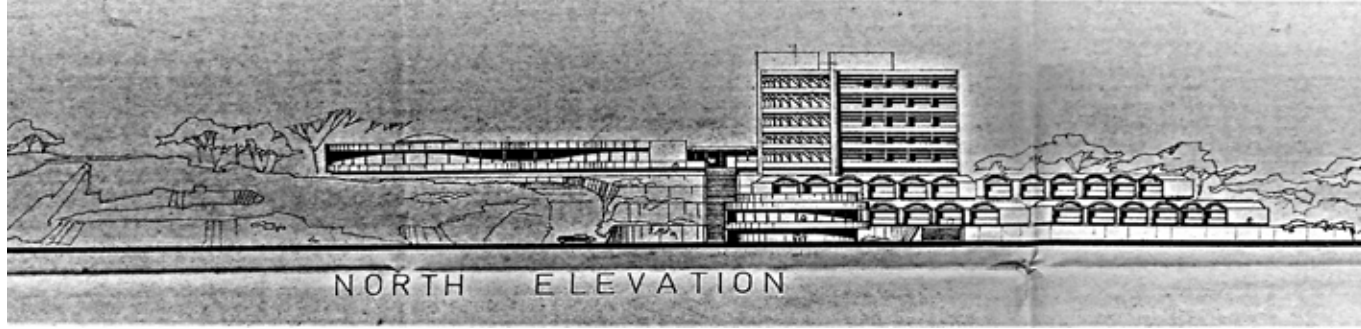
- Proje aşamasında verdiği mimari kritiklerle, inşaat aşamasında mesleki deneyim ve kültürel birikimleri ile katkı koyan İskan Bakanlığı Müsteşarı, Yüksek Mimar Mühendis Sn. Ayer Kaşif yer almaktaydı.

Girne Atatürk Anıt ve Meydan Düzenleme Projesi'nin, tasarım ve uygulamasında gösterdiğim gayret için verilen teşekkür belgesi ve gümüş tabaklı bir kahve seti armağanı benim için bir diğer değerli takdirdir. O dönemin (80'li yılların

başı) Girne Belediye Başkanı merhum Sn. Ziya Rızkı, projenin tasarım ve uygulamasının, istenen zaman dilimi içerisinde ve özlenen tasarım düzeyinde gerçekleşmiş olmasından son derece memnun olmuştu. Takdir belgesindeki ifadeyle yetinmeyerek, gümüş tabaklarından birisinin içine adıma hitaben takdir yazısı işletmişti (Figür 15). Bütün bunlara ek olarak; katılamadığım anıt açılış töreninde yaptığı; içinde adıma teşekkür cümleleri geçen konuşma metnini de ekleyerek, özel bir kurye ile göndermiş ve kuryeye “Mutlaka bizzat kendi eline teslim edilecek.” direktifi vermişti. Görevini yapan bir devlet memuru ve mimar olarak böyle bir karşılık beklemiyordum. Ancak klasik memur gibi değil de mesai saati tanımadan gösterdiğim gayret, deneyimli ve düzeyli bir yönetici olan Sn. Ziya Rızkı'nın dikkatinden kaçmamıştı. Bu vesile ile Sn. Ziya Rızkı'yı, KKTC de onun gibi yöneticilerin sayısının artması dilekleriyle saygı ve rahmetle anıyorum.

Girne Atatürk Anıt ve Meydan Düzenleme Projesi'nin tasarım sürecinin başında benden istenmiş olan; Atatürk'ün halkla iç içe ve halkla bütünleşmiş, bizden biri olduğu mesajının verilmesiydi. Buna bağlı olarak, kaide tasarımının maket fotoğraflarını heykeltıraş Sn. Tankut Öktem'e göndermiş, uygulamaya onun onayını almadan başlamamıştım. Heykeltıraş, görüşünün son derece olumlu olduğunu bana bir mektupla bildirmişti.

Girne Atatürk Anıt ve Meydan Düzenleme Projesi'nin tasarımında, farklı yüksekliklerde kompoze edilmiş ve bir tanesinde Atamız'ın heykelinin yerleşeceği 80cmx80cm modüller bulunmaktaydı (Figür 16a ve 16b). Uygulama tamamlandıktan sonra yerinde yaptığım gözlemde, tasarımla hedeflediğimiz gibi anıtın çevresinde oynayan çocukları ve serpiştirilmiş modüler birimlerde oturan insanları görmek, amaca ulaşıldığının farkına

Figür 11b: Acapulco Plajı Gelişim Projesi'nin kuzey cephe çizimi (Atun, 1973).

varmak ayrı bir mutluluk ve ödül olmuştur benim için.

Mimarca: Mimarlar ile müşteriler arasında bazı durumlarda uyumsuzluklar olabilmektedir; gerek estetik kaygılar olsun gerekse maddi kaygılar... Sizin, müşterilerinizle görüş ayrılıklarında olduğunuz durumlar hiç oldu mu? Böyle bir durumda nasıl bir yol izlediniz?

B. Atun: Mesleğimi uygularken, müşterilerimden; mimar ve mimarlığın ne olduğu ve ne olmadığını her zaman bilmelerini istedim ve bekledim. Bunu, onlarla olan diyaloglarımda gerek açık gerekse örtülü ifadelerle anlatmayı ve onları bu konuda bilinçlendirmeyi mesleğimin gereği bildim.

Bu beklentimi ifade etmeme rağmen mesleki prensiplere ve meslek onuruna ters düşen durumlarda, bu sorunu aşmak için, meslek onurumdan hiç taviz vermedim. Makul ve mantıklı talepler karşısında, müşterimin haklı olup olmadığını mutlaka muhakeme ettim. Meslek sınırlarımı aşmadığı sürece gereken anlayış ve esnekliği her zaman gösterdim. Ancak mesleğimin veya tasarımımın zarar göreceği ölçüde yapılan müdahalelerde; ısrar edilmesi durumlarında artık yapacak bir şey kalmadığı düşüncesi ile ani ve fevri tepkiler koyduğum ve projenin hangi aşamasında olursa olsun, ilişkiyi bir anda kopardığım da olmuştur. Bu, başkaları tarafından çok da tasvip görececek bir davranış olmamasına

Figür 12: Şehit Ertuğrul İlkokulu'ndan mezun olan oğlum Cenk Atun (Atun, 1985).

karşın, ben hiçbir zaman pişmanlık duymadım. Mimarlık mesleğinin anlaşılması adına, kişisel zararına rağmen gösterilmesi gereken bir tepki olarak kabul ettim.

Mimarca: “Mimarlık nesnesi, yaratıcısı tarafından kurgulanan kavramsal-mekansal-işlevsel örgütlenmenin bir sonucu olarak biçimlenir; ancak tasarımcısının, işveren ve diğer aktörlerle yürüttüğü müzakereler temelinde varolur.” Sizce, Kıbrıs'taki mimarlık mesleğinde diğer aktörlerle olan müzakereler nasıldır?

B. Atun: Esas hedef olan mimarlık ürününün istenen düzeyde gerçekleşmesi için, bu olguda başrolü oynayan mimarla birlikte diğer aktörlerin de rollerini yeterli düzeyde

Figür 13: Kurucu Cumhurbaşkanımız Sn. Rauf Raif Denktaş tarafından verilmiş olan onur belgesi, 1984.

Figür 14a: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi inşaatı şantiye ve kontrol ekibi, 1982. Soldan sağa: Akın Aktunç: Statik kontrol-inşaat mühendisi, Burhan Atun: Proje mimarı ve genel kontrol sorumlusu, Mehmet Aydın Öncülay: Statik kontrol ve şantiye şefi-inşaat mühendisi.

yerine getirmesi şarttır. Gerçek anlamda iyi bir mimarlık için olması gerekenler bence şöyle sıralanabilir:

İyi ve doğru eğitilmiş bir mimar, Mimarına ihtiyaçlarını en iyi şekilde

yansıtmış ve mimarı ile arasındaki sınırı bilen bir işveren, Bu ideal işveren-mimar ilişkisi sonucunda ortaya çıkacak eksiksiz ve tüm kararları verilmiş bir proje, Ve en nihayetinde bu projeyi hayata

geçirecek tüm yasal sorumluluklarının bilincinde; teknik donanımı, bilgisi ve kadrosu eksiksiz bir yüklenici...

Bu esas aktörlerin sorumluluklarını yerine getirmesi halinde, nitelikli ve beklentilerine cevap verecek bir sonuca ulaşmamak söz konusu olamaz. Bu temel kuralların bu denli net bir şekilde bilinmesine karşın ülkemizde buna uyulduğunu veya ciddiye alındığını söylemek zor.

İşverenin; mimarından beklentilerinin ne olduğunu bilmesi, mimarla arasındaki hududun farkında olması, tasarıma veri oluşturacak tüm ihtiyaçlarını mimarına eksiksiz olarak aktarması, tasarımın başarılı olmasında temel kuraldır. Çoğunlukla, işverenin mimarın rolünü üstlenmeye kalkması, mimara tasarım konusunda müdahalelerde bulunması, mimar ve mimarlık mesleğini önemseyen tutumlar sergilemesi, sonuçta ortaya hilkat garibesi ürünlerin çıkmasına neden olmaktadır. Bazı durumlarda ise yüklenici firmaların yeterli düzeyde kurumlaşmamış olması, yeteri kadar

Figür 14b: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi (Atun, 1984).

bilgi, deneyim ve teknik imkâna sahip olmaması veya fiyat kırarak altından kalkamayacağı şekilde düşük tekliflerle iş üstlenmesi, beklenen ürünü almamaya ve yerini hukuksal sorunlar yumağına bırakmaktadır.

Mimarca: Müzakere ortamları, idealler ve zıtlıklar, sadece mimarlık pratiğinde değil; mimarın eğitiminden sorumlu kurumlarda da mevcuttur. Size göre mimarlık eğitim sisteminde doğru ve yanlışlar nelerdir? Adaylar müzakereci bir kişilik sahibi olabiliyor mu?

B. Atun: Kültürel gelişim, çağdaşlaşma, daha da önemlisi toplumsal ruh sağlığı ve huzur açısından son derece önemli olan, “evrensel estetik değerlerle tasarlanmış binalardan oluşan bir çevre”, mimarlık mesleğinin ana misyonu olmalıdır. Toplamların eğitilmesinde en önemli rollerden biri de mimarlık mesleğine düşmektedir. Toplamlar, mimarlarını kendilerini eğitmeleri için yetiştirmelidir. Mimarlık, göze hitap ederek eğitecek mesleklerin en önemlilerindendir.

Mimarlık eğitimi vermekte olan

Figür 15: Girne Atatürk Anıt ve Meydan Düzenleme Projesi için Sn. Ziya Rızkı tarafından gönderilen takdir yazısı, 1983.

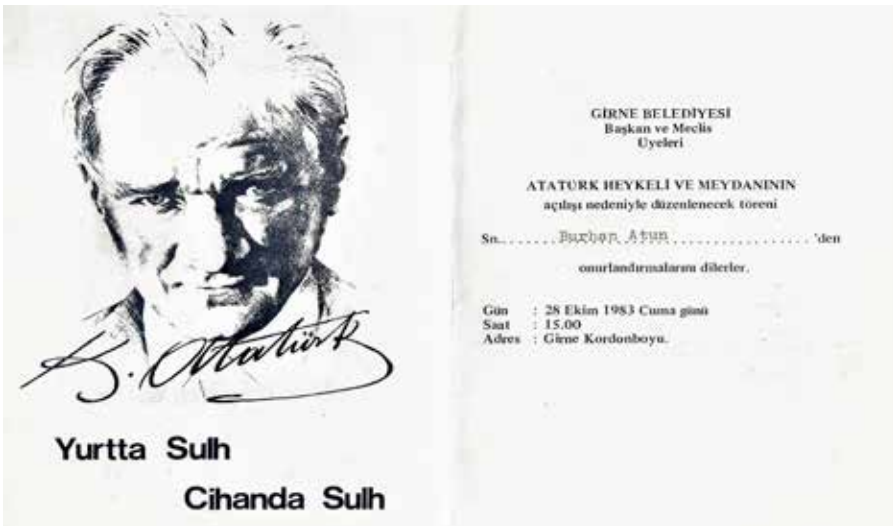
Figür 14c: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi Kütüphane Bölümü (Devrim Besim, 2014).

kurumların öğrenci alımı yaparken daha fazla özen göstermeleri gerektiği görüşündeyim. Mimarlık eğitimi, diğer sanat dallarının eğitimleri gibi çok özel bir eğitimidir. Müzik, resim, heykel, tiyatro eğitimlerinde olduğu gibi mimarlık eğitimi için de, bilimsel yöntemlerle geliştirilmiş bir test, sınav veya sınır uygulanmalıdır. Gözlem yeteneği olan, kültürel ve sanatsal konulara eğilimli adaylar seçilmelidir. Seçim sonucunda eğitilecek mimar adayları, çok daha başarılı mimarlar olabilecektir.

Bugün çevremizi saran, olumsuz örnek teşkil eden, kötü tasarlanmış binaların giderek artıyor olmasını fark etmemek olası değildir. Bu da mimarlık eğitiminin tekrar sorgulanmasını gerektirmektedir.

Mimarca: Kıbrıs’taki eğitimi de takip ettiğinizi biliyoruz. Buradaki gelişmeleri nasıl değerlendirirsiniz?

B. Atun: Üniversitelerin, KKTC ekonomisindeki yerinin önemi yadsınamaz. Ancak sayılarının giderek artması, çevreye olumsuz şekilde

Figür 16a: Girne Atatürk Anıt ve Meydan Düzenleme Projesi’nin açılış davetiyesi, 1983.

Figür 16b: Girne Atatürk Anıtı ve Meydanı (Atun, 1983).

Figür 17: Mimar olduğuma dair verilmiş olan kayıt belgesi, 1973.

yansıyabilecektir. Hele yeterli alt yapı hizmetleri sunulmadan verilecek bir eğitimin kalitesinin düşük olacağı kesindir. Niceliğin, niteliğin önüne geçmemesine özen gösterilmesi gerekmektedir. Eğitim kurumlarının ticari kuruluşlar gibi hizmet vermesini çok sakıncalı bir anlayış olarak görmekteyim. Kampüsü ile, akademik kadrosu ile, eksiksiz servisleri ile eğitim veren kuruluşlar KKTC’ye bir “eğitim adası” kimliği kazandırabilirler. Bu alt yapı ve hizmetleri eksik olan

kuruluşlar bu kimliği zedeleyecektir.

Mimarca: Sizin Kıbrıs’ta ölçeği ve işlevi çok farklı olan birçok eseriniz bulunmakta. Bunlardan bazılarını, okuyucularımızla sohbetimiz sonrasındaki sayfalarda paylaşıyoruz. Sizin yıllarınızdaki mimarlık ortamı ve şimdiki arasındaki farklılıklardan bahsedebilir misiniz?

B. Atun: Günümüzdeki mimarlık ortamı ile bizden önceki dönemin

mimarlık ortamı arasında ciddi bir fark olduğunu kabul ediyorum. Bizden önceki mimar öncülerimizin döneminde mimarlık mesleği uygulamaları, nicelik olarak bugünkü kadar fazla olmamakla beraber nitelik bakımından çok daha evrensel ve başarılı idi. Mimar olmayı hedefleyen genç bir mimar adayı olarak o dönemde yapılan yapılardan çok etkileniyordum. Bu da biraz önce anlattığım gibi mimar olma kararımda çok etkili olmuştur.

Henüz eğitim almadan, etkilendiğim dönemde yapılmış binaların çoğu, hâlâ mevcudiyetini korumaktadır. Mimarlık eğitimi alıp kırk yılı aşan bir süre mimarlık yaptıktan sonra, sözünü ettiğim o dönem binalarına bugün baktığımda, beğenimin hiç eksilmediğini hissediyorum. Bunun nedenini o dönem mimarlarının aldıkları eğitime, mimarın toplum ve devlet yönetimi içinde gördüğü değer ve öneme, müşteri profilini oluşturan kültürel düzeyin yüksekliğine bağlıyorum. Bugün enflasyonunu yaşadığımız mimar sayısı ve deneyimlilik aranmadan verilen mimarlık uygulama yetkisinin, çevremize nasıl olumsuz yansıdığı aşikârdır.

O yıllarda mezun olup gelen mimarlar, kanun gereği, diplomalarını altı deneyimli mimar üyeden oluşan encümenin tasdik etmesi koşulu ile mesleklerini icra edebiliyorlardı. ODTÜ’den bizden önce mezun olup gelenlerin diplomasını, encümen, İTÜ’den denklik yazısı getirmeden kabul etmemişti (Figür 17).

Sonuç olarak bugün çevremizde nitelikli binalar, bütün içinde son derece azınlık oluşturuyorsa bunun en büyük nedenini mimarlık icra edebilmenin son derece basite indirgenmiş olmasında arayabiliriz.

Mimarca: Bildiğimiz kadarıyla mesleğinizi beslediğiniz başka sanatsal uğraşlarınız da var.

Figür 18a: Selimiye Meydanı, karışık teknik çalışması (Atun, 1997).

Teknolojiyi de kullanarak bu konuda kendinizi geliştirdiğinizi sosyal medyadan görüyoruz. Bu yetinizden de bahsederek genç mimar adayları

için neler önerirsiniz?

B. Atun: İfade ettiğiniz gibi sanatsal faaliyetler veya sanata gösterilecek

ilgi, her alanda olduğu gibi mimarlık mesleğini besleyen, ufuk açan ve düşünme yetisini güçlendiren bir gereksinimdir. Resim yapmak, kalemli

Figür 18b: Sulu boya çalışması (Atun, 2009).

Figür 18c: Bahar Dalları, Art Rage Programı kullanılarak yapılan dijital resim çalışması (Atun, 2009).

tutmaya başladığım günden bugüne kadar hayatımda hep var olmuştur. Her daim benimle birlikte olan bu uğraş, bana eşsiz bir keyif sağlamakla kalmayıp, gelişimimde çok büyük bir rol oynamıştır (Figür 18a, 18b, 18c). İnaniyorum ki, mesleki açıdan düşündüğünü kağıda aktarmada, bu yetiden daha etkili bir yöntem bulunmamaktadır. Çizmek, bana göre insanın düşünce gücünü parmağının ucuna taşımasıdır.

Mimarlık mesleğinin olmazsa olmazı olduğuna inandığım, düşündüğünü kağıda aktarabilme yetisi, kullanıldığı oranda gelişmektedir. Bu yetiyi geliştirmeyi başaramamak söz konusu değildir. Hele kendini ifade etme dili çizgi olan mimarlar için asla söz konusu olamaz. Yeter ki mimar, bundan keyif alarak kalemini elinden hiç bırakmadan çalışsın. Bugün teknolojinin sağladığı olanaklara sırt çevirmek akıl kârı olmasa da, mimarların kalemlerini kullanmayı unutarak, sadece bilgisayar aracılığı ile projelerini gerçekleştirmeleri kendi tasarım güçlerinden tam olarak yararlanmadıkları anlamı taşımaktadır. Şuna da kesin olarak inanıyorum ki; elle yapılan çizim yetisi geliştirdiği oranda, bilgisayarda yapılacak çizim ve tasarım yetisi de buna paralel olarak gelişmiş olacaktır...

Sümer Gürel Hoca anısına

İnsanın, hayatındaki en büyük şanslarından birisi de, eğitim yaşamında yolunun iyi hocalarla kesişmesidir. Bu önemli şansı yakalayan biri olduğuma yürekten inanıyorum. Eminim ki bu; benim için olduğu gibi, 27 Nisan 2018 tarihinde kaybettiğimiz değerli hocamız Prof. Dr. Sümer Gürel'in tüm öğrencileri için de geçerlidir.

1968 yılında yüksek eğitime Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Bölümü'nde başladım. Sümer Hoca ile yolum burada kesişti. Kendisi, asistanı, master öğrencisi Raci Bademli ile birlikte ağırlığı çok yüksek olan Temel Tasarım dersimizin hocası idi. Temel Tasarım dersinde; tasarımın ana ilkelerini ve bu ilkelerden yararlanarak bir tasarımcı olarak nasıl düşünmemiz gerektiğini, önümüze konacak tasarımın evrensel değerlerden sapmadan ve birincil hedef olan fonksiyonu kişisel fantezilere kurban etmeden çözümlemenin mantığını ondan öğrendik. Kısacası, Sümer Gürel Hocamız, kendine özgü, etkili ve bilinçli öğretim tekniği ile bizlere doğru tasarım yapmayı öğretti.

45 yıllık meslek hayatım boyunca; eğitimimizin en başında ondan öğrendiğimiz "Temel Tasarım" ilkeleri bana hep ışık olmuş, yol göstermiştir... Onu ve onun şahsında, yetişmemizde emeği geçen tüm vefat etmiş değerli hocalarımı saygı ile anmayı borç bilirim. Ruhları şad olsun..

Son söz

Mimarın Şiiri

VURSAM KENDİMİ YOLLARA,
DÖKSEM TERİMİ TOPRAĞA,
GÖZ NURUMLA KARIŞTIRSAM,
UYKULARDA SAYIKLASAM,
SANA BİR YUVA YAPSAM;
ACEP NEDİR BİLİR MİSİN!
ACEP NEDİR BİLİR MİSİN!

Burhan Atun

Dinlemek değerlidir. Hele de paylaşılan şey TUTKU ile yapılanlarsa... Yaşanmışlıklarını, deneyimlerini adeta bir masal tadında; gülümseterek, duygulandırarak, en önemlisi de öğretmek Mimarca'da bizlerle paylaştığı için Mimar Burhan Atun'a sonsuz teşekkürlerimizi dile getirmek isteriz.

Burhan Atun'un Projelerinden Örnekler

**Proje 1- Altınbaş Holding Genel Müdürlük
Yönetim Binası, Lefkoşa, Proje Tarihi:
2005 (Fotoğraf: Cenk Atun, 2005).**

**Proje 2- Ersalıcı&Kahraman Ofis Binası
Projesi, Lefkoşa, Proje Tarihi: 2006
(Fotoğraf: Burhan Atun, 2017).**

Proje 3- Gazi Vudalı İş Yeri Projesi, Lefkoşa (Fotoğraf: Burhan Atun, 2018).

**Proje 4- Bay ve Bayan Saydam Evi Projesi, Lefkoşa, Proje Tarihi: 2003
(Fotoğraf: Burhan Atun, 2003).**

**Proje 5-Türkeli Ayvasıl Şehitler Anıtı
Projesi, Proje Tarihi: 1978.**

Proje 6-Lefkoşa Belediye Tiyatrosu Projesi (Cenk Atun ile birlikte), Lefkoşa, Proje Tarihi: 2006 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2010).

**Proje 7a ve 7b-Nevhiz Özer Evi (Hakkı
Atun ve Cenk Atun ile birlikte), Ağırdağ-
Boğaz, Proje Tarihi: 2015 (Fotoğraf:
Burhan Atun ve Devrim Besim 2015).**

Proje 8-Jenkins Ailesi Konut Projesi, Bahçalar-Yeni İskele, Proje Tarihi: 2005 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2005).

Proje 9-Şükrü Ahmet'e ait Mete Apartmanı Projesi, Gazimağusa, Proje Tarihi: 1984 (Fotoğraf: Burhan Atun, 1985).

Proje 10-Boğaz Şehitliği Projesi (Oğuz Feridun ile birlikte), Boğaz, Proje Tarihi: 1974 (Fotoğraf: Gazete'den, 1974; Facebook, 2015).

Proje 11-Ergün Polatlı'ya ait Apartman Projesi, Gönyeli, Proje Tarihi: 1991 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2015).

Proje 12-Mr & Mrs Smith'e ait Konut Projesi, Bellapais, Proje Tarihi: 1990 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2000).

Proje 13-Okyay Temizsoy Apartman ve İşyeri Projesi, Lefkoşa, Proje Tarihi: 2005 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2005).

Proje 14-Dr. İsmet Başar'a ait Konut Projesi, Bellapais, Proje Tarihi: 2003 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2003).

Proje 15-Tamay Korucuoğlu Konut Projesi, Yenikent-Gönyeli (Fotoğraf: Burhan Atun, 2015).

Proje 16-Club Lapethos Tatil Köyü Projesi, Lapta, Proje Tarihi: 1987 (Fotoğraf: Broşür, 1990'lı yıllar).

Proje 17-Özyüksel Mobilya Mağazası
(Cenk Atun ile birlikte), Lefkoşa, Proje
Tarihi: 1985 (Fotoğraf: Broşür, 1985).

Proje 18-Şakir Amca Konut Projesi, Gönyeli, Proje Tarihi: 1981 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2015).

Proje 19-Bay ve Bayan Karagözlü Konut Projesi, Lefkoşa, Proje Tarihi: 2003 (Fotoğraf: Burhan Atun, 2015).

Proje 20-Taşkent Şehitler Anıtı Projesi, Taşkent, Proje Tarihi: 1976
(Fotoğraf: Burhan Atun, 1984).

Yasemin Mesda,
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

yaseminmesda@gmail.com

ÖZET

Mimarlık, insanların yaşamlarını sürdürürebilmek için ortaya çıkardıkları sosyal, kültürel ve yaşamsal eylemlerini devam ettirdikleri mekanlara yaşam veren meslek dalıdır. Tasarlamak ve tasarım ise yaratıcılık ile bilginin ortaya çıkardığı ürünlerin birleşimidir. Bu süreçte tasarımın ilerleyişi, iç mekan kurgusunun oluşumu, çevre ve yapı statüğünün bir düzen içerisinde bütünleşmesi için farklı dallara gereksinim duyar. Mimarlık ve mühendislik dallarından oluşan çeşitli disiplinlerdeki uzman kişilerin; mimar, iç mimar, inşaat mühendisi, peyzaj mimarı, elektrik mühendisi, mekanik mühendisi gibi dalların bir arada çalışmasını gerektirir ve zorunlu kılar. Disiplinlerarası çalışma düzeni içerisindeki bu dallar, bilgi ve tasarımları dijital olarak yansıtmaya ve aktarma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyacın karşılanması bilgisayar ve teknolojinin getirdiği olanaklarla kolaylaşmakta; süreci etkileyen bilgisayar destekli tasarım programları ortaya çıkmaktadır. Günümüzde tanımlanan mimarlık profilinde ve mimarlıkta bilgisayar destekli tasarım büyük değer taşımaktadır. Bu çalışma ile bilgisayar destekli tasarımın öneminin sorgulanması ve yorumlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mimari tasarım, disiplinlerarası ilişkiler, bilgisayar destekli tasarım, bilgisayar destekli mimari tasarım

Disiplinlerarası Mimari Tasarım Sürecinde Bilgisayar Destekli Tasarımın Önemi

Cemile Çakmak Aydınli

1. Giriş

Kişisel bir istek veya bir faaliyet için gerekli olan taslak veya planların hazırlanma sürecine tasarım denir. Mimarlık pratiğinde ise tasarım, çok değişken ve karmaşık bir bilgi üretme eylemi olmasının yanında bir konsept düzenlenmesi, çizilmesi, modellenmesi, veya planlanması gibi öğelerin anlaşılmasıdır. Tasarım günümüze değin tarihsel süreç içerisinde teknik ve malzeme alanındaki gelişmelerle, deneyimleme-tecrübelerin ışığında, sanat akımlarının etkisiyle sürekli bir devinim ve gelişim içerisinde olmuştur (Kutlu, 2015). Mimari tasarım ise; gereksinimleri karşılamak üzere saptanan işlevleri yerine getirecek olan yapı bütününün, onun kurgusunda yer alan tüm öğelerin ve çevresinin kavramsal, işlevsel, biçimsel, strüktürel ve eylemsel özelliklerinin ve niteliklerinin yorumlanması, belirlenmesi ve belgelenmesidir (İzgi,1999). Her bir tasarımcının farklı çözümlere ulaşması farklı deneyim ve bilgi birikimleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple mimari tasarım olgusu, öncelikle bina biçimine karar vermeyi içeren bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde mimari tasarımdaki bir çok detay için ekip çalışmasına ve bu konuda uzman kişilerin bilgileri ile öneriler doğrultusunda ilerleme sağlanmaktadır. Bu ekip çalışmasında her bir disiplinden gelen istek ve bilgiler, karşılıklı iletişim sürecinde birbirleri arasındaki disiplinleri de etkilemektedir. Mimari tasarım sürecinde, disiplinler arasında organizasyon sağlanması için gerekli olan iletişim, bilgi birikiminin artması ile daha çok önem kazanmaktadır. Bilgisayar ve internet kullanımının her alandaki gelişmesi mimari tasarım alanındada büyük gelişme göstermiştir. Bu nedenle bu disiplinler arasındaki iletişimde süre ve maliyetler önemli parametrelerdir. Bu bağlamda mimari tasarım süreci bilgisayar ortamına geçmiş ve hızlı bir yükseliş yakalamıştır. Bu çalışmanın amacı ise; bilgisayar destekli mimari tasarım programlarının mimari tasarım sürecindeki kullanımının etkilerini ve olanaklarını gözönüne koyarak, disiplinlerarasında mimari tasarım sürecindeki iletişimin önemini araştırmaktır.

2. Disiplinler Arası Mimari Tasarım Süreci ve Organizasyonu

Mimari tasarım sürecinde mimar, kendisine verilen problemini yapının fonksiyonları, maliyeti, süresi ve ortam verilerine bağlı kalıp gereksinimleri yerine getirerek bir yapı tasarlama girişiminde bulunur. Bu girişimde mimar öncelikle tasarımdaki problemleri çözmeye çalışır. Eskiz, çizim ve üç boyutlu modelleme geliştirir. Tasarım sürecinin ilk aşamalarında oluşturulan temasal

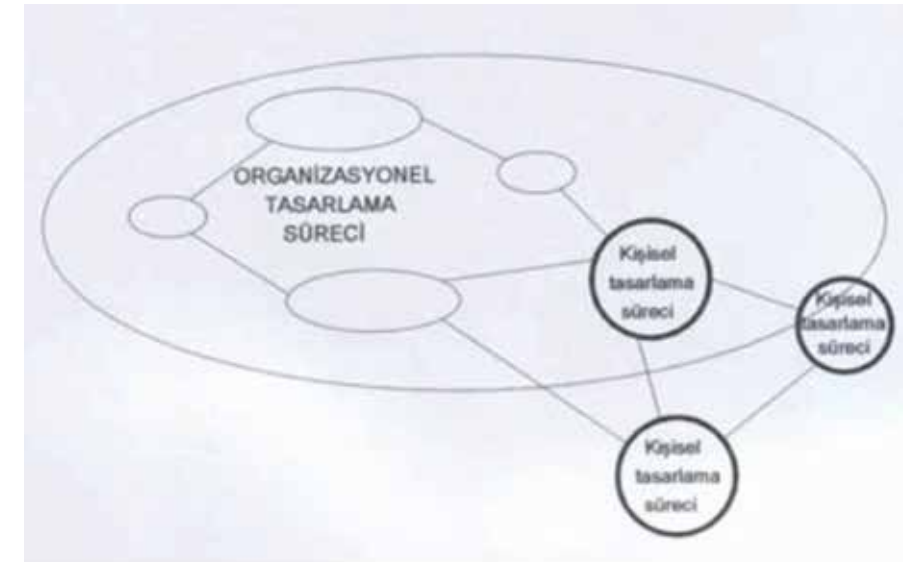
kararlar, süreç içinde rafine edilerek geliştirilir, bunların değiştirildiği ise nadiren gözlenmiştir (Coyne ve Subrahmanian, 1993).

Mimari tasarım belli bir düzeye geldikten sonra mimar, tasarımın ilerleyişi için farklı disiplinlerdeki uzman kişilere ihtiyaç duymaya başlar. 17. yüzyıldan öncelerde birçok disiplin, tek bir başlık altında toplanmış; zanaatkarlar olarak mühendislik, mimarlık ve yapı denetim görevlerini üstlenmişlerdir. Fakat 18. ve 19. yüzyıllarda endüstri gelişmeleriyle eğitim alanında mimarlık ve mühendislik meslekleri birbirlerinden ayrılmıştır. Günümüzde tasarım, mimar, inşaat mühendisi, iç mimar, peyzaj mimarı, elektrik mühendisi ve mekanik mühendisi gibi dalların bir

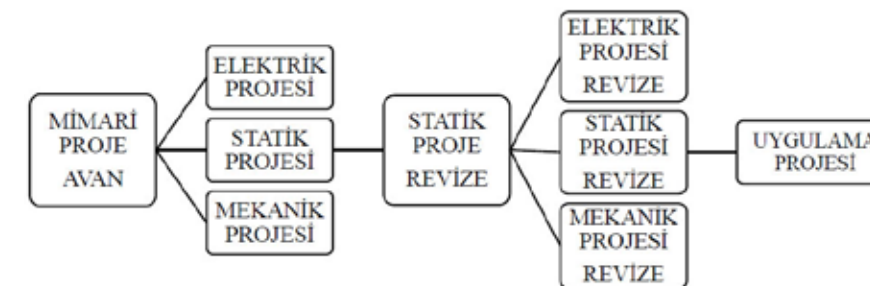
arada disiplin içerisinde çalışması gereksinimini doğurmuştur.

Bu süreç içerisinde mimari tasarım iki farklı çalışma evresinden oluşmakta olup tasarlama sürecini tasarımcı ve organizasyon açılarından ayrı ayrı ele alma gerekliliği vardır (İnan ve Yıldırım, 2009). (Şekil 1).

- Tasarımcının tasarlama süreci
 - Organizasyonel tasarlama süreci
- Tasarımın ilerleyişinde her bir disiplinin kendi mesleğindeki aldığı kararlar tasarımları etkileyeceğinden dolayı ortak çalışma disiplini içerisinde çalışmayı zorunlu kılmaktadır. Tasarımın sorunsuz ve sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi disiplinlerarası iyi bir organizasyonu gerektirmektedir.

Şekil 1. Kişisel ve organizasyonel tasarlama süreçleri (İnan ve Yıldırım, 2009)

Şekil 2. Geleneksel disiplinlerarası mimari tasarım süreci (Aydınli, 2018)

Geleneksel tasarımda, disiplinlerin mimari proje tasarlanırken farklı aşamalarda bir araya gelerek birbirlerine bilgi ve çizimlerin aktarımını sağlayarak ilerleme sağlanmaktaydı. Bu organizasyon ise Figür 2'de olduğu gibi bir süreci takip etmektedir. Fakat bu ilerleyişde geriye dönük sürekli yeni baştan revizyonlar gerektirmesinden dolayı hem sürenin uzaması hem de yeniden çizilmek zorunda kalan projelerde hatalar olmasına neden olmaktadır.

Figür 2. Geleneksel disiplinlerarası mimari tasarım süreci (Aydınli, 2018) Teknolojideki ilerlemelerle mimarların tasarım yöntemleri değişmiş ve diğer disiplinlerle sürekli ilişki içerisinde tasarımın ilerleyişi başka bir boyut almıştır (Figür 3). Bu nedenle teknoloji ve internetin faydaları ile mimar ve diğer disiplinler süreklilik içerisinde hızlı bir şekilde çizimleri ve tasarımları birbirlerine aktarma fırsatı bulmuşlardır. Schilling'e göre (1986); tasarımların dijital ortamlarda hazırlanması ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde, disiplinler arası tasarım organizasyonu da biçim değiştirmektedir.

Figür 3. Dijital ortam disiplinlerarası mimari tasarım süreci (Aydınli, 2018). Günümüzde artık bir çok mimarın, tasarımı yaptıktan sonra diğer disiplinlerle yanyana gelmeden bile tasarımları e-posta yolu ile göndermeleri iletişimi tamamen dijital yolla çözmeye başladığını göstermektedir.

3. Bilgisayar Destekli Mimari Tasarımın Gelişimi

Bilgisayar destekli tasarıma ilişkin ilk makaleler, 1961 ve 1962 yıllarında yayımlanmış ve bilgisayar destekli çizim programları ise ilk olarak 1967 yılında Avustralya'da öğretilmeye başlanmıştır (Kuzgun, 2003).

Bilgisayar destekli çizim ise, ilk defa bir kavram olarak, 1960 yılındaki en köklü bilgisayar firması (IBM)

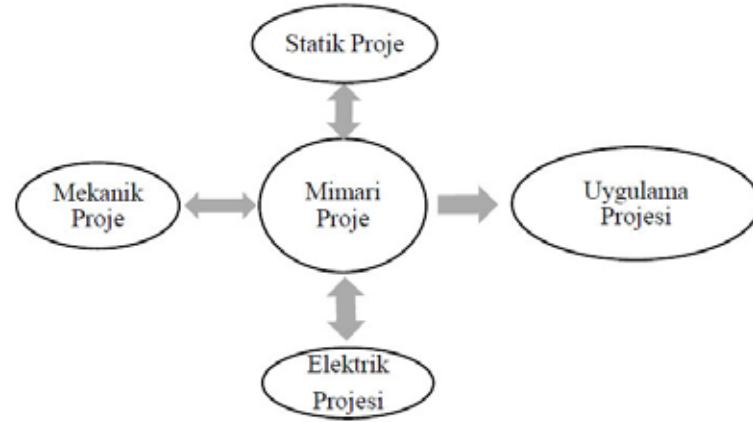
tarafından ticari pazar için üretilmiştir (Resim 1) (Özer, 2015).

Günümüz mimarlığında bilgisayar programları yardımı ile; 2 boyutlu çizim, animasyon, 3 boyutlu modelleme gibi teknikler ve görselleştirme araçları geliştirilmiştir (Resim 2, 3 ve Figür 4). Bu bağlamda geleneksel tasarımdan farklı olarak yeni olanaklar ortaya çıkmış; bilgisayar destekli çizimi oluşturmıştır. Kavramsal olarak Bilgisayar destekli çizim CAD olarak, bilgisayar destekli mimari tasarım ise CAAD olarak boyut almış ve görselleştirmeden çıkarak sayısal tabanlı tasarım ortamına dönüşmüştür. Bilgisayar destekli tasarım ve üretim teknolojileri, mimarlıktan önce endüstriyel tasarım, uçak ve gemi tasarımı gibi alanlarda, film ve müzik sektöründe kullanılmaya başlamıştır; bu teknolojilerin mimarlık gündemine girişi 90'lı yılları bulur (Akipek ve İncoğlu, 2007). Figür 4. Bilgisayar destekli iki boyutlu çizim (Aydın, 2018).

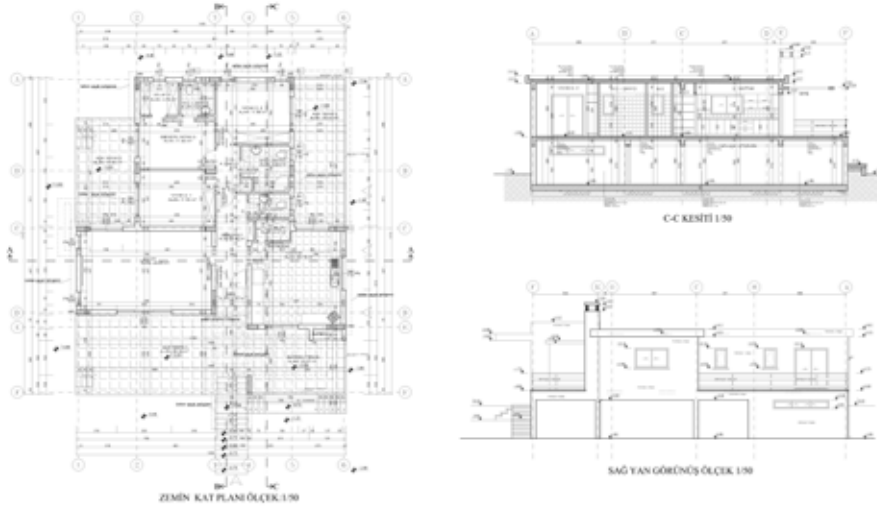
4. Mimari Tasarım Sürecinde Bilgisayar Destekli Tasarım Olanakları

Bilgisayar teknolojilerinin kullanılmadığı, geleneksel tasarlama sürecinde, tasarımlar kağıt üzerine yapılmaktadır (Ching, 2003). Fakat günümüzde bilgisayar destekli tasarım artık üretme alanını kağıt, kalem, cetvel v.b çalışma elemanlarından çıkararak sayısal ve teknolojik bir ortama girmesini sağlamıştır (Resim 4 ve 5). Çizim tanımını anlamaya ve algılamaya tasarım süreci ile başlanmalıdır. Çünkü çizim, tasarımın devamı ve ihtiyacı olarak süregelen bir kavramdır (Goetsch,1986). Geleneksel yöntemlerde serbest el veya kurallı perspektif tekniği ile sunum yapılırken, bilgisayar teknolojileri ile çizilen bir projenin farklı açılarından görüntüleri alınarak sunum yapılmaktadır (Topçu, 2012).

Mimari tasarımların sunumları

Şekil 3. Dijital ortam disiplinlerarası mimari tasarım süreci (Aydın, 2018).

Şekil 4. Bilgisayar destekli iki boyutlu çizim (Aydın, 2018).

hazırlanırken üç boyutlu görseller kullanılarak animasyon tekniği de eklenmiştir. Bu sayede yapıların canlandırılması ile iç ve dış mekan geçişlerinin anlaşılabilirliğinin artırılması bilgisayar destekli tasarımın getirdiği yeniliklerdir (Resim 6, 7, 8 ve 9). Bilgisayarların mimari tasarım sürecinde sağladığı faydalar bu şekilde sıralanabilir;

- Ekonomik ve daha hızlı sunumlar hazırlama

- İstenilen noktalardan anında 2 boyutlu ve üç boyutlu görüntü sağlama

- Modele malzeme, renk, doku, eşlemesi ve ışık etkisi verilerek gerçeğe yakın görüntü oluşturma

- Gerçek ölçülere uygun olarak çalışma imkanı verebilme

- İstenmeyen değişimlere anında müdahale edip yenileme kolaylığı oluşturma

Figür 1. Bilgisayar Destekli İlk Plan ve Yan Görünüş Çizimlerinden (Özer, 2015).

Figür 2 ve 3. Bilgisayar destekli tasarım boyutlu modelleme (Aydın, 2018).

- Hareketli görüntüleme (animasyon) yapabilme

- Üç boyutlu olarak bina içerisinde ve dış mekanında dolaşabilme

- Modellenen objelerin kaydedilerek farklı bir tasarımda kullanımının sağlanması

5. Mimari Tasarım sürecinde Kullanılan Bilgisayar Destekli Tasarım Programları

Araştırmacı Pottman (2007)'a göre Bilgisayar Destekli Tasarım; otomotiv, gemi inşası ve havacılık sanayi, endüstriyel ve mimari tasarım, protez üretimi, ve daha birçok uygulamada kullanılan önemli bir endüstriyel sanat olarak tanımlanmaktadır. En çok mimarlık alanında büyük bir yükseliş sağladığı söylenebilir. Bu yükselişle disiplinler arası çalışmalarda birbirlerinden alınan çizimler üzerinde çalışmaların yürütülebilmesi mümkündür ve ortak programların kullanımı önemlidir.

Projelerin tüm disiplinlerde ayrı ayrı bilgisayarlarda çizilmeye başlanmasıyla projenin tamamının her disiplin tarafından çizilmesi zorluğunu ortadan kaldırmıştır. Mimarın çizimi üzerinden her disiplini ilgilendiren kısımları kullanarak ve eklemeler yapılması kolaylaştırılarak zaman kazanılmıştır. Aynı çizimin kullanılabilmesi için tek programın kullanılma ihtiyacı doğmuştur. Günümüzde bütün disiplinlerin yaygın olarak kullandığı AUTOCAD programı en bilinenidir.

AUTOCAD programı yanında 3d görselleştirmeler için SKETCHUP ve 3DSMAX programlarından herhangi biri tercih edilebilmektedir.. Eski geleneksel yöntemlerde her disiplinin yan yana gelerek bir masa başında çalışması ihtiyacı varken bilgisayar destekli programların yaygınlaşmasını ve internet yolu ile kolay ve çok hızlı bir şekilde uzaktan

iletişim sağlanmaktadır. Projelerin belli formatlarda kaydedilmesi, paylaşılması ve e-posta yolu ile transfer edilmesi mümkündür. Bunun yanında cd, usb, harddisk gibi harici disklerle de bilgisayarlara aktarımı sağlanmakta ve arşivlenmeleri kolaylaşmaktadır. CAD programları, birlikte çalışmaya yönelik gerçek-zamanlı tasarım konferansı, veri yayımlama ve veri paylaşım araçlarını sunmaktadır (URL-1).

Günümüzde başlıca kullanılan programlar aşağıdaki gibidir.

Autocad

Teknik çizim alanında kullanıcılara büyük kolaylık yaratmıştır. Vektör bazında çalışan program, bilgisayar destekli tasarım yapan kullanıcılar için geleneksel sunum yöntemlerinde kullanılan rapido, eskiz kâğıdı, şablon gibi klasik çizim gereçlerinin görevlerini bilgisayar ortamında gerçekleştirmektedir (Özer, 2015). Disiplinlerarası ilişkide ve iletişimde en yaygın olarak kullanılan bilgisayar destekli tasarım programıdır. Autocad programının dwg formatında kaydedilmesi ile gerçekleşmektedir. Autocad programının tek dezavantajı her yıl yeni sürümünün çıkması nedeni ile eski sürüm kullananların o formatı açamamasıdır. Fakat çözümü mevcuttur; format değiştirmek kolay ve hızlıdır. 2 boyutlu olarak çizim yapmada çok yaygın olarak kullanılmasının yanında çizimleri jpeg, pdf gibi formatlara dönüştürme avantajları da sağlamaktadır (Resim 10).

3ds Max

Mimari tasarım sürecinde üç boyutlu modelleme olarak profesyonel olarak üretilmiş bir programdır. Tasarımdaki en gerçekçi görüntüyü ve hissi alabileceğiniz bir yazılım programıdır. Üç boyutlu modelleme, animasyon, malzeme, mobilya oluşturma gibi

Figür 4 ve 5. Elde çizim tekniği ve bilgisayar destekli çizim tekniği (Kayım, 2010).

eylemlerin gerçekleştirildiği geniş bir yazılımdır. Mimari tasarım sürecinde disiplinler arasında profesyonel olarak kullanılan, üç boyutlu tasarımlar için geliştirilmiş en yaygın bilgisayar destekli tasarım programlarından biridir (Resim 11).

Sketch Up

Sketch Up programı üç boyutlu modelleme programıdır. Mimari tasarım sürecinden hızlı ve kolay bir şekilde sunum yapabilmek için disiplinler arasında kullanılan çok yaygın bir programdır. 3ds Max programına göre daha basit ve kolay bir programdır. Genellikle daha hızlı ve kolay algılanan şekilde bir sunum yapmak için Sketch Up tercih edilmektedir (Resim 12). Daha detaylı ve çeşitli malzeme atama için ise daha profesyonel ve gerçekçi bir görüntü yakalamak için 3dsmax programına aktarılıp çalışılmaktadır.

6. Sonuç

Bilgisayar destekli mimari tasarım tüm sektörel alanlarda olduğu gibi, gerek profesyonel mimarlık uygulamalarında gerekse mimari tasarım eğitiminde her geçen gün artan bir şekilde kullanılmaktadır.

Sonuç olarak bina tasarımı ile ilgili bilgi toplama ve araştırılmasında, detay çizimlerinin hazırlanması ve uygulama aşamasında, teknik şartname ve sözleşme hazırlıklarında bilgisayar desteği zorunlu olmuştur. Bilgisayar destekli mimari tasarım proje ekibi ve ortak çalışan dallar arasında iletişim sağlayan en önemli araç haline gelmiştir. Mimari tasarım disiplinlerarası bir ekip çalışmasıdır. Bu disiplinlerin birbirleri arasındaki iletişim, bilgisayar destekli tasarım sayesinde daha etkin ve düzenli bir hale gelmiştir. Geleneksel eski çalışma şeklinde kopukluk olması revizyonlara, hatalara ve geriye

Figür 6 ve 7. Mobilya üç boyutlu görselleştirme ve iç mekan geçişleri (URL 2 ve 3).

dönüşlere neden olmaktadır. Bu da zaman, işgücü ve maliyet kaybına neden olmaktadır.

Bilgisayar kullanımı, her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da büyük önem kazanmıştır. Bu da tasarım sürecinde bilgisayar destekli mimari tasarımın değerini artırmıştır. Bilgisayar destekli tasarımın özellikle disiplinler arasındaki iletişimdeki önemi aşağıdaki sebeplerle ortaya konulabilir;

- Geleneksel çizim tekniği ile herhangi bir disiplinden gelen değişimde, yeni baştan çizimin yapılması gerekirken, bilgisayar destekli tasarımda daha hızlı ve kolay şekilde mevcut çizim üzerinden revize yapılmaktadır.

- Tasarımı oluşturan mimarın mevcut çizimi üzerinden diğer disiplinlerde yararlanarak ekleme ve çıkarma işlemleri yapabilmesi ile her bir disiplinin sıfırdan çizim yapması ortadan kalkmıştır.

- Gelişen iletişim teknolojilerindeki CAAD formatları sayesinde, çok uzak mesafelerde olan diğer disiplinlerdeki uzman kişilere verileri ve tasarımları kısa sürede ulaştırmak mümkündür.

- Tasarımların veri tabanlarında, geçici ve kalıcı belleklerde (usb,cd ve harddisk v.b) saklanabilmesi avantajı ile gerektiğinde herhangi bir disiplindeki uzman kişi, diğer kişileri rahatsız etmeden projeye ilgili verilerle ulaşabilmektedir.

- Kağıt üzerinde bütün disiplinlerin birlikte karar verdikleri maliyet, hesap ve ölçülerin dijital ortamda daha kolay ve daha doğru şekilde birbirlerine iletebilme olanağı bulunmaktadır.

- Büyük projelerdeki detay ve malzemeler, üç boyutlu modelleme görselleri ile daha kolay bir şekilde anlaşılabilir.

- Her disiplin hemen hemen birebir ölçekte çizim yapmaktadır. Fakat bazı uzman kişiler farklı ölçeklerde de çalışmaktadır. Bu nedenle CAAD'ın istenilen ölçekte çalışabilme fonksiyonu ile birebir ölçekteki çizimi farklı uzman kişinin kendi çalışma ölçeğine dönüştürerek mevcut çizimi kullanabilmesi sağlanmaktadır. Bilgisayar destekli tasarımın mimarlığa getirdiği önemle; günümüz teknolojilerinde tasarım süreci başında fikirlerin oluşmaya başlaması diğer disiplinlerin bilgi girişi sürecini de başlatmaktadır. Böylelikle projenin en başından disiplinlerarası bilgi alışverişinde sağlıklı bir şekilde ilerleme sağlanmaktadır. Bilgisayar destekli tasarım aracılığı ile proje hazırlıklarına önceden başlanmakta ve gerek mimari gerekse diğer (elektrik, tesisat, statik) projeler aynı anda yürütülebilmektedir. Bu sebeple hem maliyet azalmakta hem de proje süresi kısalmaktadır.

Bu çalışma ile disiplinler arası tasarım sürecinde bilgisayar destekli tasarımın öneminden ötürü, meslek yüksek okullarında, mimarlık ve tasarım eğitim kurumlarında, meslek odaları gibi kuruluşlarda formal eğitim yanında sürekli yenilenen teknolojilerle ilgili yenilikçi eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler yanında, ortak dil ve teknikler kullanılarak yanlış anlamalardan kaynaklanan hataları düzeltebilmek için belirli standart ve yazılımlar oluşturulmalıdır. Dijital mimari tasarım tekniklerinin günümüzde yeterli ve doğru

kullanılmamasından kaynaklı bazı teknik sorunlar oluşabilmektedir. Bu nedenle hizmet içi eğitimlerin yaygınlaşması ve teknolojinin de doğru kullanılması ile yapı sektörünün daha profesyonelleşmesi ve hizmet üretiminin maliyetinin bilgisayar destekli mimari tasarım programları ile aşağılara çekilmesi mümkündür.

Kaynaklar:

Fulya Özsel Akipek, Necati İncoğlu. 2007. "Bilgisayar Destekli Tasarım Ve Üretim Teknolojilerinin Mimarlıktaki Kullanımları". Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi, E-Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, 2007 Volume 2, Issue 4: 237-253. <http://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-63825-ARTICLE-AKİPEK.pdf>.

Ching, F. D. K. 2003. Mimarlık ve Sanatta Yaratıcı Bir Süreç Çizim. Türkçesi: İpek, G. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları ve John Wiley & Sons.

Coyne, R. ve Subrahmanian, E. 1993. "Computer Aided Creative Design". Gero J. S. & Maher M. L. (ed.). Modeling Creativity and Knowledge-Based Creative Design. 295-329.

Goetsch, D. L. 1986. "CAD Applications: Architectural". Canada: Delmar Publishers. ISBN:0-8273-2633-5.

Nurgül İnan, Tayfun Yıldırım. 2009. "Mimari Tasarım Sürecinde Disiplinlerarası İlişkiler ve Eşzamanlı - Dijital Ortam Tasarım Olanakları". Gazi Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi. Cilt 24, No 4: 583-595. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/75531>.

İzgi, U. 1999. "Mimarlıkta Süreç, Kavramlar-İlişkiler". 1. Baskı. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları. Cilt 201. 199-200.

Figür 8 ve 9. Yarı iç mekan ve dış mekan animasyon görseli (URL 4).

Kayım, Seda. 2010. "Inception. Mimarlar İtibarlarını İade mi Ediyor?". Mimarizm: Mimarlık Ve Tasarım Yayın Platformu. http://www.mimarizm.com/haberler/inception-mimarlar- itibarlarini-iade-mi-ediyor_116719.

Kutlu, R. 2003. "Tasarımda Disiplinlerarası Yaklaşım-Mekan ve Grafik Tasarım İlişkisi". The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC July 2015, Volume 5, Issue 3: 40-51.

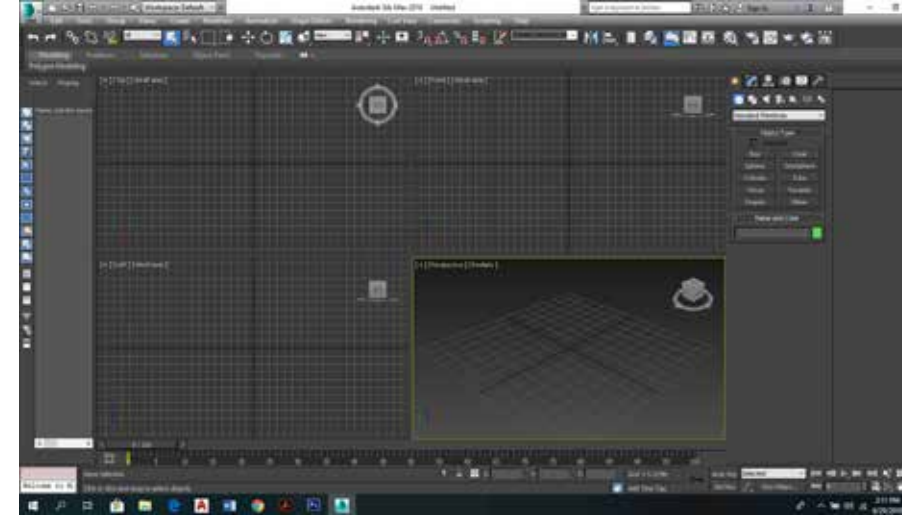
Kuzgun, Tuba. 2003. "Bilgisayar Destekli Mimari Tasarım ve Yaratıcılık". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Özer, Gizem. 2015. "Bilgisayar Destekli Tasarım Program Ve Teknolojilerinin İç Mimarlık Mesleki Tasarım Sürecinde Kullanımı". Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

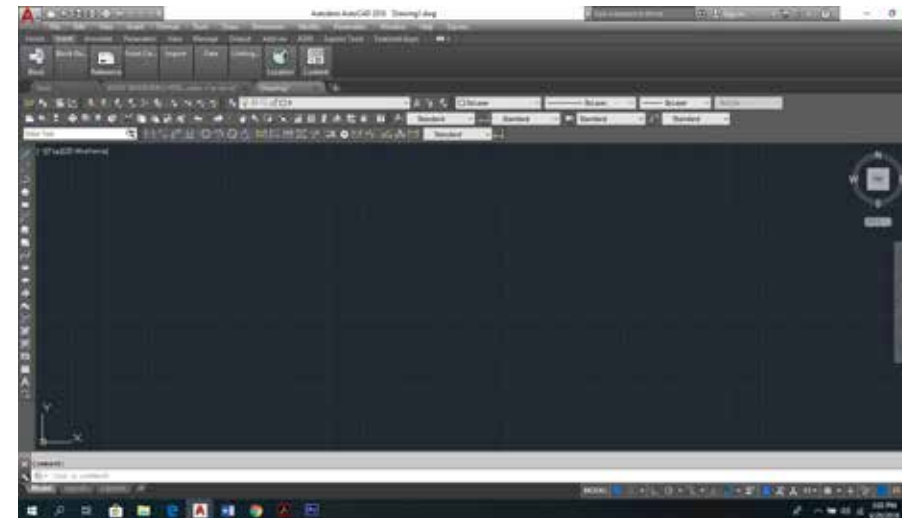
Helmut Pottmann, Sigrid Brell-Cokcan, and Johannes Wallner. 2007. Discrete Surfaces for Architectural Design. Brentwood: Nashboro Press. ISBN 978-0-9728482-7-5.

Schilling T.G., Schilling P. 1986. Intelligent Drawing. Illinois University, Chicago: AIA Press.

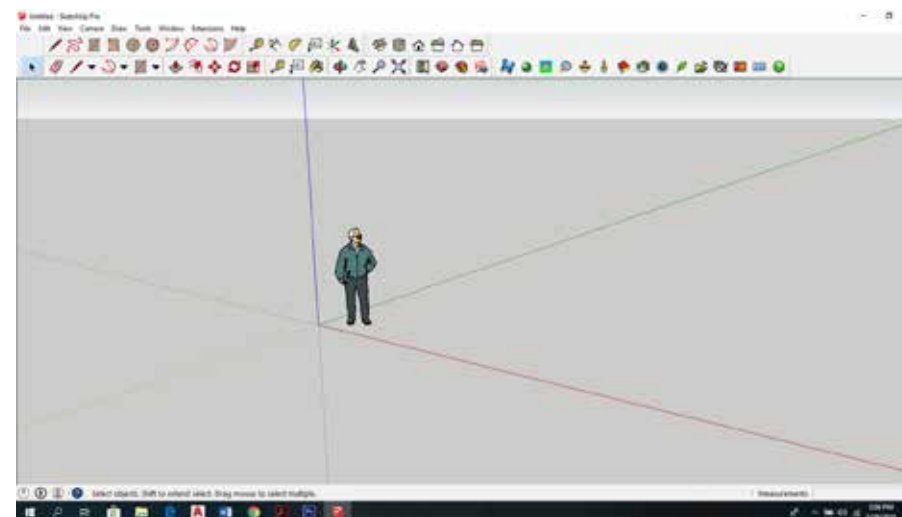
Topçu, Meryem. 2012. "Bilgisayar Teknolojilerinin Mimari Tasarım Üzerindeki Etkileri". Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi.

Figür 10. Autocad programı ekran arayüzü (Aydınli, 2018).

Figür 11. 3ds Max programı ekran arayüzü (Aydınli, 2018).

Figür 12. Sketch up programı ekran arayüzü (Aydınli, 2018).

URL 1: Çoğul ortam çözümleri. <http://www.sayisigrafik.com.tr/index2.html?/sektorler/cogulortam/index.html>, 2005.

URL 2: B7 Project, Altinyurt AVM Interior 3D Görselleştirme. http://www.b7project.com/portfolio_page/altinyurt-avm-interior/. Erişim Tarihi: 18.07.2018

URL 3: B7 Project, Arch & Design Visualition. <http://www.b7project.com/portfolio-category/interior/>. Erişim Tarihi: 18.07.2018

URL 4: TR 3D, Türkiye'nin 3D Grafik Eğitim Sitesi. <http://www.tr3d.com/galeri/dis-mekan-gorseli.htm>. Erişim Tarihi: 18.07.2018

Cemile ÇAKMAK AYDINLI
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi,

caydinli@ciu.edu.tr
cemilecakmakaydinli@gmail.com

ÖZET

Aga Khan Mimarlık Ödülleri, üç yılda bir mimari, planlama, tarihi koruma ve peyzaj tasarımı alanlarında yenilikçi ve çığır açan projelere veriliyor. 1977 yılından bu yana verilen Aga Khan Mimarlık Ödülleri, Müslüman toplumların ihtiyaç ve emellerine karşılık verebilen başarılı projeleri onurlandırmayı amaçlıyor. Son ödül dönemi olan 2014-2016 arasında ödüle layık bulunan 6 projeden, Mimarca 86'nın "Mimarlık Müzakereleri" olan temasına en uygun şekilde müzakereci olup, orta yolu kullanıcıya bırakan ve kullanım boyunca kendi kendini tasarlamaya devam eden BIG projesi Superkilen'i seçtik.

Anahtar Kelimeler: Aga Khan, Superkilen, BIG, Müzakere

MİMARLIK ÖDÜLLERİ

Al-Ver; Kazan-Kazan: Superkilen, Kopenhag: Aga Khan Mimarlık Ödüllü bir Müzakere Projesi

Ceren Kürüm

Aga Khan Mimarlık Ödülleri

Öncelikle tasarım dünyasının en prestijli ödüllerinden biri olan Aga Khan Mimarlık Ödülleri'nin arka planındaki düşünce ve sistemi tanıtalım. Aga Khan ya da Ağa Han; Şii İsmaili Müslüman mezhebinin ruhani lideri, bir öncekinden olarak devam ettirdiği imamlık ünvanı. Mimarlık ödüllerinin verilmeye başlandığı geçtiğimiz yüzyıldan bu yana Ağa Han olan IV. Karim Aga Khan Hazretleri, 1936'da İsviçre'de doğmuş, Kenya'da büyümüş ve Harvard Üniversitesinden mezun olmuş. Birleşik Krallık vatandaşı olan ve Fransa'da yaşamını sürdüren Aga Khan, İsmaili mezhebinin imamı olmasının yanında dünyanın en varlıklı iş insanlarından biridir.

1977'den bu yana 11 kez verilen Ödüller; Aga Khan Hazretleri'nin başkanlık ettiği bir değerlendirme kurulu tarafından yönetiliyor. Her üç yıllık dönem için gelişen dünya gündemini dikkate alarak yeni temalar önerecek, proje seçilme kriterlerini belirleyecek ve ödülün geleceğini planlayacak yeni bir komite oluşturuluyor. Bugünkü toplam ödül 1,000,000 Amerikan Doları olup, bağımsız bir uzman jüri tarafından birden çok projeye veriliyor. Şimdiye kadar 110 projeye Aga Khan Mimarlık Ödülü layık görülmüştür. Ödül'ün değerlendirme yaklaşımı; insanların sadece fiziksel, toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, kültürel beklentilerine de karşılık veren mimariyi vurguluyor. Yerel malzeme ve buna uygun teknolojinin yenilikçi şekilde kullanıldığı projelere özellikle önem veriliyor. Bölgemiz mimarisine de ilham verebilecek birçok ödüllü projeyi dönemlere göre incelemek için ödüllerin web sayfasına <https://www.akdn.org/architecture> adresinden ulaşabilirsiniz.

Superkilen: Gerçeküstü bir Kent Koridoru

2011 yılında tamamlanan projenin toplam alanı 30,000m2 olmakla birlikte; Superkilen, yer yer daralıp genişleyen 750m uzunluğunda bir kent koridoru (Figür 1). Superkilen'in içinden geçtiği Norrebro, Kopenhag'ın bohem mahallesiyken kısa zaman içinde göçmen toplumların taşındığı müthiş kültürel çeşitlilik içeren bir semte dönüşmüş. Kopenhag'ın son derece düzenli hatta monoton denebilecek sakin kent mekânlarına kıyasla, bu eklektik parkın bağlam içinde gerçeküstü görünen bir varlığı var (Figür 2). Superkilen, Avrupa'nın en deneyselci mimarlarının mekân kullanarak topluluk inşa etme pratiği yaptığı, her anlamda "renkli" bir çalışma (Figür 3).

Proje; Danimarkalı mimarlık bürosu BIG-Bjarke Ingels Group, sanatçı topluluğu

Figür 1: Semti baştan uca geçen bütünsel bir proje.

Superflex ve Berlinli peyzaj mimarları Topotek1'in ortak ürünü. Üçlü ekip Danimarka'nın en yüksek etnik çeşitliliğe sahip Nørrebro mahallesinde etnik köken, din ve kültürler üzerinde ayrılan toplumları bir araya getirmeyi amaçlayan bir

Figür 2: Japonya'dan gelen ahtapot şeklindeki kaydırak.

kamusal alan yaratmış. Bu denli zor hedefleri olan bir mekânı yaratmak elbette tasarımcı, müşteri ve kullanıcı arasında sonsuz bir müzakere süreci gerektirecekti. Tasarım ekibinin lideri konumundaki Bjarke Ingels Group, müşterisi olan

Kopenhag Belediyesinden ziyade, kullanıcıya odaklanan bir tasarım süreci öngörmüş. BIG tasarımcısı Nanna Gyldholm Moller, Kopenhag'da her yerde görebileceğiniz standart bankları kullanmak yerine mahallelilerin ülkelerinden en başarılı

Figür 3: Donuk Kopenhag içinde neredeyse "rahatsız edici" bir renk patlaması. Bu renkli varlık semte özgü kültürel çeşitliliğin de yansıması.

Figür 4

tasarım örneklerini toplayarak neredeyse "kent içinde bir EXPO" yaratmak istediklerini söylüyor.

Superkilen, belki de dünyada şimdiye kadar halk katılımının en üst düzeyde

uygulandığı mimari proje. BIG, halk katılımını projenin itici gücü olarak kurgulmuş ve buna bağlı olarak da bölgede yaşayan altmıştan fazla milliyeti temsil edecek öğeleri, tasarıma katabilmek için uzun ve kapsamlı bir konsültasyon süreci yaşamış. Bu süreç sonucunda 750 metre uzunluğundaki koridorda üç ana bölge kurgulanmış: Sportif faaliyetler için kırmızı bölge (Kızıl Meydan); çimlendirilmiş çocuk oyun alanı olan yeşil bölge (Yeşil Park); pazar yeri ve piknik alanı olan siyah bölge (Kara Borsa) (Figür 4).

Mahallede yaşayan düzinelerce milletten insanın kendilerinden bir şey bulabilmesi için Moskova'dan Pennsylvania'ya dünyanın uzak kentlerinden özenle seçilmiş objeler, kent mobilyaları, hatta Kopenhag'daki bir park için tamamen işlevsiz görünen ancak göçmenler için yüksek anlam içeren sokak tabelaları bile

Figür 5. Moskova tabelası.

Figür 6: Paris'ten gelen rögar kapağı.

Bu nevi şahsına münhasır mekânın kullanımını müzakere eden, ilk akla geleceği gibi sadece doğulu göçmenler değil; İngiliz sayfiye kasabası Blackpool'dan getirilmiş çöp kutuları, İsviçre'den pis su olukları ve İsrail ile Paris'ten gelen rögar kapakları ile de zengin ülkelere ilginç bir varlık bahsedilmiş (Figür 6). Monoton binalar arasından geçen bu eklektik parkın barındırdığı diğer parçalar arasında Fas işi bir süs havuzu, Bulgaristan'dan satranç masaları ve Japonya'dan plastik ahtapot şeklinde bir kaydırak bulunmakta (Figür 7-8).

Al-Ver, Kazan-Kazan

Danimarka'nın son derece düzenli yapısı içinde Superkilen'in gerçeküstü varlığı, aslında tasarımın arkasında gerçekleşen derin müzakerelerin ürünü. Superkilen mekân(lar)ının yaratılması, yalnızca Kopenhag Belediyesi ve BIG arasındaki kontratın müzakeresi sonucu ortaya çıkmadı; bu proje, başlangıcından itibaren her yanıyla sürekli müzakere edilerek, belki de tarihimizin en çok müzakereciyle tasarlanan projesi oldu ve kullanıldığı her an da aktif olarak tasarlanmaya devam ediyor.

Kültürler, bu koridorda birbiriyle buluşup yan yana var olabilmeyi birbiriyle müzakere ederken, tasarımcı da geleneksel ve kültürel öğelerle yerel ve çağdaş kurallar arasında bir müzakere yürütüyor. Örneğin gurbetçilere evlerini anımsatacak obje ve kent mobilyalarının bir kısmı doğrudan ülkelerinden getirilen orijinaler iken; kamusal alanda ve çocuk parklarında kullanılacak kimi mobilyalar ise orijinaleri üzerinden ulusal sağlık-güvenlik yönetmeliklerine göre üretilmiş kopyaları. Tasarımcı, Danimarka kanunları ile konseptte uygun "ecnebi" malzemeler arasındaki müzakere nihayetinde, objeden vazgeçmek yerine kopyalarını üreterek kazan-kazan sonucuyla ayrılıyor. Kıtalar arası göç ve bunun

Figür 7: Fas fıskiyesi.

yerleştirilmiş (Figür 5). Objelerin doğrudan bulunmadığı hâllerde ise göçmenlerin hafızalarında yer etmiş ikonik mekânlar yeniden yaratılmış; örneğin Kırmızı Bölgedeki

basketbol sahası Somali'nin başkenti Mogadişu'daki sembolik değeri yüksek olan bir stadyum üzerinden modellenmiştir.

Figür 8: Bulgaristan'dan gelen satranç masalarında oynayan farklı kökenlerden mahalleliler.

Figür 9

Figür 10

Figür 11

sonucunda kültürler arası iletişimin
görülmemiş düzeyde yaşandığı
günümüzde Superkilen, tüm dünyaya
ilham verecek bir kentsel deney
sunuyor.

Kaynaklar

<https://www.akdn.org/architecture>
(Erişim: Ağustos 2018)

[https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-](https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-by-big-architects-topotek1-superflex/)

by-big-architects-topotek1-superflex/
(Erişim: Ağustos 2018)

[https://edition.cnn.com/travel/](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html)
[article/copenhagen-surreal-park/](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html)
[index.html](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html) (Erişim: Ağustos 2018)

[https://archnet.org/system/](https://archnet.org/system/publications/contents/10687/original/DTP103072.pdf?1475511766)
[publications/contents/10687/](https://archnet.org/system/publications/contents/10687/original/DTP103072.pdf?1475511766)
[original/DTP103072.](https://archnet.org/system/publications/contents/10687/original/DTP103072.pdf?1475511766)
[pdf?1475511766](https://archnet.org/system/publications/contents/10687/original/DTP103072.pdf?1475511766) (Erişim: Ağustos 2018)

[http://www.akdn.org/architecture/](http://www.akdn.org/architecture/project/superkilen)
[project/superkilen](http://www.akdn.org/architecture/project/superkilen) (Erişim: Ağustos 2018)

[http://www.damnmagazine.](http://www.damnmagazine.net/2016/10/11/superkilen-wins-the-aga-khan-award-for-architecture-2016/)
[net/2016/10/11/superkilen-](http://www.damnmagazine.net/2016/10/11/superkilen-wins-the-aga-khan-award-for-architecture-2016/)
[wins-the-aga-khan-award-for-](http://www.damnmagazine.net/2016/10/11/superkilen-wins-the-aga-khan-award-for-architecture-2016/)
[architecture-2016/](http://www.damnmagazine.net/2016/10/11/superkilen-wins-the-aga-khan-award-for-architecture-2016/) (Erişim: Ağustos 2018)

Figürler

Figür 1, 2, 5, 7, 8, 9, 10 [http://](http://www.akdn.org/architecture/project/superkilen)
[www.akdn.org/architecture/project/](http://www.akdn.org/architecture/project/superkilen)
[superkilen](http://www.akdn.org/architecture/project/superkilen) (Erişim: Ağustos 2018)

Figür 3, 4, 11 [https://edition.cnn.](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html)
[com/travel/article/copenhagen-](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html)
[surreal-park/index.html](https://edition.cnn.com/travel/article/copenhagen-surreal-park/index.html) (Erişim: Ağustos 2018)

Figür 6 [https://www.designboom.](https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-by-big-architects-topotek1-superflex/)
[com/architecture/superkilen-urban-](https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-by-big-architects-topotek1-superflex/)
[park-by-big-architects-topotek1-](https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-by-big-architects-topotek1-superflex/)
[superflex/](https://www.designboom.com/architecture/superkilen-urban-park-by-big-architects-topotek1-superflex/) (Erişim: Ağustos 2018)

Ceren Kürüm

Mimar, Doktor Adayı, KU Leuven
cerenkurum@gmail.com

ÖZET

KTMMOB Mimarlar Odası, yeni merkez idari binası olarak, Lefkoşa Surlar İçinde, Vakıflar İdaresi'nin yönetiminde olan ve uzun yıllar kullanım dışı kalmış cumbalı bir konağı 30 yıllığına kiralarak bu binanın korunmasını hedeflemiştir. 30 Haziran 2017 tarihinde açılışı yapılan yeni binamızı, Mimarca'nın 86. Sayısı ile bu hedefe nasıl ulaşıldığını aktarmak ve bu değerli kültürel mirasımızı daha yakından tanıtmak istedik.

Mimarlar Odası, koruma, restorasyon ve yeni kullanım projesi kapsamında birçok paydaşın aktif görev almasını sağlayarak, ilgili meslek odalarının dayanışma çerçevesinde çalışmalarını sağlamıştır. Bu konudaki vizyonunu koruma bilinci ile birleştirerek sadece tarihi bir binanın restore edilmesini değil, yeni kullanımı ile Lefkoşa Surlar İçinde kamusal kullanıma kazandırılmasını sağlamayı hedeflemiştir.

Anahtar kelimeler: Kültürel miras, koruma, yeni kullanım, restorasyon, Lefkoşa Surlar İç, Mimarlar Odası

Kültürel Mirası Koruma, Restorasyon ve Yeni Kullanım Projesi: KTMMOB Mimarlar Odası Yeni Merkez İdari Binası'nın Günümüze Kazandırılma Hikayesi

Aliye Menteş

1. Binanın Tarihi, Önemi ve Önceki Kullanımları

Lefkoşa'nın ve Kıbrıs'ın kültürel mirasının önemli bir parçası olan Arabahmet bölgesindeki kerpiç ve taş yapılar, o döneme ait yapı malzemeleri, yapı teknikleri ile ilgili önemli bilgi paylaşımında bulunurlar. Aynı zamanda, geleneksel Lefkoşa'ya özgü sosyal, kültürel, ekonomik ve politik ipuçları vermektedir. Kültürel mirasımız, günümüze dek gelebilmek için bu kapsamlardaki değişimlere göğüs germe çabasını taşımaktadır. Bu bağlamda KTMMOB Mimarlar Odası, bu bölgede ve Vakıflar İdaresi'nin yönetiminde olan ve uzun yıllar kullanım dışı kalmış bir konağı 30 yıllığına kiralarak, bu binanın hem fiziki hem de sosyal açıdan koruma altına alınmasını hedeflemiştir. Mimarca'nın 86. Sayısı ile bu hedefe nasıl ulaşıldığını aktarmak ve bu değerli kültürel mirasımızı daha yakından tanıtmak istedik.

Figür 1. Lefkoşa Surlar İçi'nde, Arabahmet bölgesindeki Nuri Efendi Sokak No 3'ün yeri.

Lefkoşa Surlar İçi'nde, Arabahmet mahallesi'nde, Nuri Efendi Sokak No 3'te bulunan konak (Resim 1), 1900'lü yılların ilk çeyreğine aittir. Mahalle sakinleri bu tarihi binanın 1950'li yıllarda ahşap ve demir işleme atölyesi ve derslerin verildiği bir zanaat okulu olarak kullanılmakta olduğunu dile getirdiler. Daha sonraki yıllarda çeşitli amaçlar için kullanılan yapı, 1959'lu yıllarda Şerife Hanım - Hafız Mehmet Emin Vakfı olarak kullanılmıştır. Bu değerli yapı boş kalma döneminden önce son olarak İnsan Hakları Dernek binası olarak hizmet vermiştir.

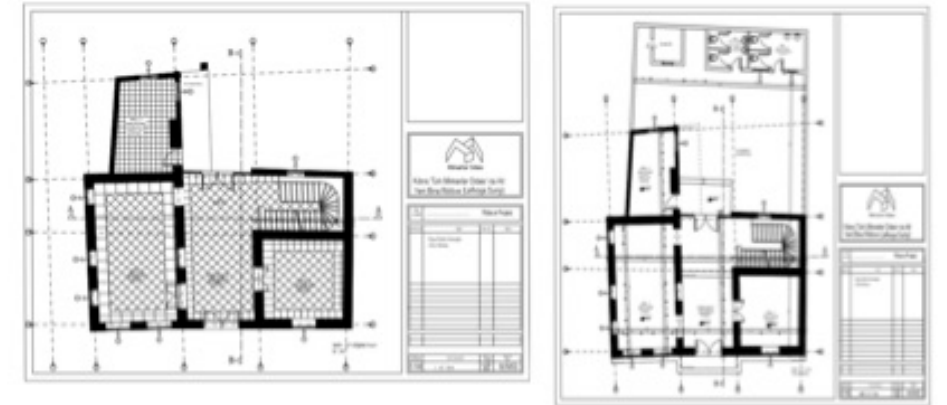
Bu bilgilere ek olarak, tarihi yapı bir dönem Şekspir (Shakespear) Okulu olarak da bilinmekte idi. Arkeolog Tuncer Bağışkan'ın 'Kıbrıs'tan bir felezoğ ile bir Şekspir Mektebi geçti' yazısında (sayfa 34 14 Mayıs 2017, sayı 315, Yenidüzen, Adres) 1920'li yıllarda Felozof Necmi Sagıp Bodamyalızade'nin açtığı İngilizce eğitim veren özel Şekspir (Shakespeare) mektebini anlatmaktadır. Şekspir Mektebi'nin ilk başta İdadi sokak 15 numarada olduğunu, 1950 yılında ise Nuri Efendi sokaktaki 3 numaralı cumbalı eve taşındığını dile getirmektedir (Resim 2). Bu evin Felezoğ namıyla bilinen N. S. Bodamyalızade tarafından, Hocacıklar namıyla bilinen gözleri görmeyen Mustafa Efendi'den kiralandığı anlatılmaktadır.

Figür 2. Nuri Efendi Sokak No.3'ün 1980'li yıllardaki görünümü, Şekspir Mektebi'nin 1950 yılında taşındığı Nuri Efendi sokağı 3 numaralı cumbalı ev (Tuncer Bağışkan, 1980'li yıllar.)

Figür 3. Binanın rölöve çizimlerinden kesit, zemin kat ve 1. Kat planları. (Özge Özбек Emينوğlu, Aliye Menteş, Nadire Ergin, 2015)

Lefkoşa Surlar içi'nde önemli bir tarihi geçmişe sahip olan yapı, uzun yıllar kullanım dışı kalmış ve bakımsızlık nedeni ile yıpranmıştır. 49./50. Dönem ve 50./51. Dönem Mimarlar Odası başkanlarının öncülüğünde (Azmi Öge ve Türker Aktaş) ve yönetim kurulunun çabaları doğrultusunda bu binaya KTMMOB Mimarlar Odası sahip çıkmıştır. Hem bölge halkının anılarını yaşatmayı hem de binanın fiziksel olarak korunmasını hedeflemiş ve sağlamıştır. Restorasyon süreci 2014 yılında başlayan konak, 3 yıllık bir çabanın eseri olarak tarihi sokak silüetine ve Surlar içi'nin kentsel dokusuna yeniden kazandırılmıştır. Restorasyon sürecine destek veren üye ve ekipler 50. Dönem'de atanarak bir araya gelmiştir.

2. Binanın Restorasyon Sürecine Dahil Olan Ekip ve Çalışmaları

- Koruma ve restorasyon danışmanı: **Prof. Dr. Nur Akın**
- Projenin koruma ve restorasyon yürütücüsü: **Aliye Menteş**
- Projenin rölöve alımında, rölöve ve restorasyon çizimlerinin yapılmasında görev alan üyeler: **Özge Özbek**

Eminoğlu, Aliye Menteş, Nadire Ergin

- Hasar Tespiti Yapan İnşaat Mühendisi: **Cem Taneri**

- Binanın elektrik işlerinin yürütücüsü: **Elektrik Mühendisleri Odası**

- Binanın strüktürel işlerinin yürütücüsü: **İnşaat Mühendisleri Odası**

- Binanın avlusunda oluşturulan peyzaj danışmanlığı: **Peyzaj Mimarları Odası**

- Binanın mobilya sponsorları: **Mimar Süha Özkan, Mob Mobilya Dekorasyon A.Ş.**

3. Restorasyon Öncesi Hasar Tespiti ve Mevcut Durum Analizi

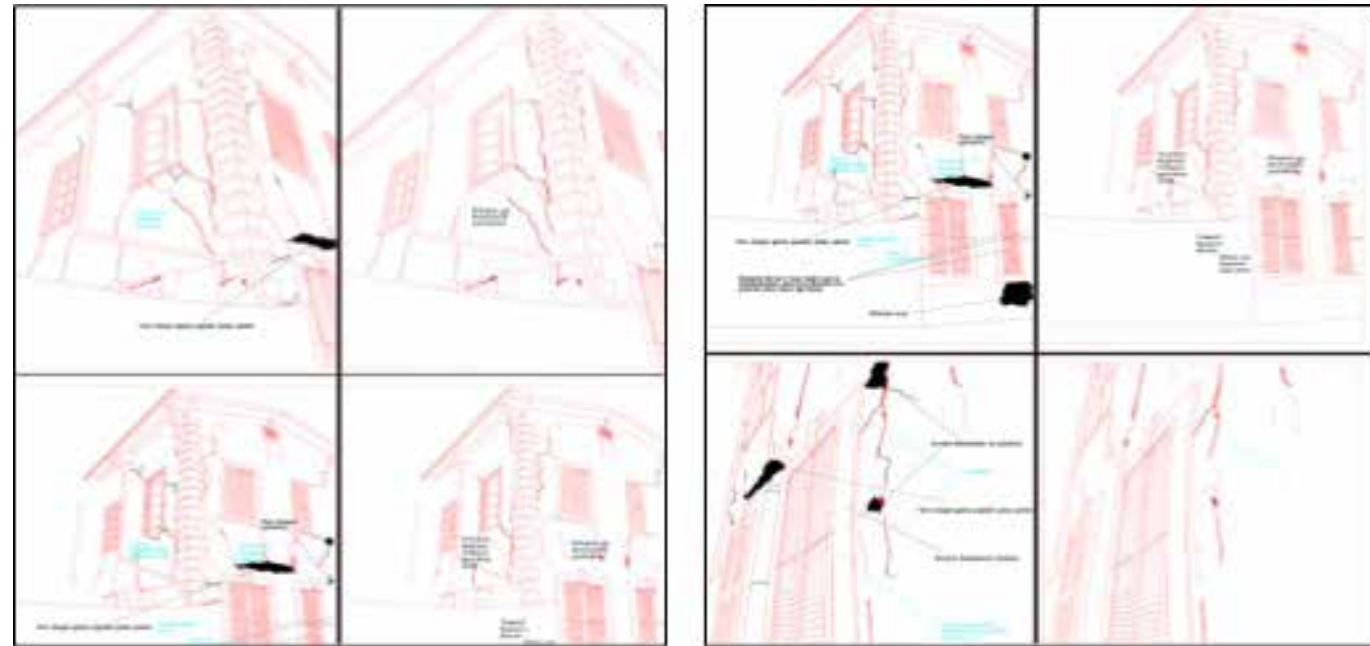
Her koruma ve restorasyon projesinde olması gerektiği gibi, ilk adım olarak tarihi yapı nitelikli bir araştırma ve belgeleme çalışmasından geçmiş, eserin mevcut durumu ve ihtiyaçları tespit edilmiştir. Restorasyon kararları ve onarım amaçlı müdahale öneri ve yöntemleri, elde edilen tespitler esas alınarak ve tarihi binaya özgü olarak belirlenmiştir.

İnşaat mühendisi ve restorasyon uzmanları tarafından yapılan hasar tespit analizlerine göre binanın ön cephesinin batı köşesinde çatıdan gelen ve binanın temelinde sızan suyun etkisi ile tarihi binanın temelinde kısmen çökmeler ve ciddi hasar oluşmuştu.

'Duvarlarda oluşan çatlaklar 3 aylık gözlem süresinde büyüdüğü saptanmış ve bu durumun binanın iki katına da zarar vermekte olduğu ve yıkılma tehlikesi barındırdığı tespit edilmişti' (Taneri, 2015).

4. Yapılan Müdahaleler

Kuzey ve batı cephelerdeki çatlaklar saptanmış ve ahşap dikişler ile sağlamlaştırılması uygun görülmüştür. 'Giriş kapısının sol tarafındaki duvarda oluşan hasar sonucu duvarda dış doğru bir bombelenme oluşmuş, duvarın yıkılmasını önlemek için acil müdahale ile bu duvar yanındaki sağlam duvarlara çelik kementler ile sabitlenmiş ve kademe kademe sıkılarak sorun giderilmiştir' (Taneri, 2015). Bu işlem esnasında pencere söveleri de kademe kademe esas yerine getirilmiştir.

Figür 4. Binanın restorasyon öncesi hasar tespit analizi. (Taneri, 2015)

Figür 5. Restorasyon öncesi, binanın dış cephelerinin ve avludaki hamamın durumu. (Menteş, 2015)

Figür 6. Restorasyon öncesi, binanın içindeki nitelikli mimari elemanlarının durumu. (Menteş, 2015)

Figür 7. Restorasyon sürecinde, binanın üst katındaki zemin işleri. Üst kattaki giriş holünde zeminin orjinal Kıracı Köy mermerleri (Kıbrıs mermerleri) genellikle kırık ve kötü durumda olduğu için sökülüştür. Elektrik tesisatının yeniden döşenmesi ve orjinaline uygun yeni mermerlerin yerleştirilmesi için ön hazırlık çalışmaları yapılmıştır (sol Figür). Şu andaki yönetim kurulu odasındaki restorasyon öncesinde orjinal olmayan ve çürüyen zemin ahşaplarının sökülerek, elektrik tesisatının güncel hale getirilmesi ve yeniden orjinaline uygun hale getirilme çalışmaları (sağdaki iki Figür). (Menteş, 2016)

5. Ahşap Ustamız ile Söyleşi

Tarihi konağın ahşap işlerini yapan ve emeğini, zanaatını cömertlikle paylaşan ahşap ustamız Ahmet Mişon'un restorasyon sürecinde bina ile ilgili vurguladığı önemli bilgileri kısa bir söyleşi ile öğrenebilirsiniz:

Aliye Menteş: Restorasyon öncesinde binanın ahşap işlerinin durumunu biraz anlatır mısınız Ahmet Usta, ne gibi uygulamalar yapıldı?

Ahmet Mişon: Bildiğin gibi ben kapı, pencere, panjur ve bunların kasalarından, merdiven pervazı, süpürgeliklerden ve avludaki çardaktan... ve tabi tuvalet binasının ahşap işlerinden sorumluydum. Bir de arşiv odasının yeni raflarından. Binadaki panjurlar kötü durumdaydı. Birçok kırık ve eksik kısımlar vardı. Bunları aynı malzeme olan çam ağacından orjinaline uygun olarak tamamladık. Cumbadaki ve yine üst katta bulunan ve kötü durumda olan giyotin pencerelerin açılıp kapanma zorluğundan ve tehlikeli oluşundan ötürü yerine açılan camlıklar yapıldı. Bu da kullanım açısından gerekli ve yerinde bir değişiklik oldu.

Aliye Menteş: Bunun gibi tarihi binalarda daha önce de çalışmıştınız.

Figür 8. Restorasyon sürecinde merdivenlerin ve taş duvarların onarımını taş ustaları büyük bir özen ve titizlikle yapmıştır. (Menteş, 2016)

Ahşap işleri ile ilgili dikkat edilmesi gereken neler vardır?

Ahmet Mişon: Panjurlar önemli. Panjurlarda boyalar yakılıp alt tabakasının yani ahşabının çürük olup olmadığını kontrol etmek gerekir. Çürük yerler değişmelidir yoksa tümü çürüyecektir.

Mesela bu binadaki kasalarda böceklerden kaynaklanan çürümeler

vardı. Çürükler temizlendikten sonra ilaçlandı. Bunlar yamalandı yada yenilendi. Eksik ve tamamen çürüyen kapıların yerine yenileri yapıldı. Yeni kapılar orjinaline uygun fakat daha az detay uygulanarak yapıldı ki yeni olduğu belli olsun. Bu işlerin bir kısmını yerinde yani binada, bir kısmını da atölyede yaptım. Bunu da işin gerektirdiği ihtiyaçlara ve imkanlara göre karar vermek lazım.

Figür 9. Ahşap ustası Ahmet Mişon binanın ahşap işlerini yaparken. (Menteş, 2016)

6. Binanın Yeni Kullanımı ve Mekanların Yeniden Değerlendirilmesi

Mimarlar Odası bu koruma, restorasyon ve yeni kullanım projesi kapsamında birçok paydaşın aktif görev almasını sağlayarak, ilgili meslek odalarının (Elektrik Mühendisleri Odası, Peyzaj Mimarları Odası,... v.s.) birbirleri ile dayanışma çerçevesinde çalışmalarını sağlamaya yönelik önemli adımlar atmıştır. Bu konudaki vizyonunu koruma bilinci ile birleştirerek sadece tarihi bir binanın restore edilmesini değil, yeni kullanımı ile Lefkoşa Surlar İç'i'nde kamusal kullanıma kazandırılmasını sağlamayı hedeflemiştir (Figür 10). Ayrıca engelli standartlarını dikkate alarak uyarlanan yeni kullanımı sayesinde Surlar İç'i'nde engelli bireylerin rahatlıkla kullanabileceği giriş/çıkışı ve tuvaleti ile örnek teşkil etmeyi dert edinmiştir.

Binanın Mimarlar Odası'nın Yönetim Kurulu ve komisyon toplantılarının yapılacağı bir merkez olmasının yanı sıra, bir diğer önemli kullanımı ise AB destekli bir proje olan SMGM (Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi) eğitimlerinin

Figür 10. Nuri Efendi Sokak No:3 'ün restorasyondan sonraki görünümü (Mimarca, 2018)

yapılacağı ve sıklıkla farklı eğitim ve sosyal aktivitelerin gerçekleşeceği sosyal bir mekan olmasıdır. Bu işlev ve etkinlik içerikleri, binanın yeni kullanıma uyum kararlarını etkileyen önemli etkenler arasındadır.

Binanın zemin katında, giriş holünün sağında ve solunda bulunan iki oda SMGM (Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi) seminerlerinin yapılacağı

mekan ve SMGM koordinasyon ofisi olarak kullanıma açılmıştır (Figür 11). Arka avluda bulunan dış oda mutfak olarak kullanılmaya devam etmekte, engelli ve kadın/erkek tuvaleti şeklinde adapte edilen eski tuvalet ek binası da tadilat sonrası yeniden işlevine kavuşmuştur. Avluda bulunan eski hamam restore edilerek avlunun geleneksel dokusunda tarihi konutun kullanımı ile ilgili ipuçları vermeye

devam etmektedir. Üst kattaki hol idari bölümün sekreter ve bekleme alanı olarak değerlendirilmiştir (Figür 12). Üst katta bulunan dört oda ise yönetim kurulu odası, başkan odası, komisyon odası ve arşiv odası olarak yeni kullanımlarına adapte edilmişlerdir. Böylelikle binanın alt katı sosyal içerikli kullanımlar için tasarlanmış, üst kat ise idari bir merkez haline getirilmiştir.

Figür 12. Binanın restorasyon sonrası ve yeni kullanıma kazandırılmış hali. Birinci kattaki mekanların yeni kullanımları: Üst Kat hol, idari sekreter ve bekleme alanı, Yönetim kurulu toplantı odası, Komisyon odası.(Mimarca, 2018)

Kaynaklar:

Tuncer Bağışkan: 'Kıbrıs'tan bir felezof ile bir Şekspir Mektebi geçti', Yenidüzen, Adres, 315, 32-37, 2017.

Özge Özbek Eminoğlu, Aliye Menteş, Nadire Ergin: Arabahmet, Nuri Efendi Sokak No:3 Rölöve çizimleri, 2015.

Cem Taneri, Nuri Efendi Sokak No:3 Hasart Tespiti ve Mevcut Durum Analizi Raporu, 2015.

Figür 11. Binanın restorasyon sonrası ve yeni kullanıma kazandırılmış hali. Zemin kattaki kullanım alanlarından giriş holü, SMGM seminer odası ve SMGM koordinasyon ofisi. (Mimarca, 2018)

Yrd. Doç. Dr. Aliye Menteş
Lefke Avrupa Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi
Yayın Kurulu üyesi

amentes@eul.edu.tr

ÖZET

Günümüzde gelişen teknolojik ilerlemeler, toplumu her alanda etkilediği gibi mimarlık mesleğini ve mimarlık eğitimini de etkilemiştir. Mimarlık mesleğinin en önemli iletişim aracı görsellik, günümüzde yapıların inşa edilmeden önce neredeyse bire bir gerçeğinin görselleştirilerek, ciddi bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde çeşitlilik kazanan dijital görselleştirme programları, özellikle organik formlu yapıların tasarlanması, görselleştirilmesi ve uygulanmasında önemli rol oynamaktadır. Bununla birlikte mimarlık eğitiminde de dijital görselleştirmenin önemi artmış ve iki boyutlu tasarımların, üçüncü boyutta daha iyi kavranılabilmesi ve tasarlanabilmesi sağlanmıştır. Bu çalışma, hem eğitimin içinde hem de uygulamada çalışan bir mimar olarak kişisel deneyim ve gözlemlere dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık mesleği, mimarlık eğitimi, dijital görselleştirme

Mimarlık ve Mimarlık Eğitiminde Bir İletişim Aracı Olan Dijital Görselleştirme

Cem Doğu

1. Giriş

Mimarlık, tarih içerisinde birçok yenilikçi aşamadan, mimari hareketten geçerek günümüze kadar gelmiştir. Her bir mimari hareket bir öncekilerine ilave ve değişiklikler yaparak veya tamamen redderek yeni bir mimari akım olarak tarihte yerini almıştır. Elbette bu değişimlerde toplumsal yapının, mimarın ve mimarlık eğitiminin önemli bir yeri vardır. 18. yüzyıl sonlarında 19. yüzyıl başlarında başlayan Sanayi Devrimi; toplumsal yapıyı, mimarlığı ve mimarlık eğitimini de etkilemiştir. Gelişen makine teknolojisi, yeni yapı malzemeleri ve inşaat sistemleri mimarlık ve mimarlık eğitime farklı bir yön getirmiştir. Gelişen teknolojik yaklaşımlar mimarın işini kolaylaştırmakla birlikte aynı zamanda mimarların kendilerini başka yönlerde de geliştirmelerine sebep olmuştur. Ayrıca gelişen teknoloji günümüz mimarlığında daha yaygın kullanılmaya başlanmış, hatta neredeyse zorunlu hale gelen görselleştirme ve sunum tekniğini oluşturmuştur.

Mimarlıkta görselleştirme teknikleri günümüzde kullanılan üç boyutlu programlar sayesinde gerçeğine yakın bir etki ve sunum olanağı sağlamaktadır. Yaygınlaşan ve mimarlık mesleğinde neredeyse zorunlu halen gelen görselleştirme tekniği elbette mimarlık eğitiminde de önemli bir yere sahiptir. Genel olarak mimarlık eğitiminin tümünde kullanılan görselleştirme teknikleri ddoğrudan tasarım ve inşaat sürecine de etki etmektedir. Görselleştirme teknikleri mimarın kendini daha iyi ifade etmesini sağladığı gibi; görselleştirme ve tasarım sürecinde kullanılan malzeme, taşıyıcı sistem özellikleri ve uygulanabilirliği mimarlık eğitiminde ve mimarlık mesleğinde önem göstermektedir. Görselleştirme tekniğinde kullanılan malzeme seçimi ve uygulama sistemleri, form-fonksiyon ve taşıyıcı sistem ilişkisi ve özellikleri, görselleştirme teknikleri sırasında oldukça önemlidir. Teknolojik sistemlerin sunduğu görselleştirme kolaylıkları ile gerçek hayattaki uygulama teknikleri zaman zaman gözardı edilebilmektedir. Bunun sonucunda da mimarın, sunulan ürün ile gerçek hayatta yapılabilir olan ürünü arasında ciddi farklılıklar olmasına neden olmaktadır. İnşaat maliyetinin artması, inşaat süresinin uzaması ve en önemlisi, sunulan ürün ile yapılan ürün arasında ciddi farklar oluşmasına neden olmaktadır. Bu tarz problemlerden dolayı ve ekonomik farklılıklardan kaynaklı bitirilemeyen yapılar bulunmaktadır.

Mimarlık eğitiminde görselleştirme teknikleri, tasarım ve inşaat bilgisi konuları ile birlikte bilinçli halde yapılmalıdır. Dikkate alınmayan farklı yaklaşımlar direkt olarak mimar ve müşteri arasındaki ilişkilere yansımakla birlikte, ürünün

‘uygulanabilirliği’ ile ilgili sorunlara da yol açabilmektedir.

2. Mimarlık Mesleğinde Görselleştirme

Günümüzde mimari görselleştirme teknikleri, mimarlık mesleğinde neredeyse olmazsa olmazlardan olmuştur. Gelişen teknoloji, yaygınlaşan teknolojik cihazlar ve programlar, mimarlık mesleğini de farklı bir yönde etkilemiştir. Mimaride görselleştirme tekniği perspektif çizim ve sketch (taslak) çalışmaları ile başlayarak maket yapımına, günümüzde ise dijital ortamlarda görselleştirilerek daha gerçekçi sonuçlar alınmasına yardımcı olmaktadır. Elbette bu görselleştirme tekniğinin yaygınlaşmasında en önemli etkenlerden biri de proje sahipleri olmuştur. Özellikle yapılan mimari bir tasarımın inşa edilmeden önce görsellerinin talep edilmesi, görselleştirme tekniğinin daha yaygın kullanılmasına, hatta zorunlu hâle gelmesine sebep olmuştur.

Dijital görselleştirme teknikleri aynı zamanda mimarlara tasarım sürecinde de yardımcı olmaktadır. Yapıda kullanılacak renk veya farklı dokuda malzeme kombinasyonlarının nerelerde ve hangi oranda kullanılması gerektiğini, kütleli ilişkilerin oranları ve kütlelerin birbirleriyle uyumunun görülmesi ve yeniden yorumlanması sürecinde çok etkilidir. Özellikle yapıların kütle ilişkisi ve cephe tasarım aşamalarında kullanılması yapının yapım aşamasında, tasarım kararlarında minimum düzeyde değişiklik yapılmasını sağlamaktadır. Mimari görselleştirmenin bir diğer önemli niteliği ise mimar ve mal sahipleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesini sağlamasıdır. Bireylerin mimarlık mesleğinden olmaması, doğal olarak tasarımların görselleştirilmesinin yapılarak sunulması zorunluluğunu getirmiştir. Günümüzde yaygın kullanılan

görselleştirme teknikleri ile mimarın tasarladığı yapının, iş verenler tarafından daha net anlaşılması ve karşılıklı istenilenlerin tasarım aşamasında çözümlenmesini de sağlamaktadır. Kısaca görselleştirme teknikleri mimar ile müşteri arasında kuvvetli bir iletişim aracı olarak kullanılmaktadır.

Görselleştirme tekniklerinin birçok faydası olduğu gibi bir takım problemlerinin olması da mümkündür. Özellikle gerçeği tam olarak yansıtmayan projeler, kullanıcılar açısından problem oluşturmaktadır. Bu durum görselleştirme tekniklerinin üzerinde ne kadar hassasiyetle durulması gerektiğini göstermektedir. Yapının yapım aşamasında ve görselleştirme aşamasında kullanılan malzeme farklılıkları, yapılarıdaki cephe tasarımlarını ciddi şekilde etkilemektedir. Özellikle günümüzde cephe tasarımlarının daha fazla önem kazandığı düşünülürse, ortaya çıkan bu sorunun ne kadar ciddi olabileceği daha net anlaşılmaktadır. Bu noktada tasarım sürecinde mimarlara büyük bir rol düşmektedir. Yapı, cephelerde kullanılacak malzemenin ülke koşullarında bulunabilirliği, uygulanabilirliği, maliyeti gibi birçok etken düşünülerek tasarlanmalıdır. Günümüzde mali sebeplerden bitirilemeyen ve yapım

süresi uzayan yapılar ve bunların yarattığı sorunlarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla görselleştirme tekniklerinin verdiği olanak ve kolaylıklarla verilen kararlar sonucu olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Görselleştirme sürecinde göze hoş gelenden çok, gerçekte yapılabilirliği olan üzerinde karar verilmeli; mantıklı ve akılcı tutumlar ön planda tutulmalıdır.

3. Mimarlık Eğitiminde Görselleştirme

Görselleştirme teknikleri, mimarlık mesleğinin olduğu kadar mimarlık eğitiminin de vazgeçilmez öğesidir. Tasarlanan yapıların bulunduğu bölgeye yansıtmış olduğu his veya yarattığı atmosfer, doğrudan insanları ve toplumu etkilemektedir. Bu etkileme yöntemi, mimarlık mesleğinde direkt olarak görsel iletişim ile olmaktadır. Bu nedenle mimarlık eğitiminde, perspektif çizim teknikleri, teknik çizimler ve maket yapımı yanında dijital görselleştirme teknikleri de eğitim aracı olarak yoğunluklu kullanılmaktadır. Günümüzde bu tarz dijital görselleştirme programlarının çoğunluğu ve çeşitliliği mimarlık eğitim sisteminde de bazı değişiklikler yapılmasına neden olmuştur. Kullanılan bu programlar sayesinde tasarlanan organik formlu yapıların

Figür: 1 ve 2 Boeri Studio, Milan, İtalya. Dijital görselleştirme ve uygulama arasındaki etki karşılaştırması.

Figür:3 ve 4 Jean Nouvel, Yiorgis Yerolymbos Tower 25, Lefkoşa, Kıbrıs. Dijital görselleştirme ve uygulama arasındaki form-tasarım ve etki.

strüktürleri kolaylıkla çözülmekte, karmaşık taşıyıcı sistemleri hızlıca geliştirilebilmektedir. Gelişen yeni taşıyıcı sistem uygulamaları, özellikle taşıyıcı sistemlerde çelik kullanımı, mimarlık eğitim sistemine de girerek eğitimleri verilmektedir.

Mimarlık eğitiminde kullanılan dijital görselleştirme teknikleri öğrencilerin, yapıları üç boyutta daha iyi kavramalarını da sağlamıştır. İki boyutta yapılan teknik çizimler, öğrenciler tarafından her zaman üçüncü boyutta düşünülememektedir. Maket üzerinde başlayan kütesel

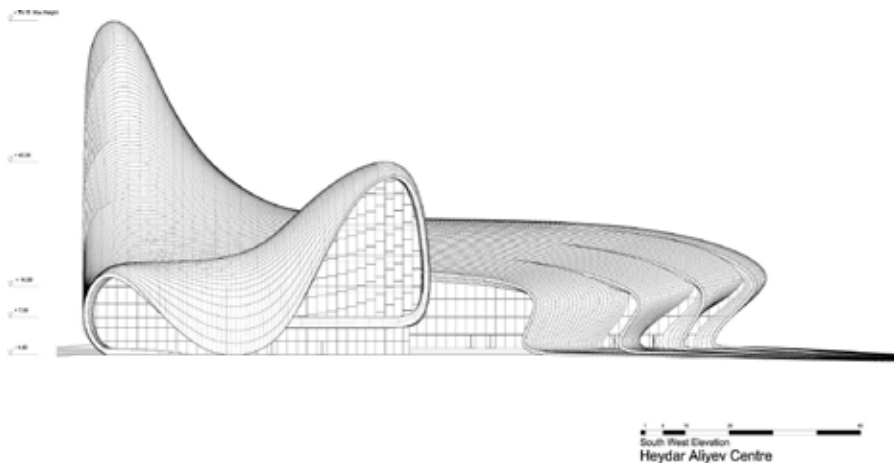
kombinasyon çalışmaları, dijital ortama aktarılarak, burada yapıların cephe tasarım kararları daha iyi anlaşılmaktadır. Yapıların yükseklik ve genişlik oranları, ilgili cephede yapılacak olan herhangi bir malzeme veya renk farklılığının oranının tasarlanmasında önemli rol oynamaktadır.

Üç boyutlu eğitimler sürecinde, öğrencilerin iki boyutlu teknik çizimler üzerinde verdiği bazı tasarım kararlarının; üç boyutlu görselleştirme esnasında gerçeğe nasıl yansıyacağını

direkt olarak gördükleri ve üzerlerinde bir takım değişikliğe gittikleri, hatta uygulamama kararı aldıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bir diğer gözardı edilen konu ise mimari tasarım ve strüktürel sistemin birbiriyle uyumudur. Cephe tasarım aşamasında strüktürel sistem çözümlerinin göz ardı edilmesiyle, yapılan tasarım ile ortaya çıkacak olan yapının farklı etkiler yarattığı görülmektedir. Günümüzde yaygın olarak ve hatta modernizmin önemli bir simgesi olarak kullanılan şeffaf cam yüzeyler ve strüktürel sistem uyumsuzluğu mimarlık eğitiminde rastlanan tasarım sorunları arasındadır. Dijital görselleştirme programları sayesinde tasarlanan ve göze hoş gelen tasarımların, strüktürel sistem çözümünün de düşünülerek yapılması gerektiği gerçeği bu noktada görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin mimarlık eğitiminde yüzleştikleri ve profesyonel hayata atılmadan önce ciddi olarak üzerinde durulmasını gerektiren bir konudur.

4. Sonuç

Günümüz dünyasında hızla ilerlemekte olan teknolojik gelişmeler tüm insanları doğrudan etkilediği

Figür 5: Heydar Aliyev Kültür Merkezi Binası organik form - teknik çizim ve dijital görselleştirme arasındaki karşılaştırma

Figür 6: Heydar Aliyev Kültür Merkezi Binası organik form - teknik çizim ve dijital görselleştirme arasındaki karşılaştırma

gibi, mimarlık mesleğine ve eğitime de farklı bir boyut kazandırmıştır. Geliştirilen görselleştirme programları, gerçeği ile birebir uyuşan, neredeyse bitmiş ürün gibi yansıtılmasını sağlamaktadır. Ayrıca gelişen teknolojinin ve inşaat sistemlerinin yardımı ile çağdaş organik formlu yapıların tasarlanması ve inşaa edilmesinde bu dijital programların çok etkisi bulunmaktadır. Dijital görseller, mimar ve mal sahipleri arasında güçlü bir iletişim aracı olduğu gibi mimarlık eğitiminde de kendini ifade edebilme aracı olarak kullanılmaktadır. Mimarlık eğitiminde, iki boyutta alınan bazı tasarım kararlarının üç boyutta yapılamayacağı veya üzerinde değişiklikler yapılması gerektiği, görselleştirme eğitimlerinin en büyük faydalarından biridir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan ve giderek zenginleşip kullanımı kolaylaşan dijital görselleştirme teknikleri, tasarımcıların ya da adayların kendilerini ve tasarladıkları ürünleri daha iyi anlatabilme ve yansıtılabilmelerini sağlamakta; hem mimarlık mesleğinde hem de eğitiminde etkin bir iletişim aracı olarak önem kazanmaktadır.

Görsel Kaynakları

URL 1 :
<https://www.treehugger.com/slideshows/green-architecture/another-look-stefano-boeris-vertical-forest/page/6/>: (Accessed 6.6.2018)

URL 2: https://www.google.com/search?biw=1536&bih=754&tbm=isch&sa=1&ei=OWDPW4PvGYuosAGtz6mgDw&q=2+Jean+Nouvel%2C+Yiorgis+Yerolymbos+Tower+25&oq=2+Jean+Nouvel%2C+Yiorgis+Yerolymbos+Tower+25&gs_l=img.3...172008.172510.0.173500.1.1.0.0.0.0.0.0....0...1c.1.64.img.1.0.0.0.0.0.0.AvBKJOES3Kc#imgsrc=10B9KEVENRLbPM:
(Accessed 6.6.2018)

URL 3: https://www.google.com/search?biw=1536&bih=754&tbm=isch&sa=1&ei=OWDPW4PvGYuosAGtz6mgDw&q=2+Jean+Nouvel%2C+Yiorgis+Yerolymbos+Tower+25&oq=2+Jean+Nouvel%2C+Yiorgis+Yerolymbos+Tower+25&gs_l=img.3...172008.172510.0.173500.1.1.0.0.0.0.0.0.0....0...1c.1.64.img..1.0.0....0.AvBKJOES3Kc#imgrc=n7n4u9-kstYLCM:
(Accessed 6.6.2018)

URL 4:
<https://www.google.com/search?biw=>

1920&bih=925&tbm=isch&sa=1&ei=
mis6W7LZOuqE6ATPpbbaQCA&q=heyd
ar+aliyev+%C3%B6n+g%C3%B6r%C3
%BCn%C3%BC%C5%9F+%C3%A7izim
&oq=heydar+aliyev+%C3%B6n+g%C3
%B6r%C3%BCn%C3%BC%C5%9F+%C
3%A7izim&gs_l=img.3...13174.15045
.0.15749.7.7.0.0.0.239.1187.0j3j3.
6.0....0...1c.1.64.img..1.0.0...0.NzuP
6UXMBLc#imgdii=Cv36rR6D9gkZZM:
&imgsrc=6D_Efqbg0rZZFM (Accessed
20.6.2018)

URL 5:
[https://www.google.com/search?biw=1920&bih=925&tbm=isch&sa=1&ei=Viw6W-GDuXg6ATsmpeIDQ&q=heydar+aliyev+building&oq=heydar+aliyev+b&gs_l=img.1.1.0l2j0i30k1j0i8i30k1l7.1885.2859.0.4629.2.2.0.0.0.396.579.0j1j0j1.2.0....0...1c.1.64.img..0.2.578...0i67k1.0.EZ4uprmoX3U#imgrc=0az-3RHJ1PMDSM: \(Accessed 20.6.2018 \)](https://www.google.com/search?biw=1920&bih=925&tbm=isch&sa=1&ei=Viw6W-GDuXg6ATsmpeIDQ&q=heydar+aliyev+building&oq=heydar+aliyev+b&gs_l=img.1.1.0l2j0i30k1j0i8i30k1l7.1885.2859.0.4629.2.2.0.0.0.396.579.0j1j0j1.2.0....0...1c.1.64.img..0.2.578...0i67k1.0.EZ4uprmoX3U#imgrc=0az-3RHJ1PMDSM: (Accessed 20.6.2018))

Cem DOĞU
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi,
Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık
Fakültesi, Mimarlık Bölümü

cem_doguu@hotmail.com

ÖZET

Kentsel dönüşüm projelerine odaklanan alan çalışmalarında halkın, yaşadığı bölgeye karşı bir bağlılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. İstanbul, Balat örneğinde olduğu gibi halk, soylulaştırmaya rağmen yaşadığı yere karşı bir bağlılık göstermiştir. Lefkoşa Suriçi örneğinde İbrahim Paşa Mahallesi halkı, koruma amaçlı kentsel dönüşüm projelerine olumlu yaklaşmıştır. İstanbul, Pangaltı örneğinde ve İzmir, Ferahlı Mahallesi örneğinde, bölgenin sorunlarının çözülmediği ve mesleği olmayan eğitimsiz bireylerin alandan dışlandıkları gözlemlenmiştir. Sosyal ve ekonomik gereksinimlerin gözardı edildiği saptanmıştır. Kentsel mekân, sürekli olarak değişen ve gelişen bir merkez olarak tanımlanmıştır. Kentsel dönüşüm, kentteki sorunları çözümlmeye yardımcı olan bir yol haritasıdır. Halk ve kullanıcıların, dönüşümü şekillendirmeye yardımcı olmaları, kentteki sorunları çözümlleme sürecine de dahil olmaları gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel dönüşüm, kamusal alan, kullanıcı katılımı, Lefkoşa Suriçi kenti, İbrahim Paşa Mahallesi

Kentsel Dönüşüm ve Kamusal Alan: Lefkoşa Surlarıçi Örneği

Cemre Erhan

1. Kent ve Kentsel Mekân Kavramı

Henri Lefebvre (2014), kenti toplumları ile ifade edilen henüz tamamlanmamış bir virtüellik olarak tanımlar. Kent, belirsizliğin ve gerilemenin hakim olduğu, durağan ve kör bir alan (asya tipi, kölecî, feodal, kapitalist, sosyalist gibi) değil; toplumsal pratikler üzerine kurulmuş alanlar (kırsal, endüstriyel ve kentsel gibi) üzerinde toplumsal kalkınmayı hedefler. Kentin anlam ve amaç haline gelebileceğini ileriye sürer; kent dinamiktir ve sürekli olarak dönüşür. Mekânlar ve alanlar bu dönüşüm sürecinde kendini ortaya koyar. Kent olgusu, var olan sorunsallar içerisinde çözümleme arayışını ortaya koyan diferansiyel mekânlardan ve alanlardan oluşur. Bu farkı geliştirmek ve devam ettirmek, ortaya çıkan atıkları dönüştürmek ve toplumsal bütünlük kurabilmek bu olguya dahildir. Kent fenomeni veya kent gerçekliği bir nesne (düzenli şehir) değil, kent toplumunun gerçekliğidir.

Kent toplumu hipotez olarak öne sürülmüş bir kavramdır. Şehircilik bir yanılısma olarak öngörülmüştür; çünkü tamamlanmış bir sistem haline gelmek ister. Lefebvre'ye göre (2014), şehircilik güdümlü tüketime dayalı bürokratik bir toplumdur. Lefebvre, kullanıcıların sessizliğini sorgular. Kullanıcıların dışlanmış üçüncü bir kişi gibi hissetmemesi gerekliliği üzerinde durur. Mimar ve şehirci arasındaki buluşma ve diyalogda kullanıcıların bulunması gerektiğini savunur (Sezer, 2014, 175). Akay (2014), “Kentsel Dönüşümde Urbanosid” adlı yazısında, öngörülerin sadece sosyologların ilgi alanna girmedeği, pragmatik bir şekilde yapılabilecek müdahale biçimlerinde, ortak kararlar doğrultusunda bir şeyler yapmanın ve düşünmenin gerektiğini belirtir. Sadece “bilen kişilerin” değil, esasen yaşayan, başına bu tip olaylar gelen kişilerin herkesten daha fazla bilgi sahibi olduğunu ve bize bir şeyler anlatabileceğini ifade eder. Bu deneyimleri yaşayanları dinlemenin ve onlarla dayanışma içinde olmanın ilk adım olacağını; yaşayanların ve onların tecrübelerini konuşturmanın gerekliliğini aktarır. Sorunların onların hayatlarından geçtiğini, onların pratiklerini ve sorunlarını görmeye başladığımızda, bizim de bilgileneceğimize ve pragmatik bir şekilde yaşanan tecrübelerden yola çıkarak önerilerde bulunmaya başlayabileceğimizi ifade eder. Bilenin, “akıl insanları” olmadığını, yaşayanların pratiklerinin daha anlamlı olduğunu aktarır. Soru sormanın, fikir yürütmekten daha önemli olduğunu belirtir (Akay, 2014, 112-113).

Diferansiyel bir mekân olarak tanımlanan kentte, kent mekanları çekim merkezi durumundadırlar. Diferansiyel mekân, mekândan değil, mekâna yerleşenden

Figür 1: Lefkoşa Ayasofya Katedrali'nin kuzeyden hava görünüşü (Enlart 1987, 550)

Figür 2: Kitchener tarafından çizilen Lefkoşa haritası, 1882-1885 (Moufflon Bookshop)

ve kent gerçekliğinden gelir. Mekân; dönemler, alanlar ve hakim faaliyetle birlikte değişir. Mekânda üç tabaka bulunur: “Kırsal, endüstriyel ve kentsel mekân”. Bu üç tabaka birbirleriyle çarpışır, birbirleriyle iç içe geçer, birbirinin üzerine gelir veya tam tersi meydana gelir.

Kırsal mekân ve endüstriyel

mekân homojendir. Kentsel mekân heterojendir; endüstriyel ve kırsal mekândan tamamen ayrılır ve bunları yeniden şekillendirir. Yeniden şekillendirme; esas niteliği tamamen ortadan kaldırmaz (Sezer, 2014, 120-122). Bu bakış açısı ile, kentsel dönüşüm, kent mekânlarında veya kamusal alanlarda sürekli olarak şekillenmektedir. Heterojen olan

kent mekânlarında kırsal mekân ve endüstriyel mekân ilişkisi devam etmektedir.

2. Kırsal, endüstriyel ve kentsel mekân ilişkisi: Lefkoşa Suriçi Ayasofya Mahallesi Örneği

Kırsal, endüstriyel ve kentsel mekân ilişkisi, Lefkoşa Suriçi Ayasofya Mahallesi örneğinde incelenebilir. Ayasofya Mahallesi'ndeki ibadet yerleri, pazar yerleri, esnaf dükkanları, Arasta sokağı, ikonutlar, okul binaları örnekleri, bu ilişkinin süre geldiğini göstermektedir. Koruma bölgesi olan, fiziki yenileme yapılan ve listeli binaları bulunan Ayasofya Mahallesi'nde kullanıcıların bu süregelen ilişkide katılımı önemlidir. Mahalle'deki çekim merkezi olarak, kullanıcıların veya halkın katılımını sağlayıp, kent mekânlarını şekillendirmektedir. Ayasofya Mahallesi örnekleme incelendiğinde; yapıların, işlevlerin ve kullanıcılarının zaman içerisinde değişip dönüştüğü fark edilir. Geçmişten beri süren bir başka özellik ise, Ayasofya Mahallesi'nin ticari merkez konumunda olması ve bu önemini günümüzde de korumasıdır.

Ayasofya Mahallesi, feodal kent mekânı özelliklerini taşımaktadır. Pirenne, Ortaçağ kentlerinin gerçek ve ayrılmaz özelliklerinin şehir, sermaye ve hürriyet kavramları olduğunu belirtir (Karadeniz, 2012, 9). Osmanlı ve İngiliz Dönemi'nde de bu özellik sürdürülmüştür. Adem Kara'nın çalışmasına göre (2014), Avrupa Ortaçağ kentlerinde Hristiyanlık; kentin kurumsal, ekonomik ve sosyal karakterinin gelişmesinde temel bir rol oynamıştır. Toplumun katı hiyerarşik örgütlenmesi içinde en başta gelen ekonomik ve ahlaki gücü elinde tutan şey “kilise” idi. Kara (2014); İslami kentlerde geleneksel kollektif düşünme ve eylem biçimlerinin dışında, ayrı bir kentlilik bilincinin gelişmiş olduğunu anlatmaktadır. İslam şehri; her sosyal tabakadan, milletten ve inançtan kişilerin aidiyet

Tablo 1 : Ayasofya Mahallesi'ndeki Yapıların Kullanımı (Hakeri 2008)

Yapı	Yapım Yılı	İşlev
Latin Cathedral (Selimiye Camisi)	12.13. y.y.	İbadet
Byzantine Cathedral (Bedesten)	5.- 6. y.y.	→İbadet →Kapalı çarşı →Turizm
Municipal Market (Belediye Pazarı)	20.y.y.	Kapalı çarşı
Buyuk Khan (Büyük han)	16.y.y.	→Konaklama →Hapishane →Depo →Turizm
Arasta Street (Arasta sokağı)	16.y.y.	Ticaret
Deveciler Hanı	16.y.y.	Kısmen Yıkılmıştır.
Mısırlızade Hanı	16.y.y.	Kullanılma- maktadır.
Kumarjılar Khan (Kumarcılar hanı)	16.y.y.	→Konaklama →Kamuya ait →Turizm
Chapter House (Papazların Meclis Binası)	12./13. y.y.	→Katedrale ait hazine odası →Ev →Turizm
Lapidary Museum (Taş Eserleri Müzesi)	15.y.y.	→Ev →Turizm
Küçük Medrese (yıkılmıştır) → St. Sophia School (Erkek Lisesi)	19.y.y.	→Okul →Kamuya ait
Victoria School (Kız lisesi)	19.y.y.	→Okul →Kamuya ait
Latin Archbishop Palace (Latin Başpiskoposluk Sarayı)	14.y.y.	→Saray →Konak →Okul →Kamuya ait
Library (Sultan Mahmut Kütüphanesi)	19.y.y.	→Kütüphane →Müze
Büyük Medrese	19.y.y.	Yıkılmıştır.

duygusuyla yaşadığı bir yerleşim birimidir. Aynı şekilde, Osmanlı kentlerinin ticaret, siyasi ve dinsel özellikleri ile Ortaçağ kentleriyle aynı karakterde olduğunu belirtmektedir (Kara, 2014, 200-202).

Ayasofya Mahallesi'nin merkezinde dini yapılar ve çevresinde ise ticari yapılar bulunmaktadır (Figür 1 ve 2). Haşmet Gürkan (1989, 97), Ayasofya Mahallesi ve çevresinin, ticaret merkezi olduğu kadar öğrenim merkezi de olduğunu belirtmiştir. Camille Enlart, St. Sophia Latin Katedrali'nin bahçesinde de bir okul yapısının olduğunu varsaymaktadır (Enlart, 1987, 17).

Ayasofya Mahallesi günümüzde turizme yönelik hizmet vermektedir. Yapıların ilk yapıldığı dönemden günümüze kadar olan süre içerisinde işlevleri de kullanıcıları da değişmiştir. Kullanılmayan yapılar ise kısmen veya tamamen yıkılmıştır (Tablo 1).

3. Değerlendirme

Yeniden şekillenen kentsel mekânlarda yapılan çalışmalar ortaya koymuştur ki, halk bulundukları bölgeye bir şekilde bağlılığını sürdürmektedir. Bu bağlılık yeniden biçimlenen mekânlarda kendini göstermektedir. Altıntaş (2014) tarafından yapılan alan çalışmasında, Balat'ın son yıllarda geçirmiş olduğu değişim söyleminde, soylulaştırmanın belirleyici unsur olduğu, pazar monografisinin sokağa yansıyan görünürlülüğü ifade edilmiştir. Genel olarak, soylulaştırma sürecinde olan mahallelerde ortaya çıkan yaşam tarzı, beraberinde farklı işletme tipleri ve tüketim davranışlarını getirirse de yerleşik mahalli pazar yeri yapısında bu şekilde bir değişimin izleri görülmemektedir. Altıntaş'a göre; pazar yeri, yeni gelenlerin tüketim alışkanlıklarına dönük ürün çeşitliliğine değil, eski yerleşimcilerin yaşam tarzı ve standartlarına ait bir ürün yelpazesi ve sunumuna sahiptir.

Hatta, yapılan alan çalışmasında; yeni gelenler ile birlikte geçmişte semtte uzun yıllar oturmuş, sonrasında farklı bir mahalleye taşınsa da bölge ile ilişkilerini devam ettirmiş ve eski yerine taşınmış az sayıda da olsa belirli bir kesimin bulunduğu sonucu elde edilmiştir (Altıntaş, 2014, 115-134).

Lefkoşa Suriçi İbrahim Paşa Mahalle'sinde yapılan alan çalışmasında ise oradaki halkın büyük çoğunluğunun yaşadıkları/ çalıştıkları yerlere karşı bir bağlılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlılık ile birlikte, mahalle halkı, mahallede yapılabilecek koruma amaçlı kentsel dönüşüm projelerine olumlu bakmıştır (Erhan, 2016, 69). Fatma Elgin (2008), yaptığı alan çalışmasında, Kurtuluş-Pangaltı semtinde "soylulaştırma" yöntemiyle bölge sakinlerinin sorunlarının çözülmediğini ve alandan dışlandıkları bir proje değil, her tip sosyal tabakaya mensup insanın aynı alanda yaşayabileceği bir proje üretilmesini önermiştir. Ayrıca bölgenin dönüşümünde, semt sakinlerinin ihtiyaçlarını ortaya çıkartacak fonksiyonlara ağırlık verilmesi gerektiğini ve bu fonksiyonların mahalle ölçeğinde olması gerektiğini belirtmiştir. Pangaltı'nın, ancak bu yaklaşımlarla Avrupa metropollerine yarışabileceğini ve çağdaş bir imaja sahip olunabileceğini de belirtmiştir (Elgin, 2008, 128). Seçil Sekmen (2007), İzmir-Ferahlı Mahallesi'nde yaptığı alan çalışmasında, sadece fiziksel mekânın iyileştirilmesinin bir yerleşmenin sorunlarını çözmede yeterli olmayacağını; işsizlik, gelir ve eğitim düzeyinin düşük olması gibi sorunların zamanla kullanıcı grubunun alanı terk etmesi sonucunu doğurabildiğini ifade etmiştir. Sosyal sorunların çözümüne yönelik açılımları olmayan projelerin bölgede yaşayan insanların beklentilerini karşılamakta yetersiz kaldığını anlatmıştır. Dolayısıyla Mahalle'nin sosyo-ekonomik yapısını geliştirmek

için bir toplum merkezi aracılığı ile bölge sakinlerinin mesleki beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu şekilde bir modelin (toplum merkezi) uygulanabilmesi için modelin geliştirilmesi gerektiğini de belirtmiştir (Sekmen, 2007, 191). Hizber Hikmetağalar (2005), "Eski Lefkoşa'da Semtler ve Anılar" adlı kitabında Lefkoşa kenti için şunları söylemiştir:

Lefkoşa kenti sadece, ağzı dili olmayan yollardan, kerpiç ya da taş binalardan ve görüş-duyuştan yoksun duvarlardan ibaret değildir. Onun da bizim gibi çeşitli duygularla çarpan bir kalbi, ünlü bir geçmişi, ama bilinçsizce zedelenen bir onuru vardır (Hikmetağalar 2005, 19):

Sonuçta, koruma bölgesi olan Lefkoşa Suriçi ve Ayasofya Mahallesi için bölgesel ölçekte bir yol haritası oluşturulması önerilmektedir. Mahalledeki halkın katılımı; kullanılmayan, kısmen yıkılmış durumda olan, hatta tamamen yok olmuş nitelikli yapıların yeniden şekillendirilmesine yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

Akay, A. 2014. "Kentsel Dönüşümde Urbanosid". Şehir Yazıları-I. Ankara: Doğu-Batı Yayınları. 107-114.

Altıntaş, S. 2014. "Balat Tanıklığında Bir Semt Pazarı Monografisi". Şehir Yazıları-I. Ankara: Doğu-Batı Yayınları. 115-134.

Elgin, Fatma Ceylan. 2008. "Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanıcı Katılımının Önemi: Pangaltı Örneği." Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Enlart, C. 1987. Gothic Art and Renaissance in Cyprus. London: Trigraph.

Erhan, C. 2016. "Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanıcı Katılımının

Önemi: Lefkoşa Suriçi, İbrahim Paşa Mahallesi Örneği." Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi.

Gürkan, H. M.. 1989. Dünkü ve Bugünkü Lefkoşa. Lefkoşa: Lefkoşa Belediye Yayınları.

Hakeri, B. H.. 2008. Kıbrıs'taki Tarihi Eserler. 2.bs. Lefkoşa: KTEV Yayınları.

Hikmetağalar, H. 2005. Eski Lefkoşa'da Semtler ve Anılar. İstanbul: Marifet Yayınları.

Kara, A. 2014. "Osmanlı Devletinde Kent Kavramı". In Şehir Yazıları-I. Ankara: Doğu-Batı Yayınları 185-212..

Lefebvre, H. 2014. Kentsel Devrim. Çev. Selim Sezer. 3.bs. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Pirenne, H. 2012. Ortaçağ Kentleri. Çev. Şadan Karadeniz. 12.bs. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Sekmen, S. 2007. "Kentsel Dönüşüm Üzerine Bir Model Önerisi: İzmir-Ferahlı Mahallesi Örneği." Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

*Bu çalışma, yazarın 2016 yılında tamamladığı "Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanıcı Katılımının Önemi: Lefkoşa Suriçi, İbrahim Paşa Mahallesi Örneği" başlıklı Yüksek Lisans Tezi ile ilişkilidir.

Cemre Erhan

Cemre Erhan Mimarlık

cemre_erhan@yahoo.com

ÖZET

Alain de Botton'un Sel Yayıncılık tarafından yayınlanan Mutluluğun Mimarisi adlı eseri, ismine bakılınca bir kişisel gelişim kitabı gibi algılanabilir fakat; felsefe ile ilişkilendirilen gündelik yaşamın anlatıldığı ve mimarlığın diğer disiplinlerle olan ilişkisine değinildiği sade ama derin bir üslupla anlatılan, yapılar ve onların gelişim süreçlerine değinilen bir eserdir. Bizim nasıl yaşadığımız, hayatımızdan neleri değiştirebileceğiniz üzerine düşündüren bir eser ortaya çıkmıştır. Eser, sadece salt mimariye ilgi duyanlar için değil; yalın ve anlaşılır bir üslup kullanıldığından, her kesime hitap etmektedir. Eser, tez-antitez yapısında ilerlemekte ve konulara, değişik bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Hayatı ve yaşamı farklı bir pencereden izlemek isteyenlere tavsiye olunur.

KİTAP ÖNERİSİ

Mutluluğun Mimarisi

Münevver Özgür Özersay
Abdullah Can

Mutluluğun Mimarisi Kitabı Üzerinden Disiplinler Arası Mimarlık Eğitimi ve “Güzel bir Bina Nasıl Olmalı?” Sorusuna Aranılan Cevap

Mimarlık mesleği için disiplinler arası işbirliğinin önemi gün geçtikçe açık bir şekilde artmakta ve ulusal ve uluslararası bağlamda buna dayalı bir tasarım eğitiminin de artık tüm üniversitelerde tercih edildiği görülmektedir. Disiplinler arası işbirliğin teşvik edildiği bir eğitim sisteminde, çevrede gün geçtikçe artan yapılaşmada etkin bir rol üstlenen mimarın yetiştirilmesindeki öneme dair farkındalığın giderek arttığı ve bu sebeple tasarım eğitimine de yerleştiği açıktır. Katı disiplin sınırlarının eridiği günümüzde, disiplinler arası işbirliğin eğitim sürecinde ne kadar kullanıldığı da tartışmaya açıktır.

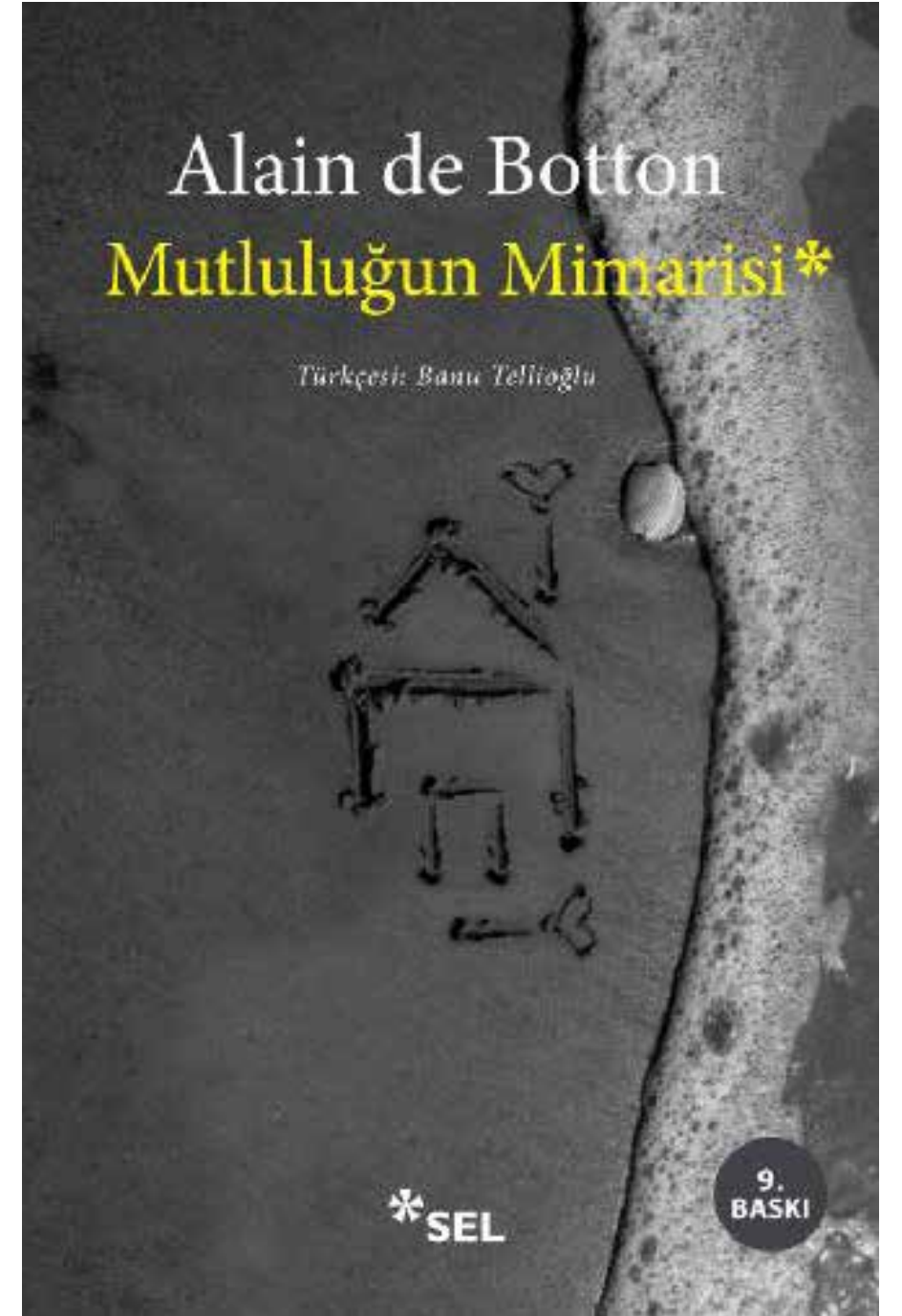
Mimari tasarım eğitimi, geleneksel olarak stüdyo odaklı ilerleyen doğası itibarı ile, disiplinler arası diyalog ve işbirliği olanaklarının rahatlıkla uygulamaya konabileceği ve birlikte çalışma kültürünün geliştirilebileceği ortamlar sunabilir. Mimarlık eğitiminin temelini oluşturan tasarım stüdyolarında, farklı disiplinlerden gelen öğrenciler bir arada bulunarak, kendilerine özgü bakış açılarıyla tasarıma yaklaşıp beceri ve fikirlerini paylaşabilme imkânı elde etmiş olurlar. Böylece karmaşık gelen tasarım problemleri, farklı boyutlarla ama ortak bir akılla ele alınarak uygun tasarımsal çözümler üretebilir. Bu şekilde disiplinler arası anlayışla eğitim veren tasarım stüdyolarında bütünleştirici bir öğrenme süreci oluşur. Dolayısıyla, temeli böyle bir eğitim modeline dayandırılan, işbirliğine dayalı tasarım stüdyolarından geçen öğrenciler, mimarlık hayatlarında da takım üyesi oldukları bir yapının tasarım sürecinde aktif rol edinebilir.

Böyle bir anlayışla tasarım eğitimi alan ve kendini geliştiren mimarlara da daha çok sorumluluk üstlenmeleri düşmektedir: Çevresine ve geçmişine saygılı güzel yapılar ortaya koymak. Alain de Botton'a göre güzel bir bina, fiziksel anlamda güzel bir insan gibidir. Yani örneğin denge, uyum, sükunet, cesaret ve zarafet gibi erdemleri olması gerekir. Binalarda aradığımız, insanlarda aradıklarımızdan pek farklı değildir.

Dünyevi şeylerden uzak yaşamayı seçen keşişler, eski çağlarda diğer birçok insan gibi mutluluğu elle tutulamayan, gözle görülenmeyen şeylerde aramış, maneviyata yönelmişti. Fakat Notre Dame Katedrali inşa edildiği zaman, Seine Nehri'nin çevresinde seyahat eden bir keşişin Gotik Mimarinin en güzide örneği olarak bilinen bu katedrali fark etmemesi mümkün olamazdı. Çünkü güzel olan şey, her ne olursa olsun, dikkat çekicidir ve güzellik, içinde

mutluluğu da barındırır. “Mimari sayesinde mutluluğunun şatafat, kendi halinde nesnelerin güzelliğinde saklı olduğunu anlarız.” diyor Alain de Botton. Yapıların, bünyesinde güzelliği barındırdığını da şöyle açıklıyor: Güzel ev dediğimiz şey, bizim yanlış şekillendirilmiş doğalarımızı yeniden dengeleyen ve kaybetme tehlikesini taşıdığımız duyguları teşvik edendir. Örneğin endişeli bir insan; beyaz, boş, minimalist bir evden derin şekilde etkilenebilir veya yaşamını havaalanları ve çelikten ve camdan konferans merkezleri arasında geçiren bir yönetici; kişiliğinin ona geçirdiği günlerin normal baskısı arasında tanınmayan yönleri ile temasa geçmesini sağlayacak basit geleneksel bir kulübeyi çok çekici bulabilir. Bizim kişisel olarak veya toplumlarımızın daha genel olarak eksik olduğu özellikleri yoğun bir şekilde içerdiğini algıladığımızda, bir şeyi güzel buluruz. Bizi korktuğumuzdan uzaklaştıran ve istediğimize yaklaştıran bir stile saygı duyarız: Eksik erdemlerimizin dozunu doğru taşıyan bir stil.

Alain de Botton'un “Mutluluğun Mimarisi” kitabını okurken, kendinizi bir çok cümlemin altını çizerken bulabilirsiniz. İsmine bakılınca bir kişisel gelişim kitabı gibi algılanabilir fakat; felsefe ile ilişkilendirilen gündelik yaşamın anlatıldığı ve mimarlığın diğer disiplinlerle olan ilişkisine değinildiği sade ama derin bir üslupla anlatılan, yapılar ve onların gelişim süreçlerine değinilen bir eserdir. Kitaba bu ismi neden verdiğini ise, Alain de Botton bir röportajında şöyle aktarmaktadır: Stendhal'in dediklerini izliyordum: Güzellik, mutluluk vaadidir. Bunu beğeniyorum çünkü güzelliğin sizi mutlu edeceğini söylemiyor. Sadece güzelliğin mutluluk vaat ettiğini söylüyor. Alain de Botton, Her kitabında olduğu gibi bu kitabında da bizim nasıl yaşadığımız, hayatımızdan neleri değiştirebileceğiniz üzerine düşündüren bir eser sunuyor. Gelin kitapta yazılanlara bir göz atalım:

Figür 1: Mutluluğun Mimarisi, Kitap Kapağı

İnsanoğlunun kuşkuyla yaklaştığı, kiminin bina yapmak için harcanan parayı ve emeği sorguladığı mimarlık alanı, böylelerinin yanında mimarının önemini ve değerinin bilincinde olanlara minnet duyar. Çünkü, farklı kültürlerde farklı yaşam biçimlerinin iyi veya kötü bir şekilde süregeldiği dünyamızda mimarının

görevi de insanın ideal yaşantısına katkı koyabilmek ve bunun nasıl olabileceğine dair fikir vermektir.

Şüphesiz mimarının, insanoğlunun üzerindeki etkisini önceden kestirmek zordur. Bazen göz alıcı bir yapı insanın içine işleyip olumlu etkiler bırakabilirken, aynı yapı belki de bir başkasında oradan kaçma, kendini

Figür 2: Alain de Botton, Yazar.

ayrıştırma duygusu yaratabilir. Kendini mimarlık sanatına adanmış ve bu uğurda “güzel eserler” vermek uğruna çabalayan insanlar, çabalarının bazen sonuç getirmeyeceğini de gayet iyi bilirler. Mesela, yapılan bir araştırmaya göre, dünyanın en güzel şehirlerinden biri olan Venedik’te yaşayan insanların çok azı, böylesine bir güzelliğin farkındadır.

Güzellik görecelidir düşüncesi akıllarda oluşabilir. Bu noktada şundan da bahsetmekte yarar vardır: yaşadıkları alanlarla kendi hayatları arasında uyumsuzluk bulunan insanlar muhakkak vardır. Güzellikle iyiliğin iç içe yaşanmadığı bu barınma alanları; -tarihi sarayların atıl durumda olması veya köşklere, saraylarda bir çok zorbanın, katillerin, hırsızın yaşaması gibi,- güzelliikle iyilik arasında bir tezatlığı gözler önüne serer.

Mimarinin faydaları ve gerekliliği

üzerine ortaya atılan iddialar, mimariye kuşkuyla yaklaşılmasının temelini oluşturur. Mimarinin önemli oluşunun kabul gördüğünü de varsayımlarsak, bu sefer de “Güzel bir bina nasıl olmalı?” sorusu oluşacak akıllarda. Modern bir bakış bulunmakla birlikte, yanıtlanması da olanaksızdır. Zaten insanoğlu bu soruya yıllar boyu cevap aramış ve cevapsız kalmıştı. Batı tarihinde yüzyıllarca güzel bir binanın tapınağı andıran görünümü, süslü sütunları, simetrik ön cephesi ile yinelenen oranları olduğu düşüncesi hakimdi. Yıllar geçtikçe de, değişkenlik isteyen bir kullanıcı grubunun ortaya çıkmasıyla Gotik Mimari, yeni mimari üsluplara yerini bıraktı. Hristiyanlık ve İslam’ın ilk dönemlerinde din bilimcilere göre güzel binalar, insanın hem ahlaki hem de ruhsal gelişimine katkıda bulunuyordu. Ortaya çıkan modernizm görüşüyle de, mimaride güzelliğin değil, işlevselliğin önemli olduğu öne sürüldü ama estetik

kaygılar işlevselliğin önüne geçmeye de devam etti. Örneğin Le Corbusier’e göre bir evin temel işlevleri şunlardır:

1. Sıcığa, soğuğa, yağmura, hırsızlara ve meraklı komşulara karşı koruma sağlamak.
2. Bol miktarda güneş ve ışık almak.
3. İçinde yaşayanlara yemek yiyebilecek, çalışabilecekleri ve kişisel işlerini görebilecekleri odalar sunmak.

Oysaki Villa Savoye, kullanıcılarının hayatlarını kolaylaştıran bir ev gibi görünse de; gerçekte sanatsal kaygılarla biçimlenmiş, mekanik işlevlerini de doğru düzgün yerine getirmeyen bir yaşam alanıydı. Aslında güzel diye tanımladığımız binalar ve eşyalar, mutluluk diye adlandırdığımız her neyse onu bize çağrıştıranlardır, diyor Alain de Botton. Bu söyleminde haksız da değil. Çünkü çevremizdeki bina ve eşyalar, saygı duyduğumuz duygu ve düşüncelerin

soyut birer temsilidirler bizim için. Dış görünüşüyle bizi temsil eden yerlere “yuva” diyerek onları onurlandırıyoruz. Bina veya mekan tasarımımanın temelinde, insanlık için önemli olan şeyleri kaydetmek ve hatırlamak yatar. Dünyadaki pek çok kültürde ilk ve en önemli mimari yapıtların mezarlar olması bir rastlantı değildir. Yaşayanlar için inşa etme isteğinin de, ölümler için olanında da, temelinde aynı arzu yatar: Hatırlama arzusu.

Yazar, kitabını şu cümlelerle sonlandırmaktadır: Mimari ile ilintili olarak pek az şey vardır bizi buldozerlerin çalışmaya başlaması kadar üzen. Aslında çoğu durumda, yeni bir yapı inşa etme fikri bize ters geldiği için değil de, inşa edilecek yapıdan hoşnutsuz olacağımızı düşündüğümüz için üzüntü duyarız.

...Bakir topraklar üzerine yaptığımız evler bu toprakların sunduğu güzellikten daha fazlasını verebilmeli bize. Mutluluğun ne olduğunu en kusursuz biçimde en ustaca anlatabilen binalar inşa etmeliyiz. Hiç değilse bu kadarını borçluyuz üzerine binalar dikerek yok ettiğimiz kırlara, ağaçlara, solucanlara.

Yazar Hakkında Bilgi:

1969, Zürih doğumlu. İsviçreli yazar ve televizyon yapımcısı. Harvard Üniversitesi’nde başladığı felsefe doktorasını yazarlık kariyeri için yarım bıraktı. Londra’da açılan School of Life (Hayat Okulu)’nun kurucuları arasındadır ayrıca mimari bir organizasyon olan Living Architecture (Yaşayan Mimari)’nin de yöneticilerindendir.

Kitap Hakkında Bilgi:

Mutluluğun Mimarisi
Alain de Botton
Özgün Adı: The Architecture of Happiness
Çeviren: Banu Tellioğlu Altuğ
Sel Yayıncılık

Deneme-İnceleme
İlk Basım: Ocak 2007
312 Sayfa
ISBN: 978-975-570-305-3

Kıbrıs’ta kitabı temin etmek isteyenler yerli kitapçılara başvurabilir veya Türkiye’den internet üzerinden sipariş verebilirler.

Abdullah Can
Yayın Kurulu Üyesi
abdullah.can@msn.com

Münevver Özgür Özersay
Yayın Kurulu Üyesi
munewver.ozgur@gmail.com

ÖZET

Bu yazı, Emin Çizenel, Ümit İnatçı (yazarın kendisi) ve İsmet Değirmenci'nin bir araya gelerek, 20 Nisan 2018'de Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde eserlerini izleyicilerle paylaştıkları "3 Ritim" isimli sergi ile ilgilidir. Yazar metin aracılığı ile ritim olgusunu, ressamların eserlerinde de ortaya çıkan bellek, kopma ve mevcudiyet iştahı kavramları üzerinden irdeler.

Anahtar kelimeler:
Resim, Ritim, Bellek, Kopma, Mevcudiyet iştahı

Üç Ressam Üç Ritim

Ümit İnatçı

Bellek, kopma ve mevcudiyet iştahı olarak ritim

Emin Çizenel, Ümit İnatçı (kendi) ve İsmet Değirmenci'nin eserlerinden oluşan "3 Ritim" sergisi 20 Nisan'da Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde izleyiciyle buluştu. Sergi tematik bir kurgu ile değil de benzer yaklaşımlar üzerinden şekil aldı. Üç ressamın da jestüel eğilimlerindeki ritmik salınma serginin ortak kavramını oluşturdu. Mimari dokudan organik dokuya, yüksek dokudan yüzeysel dokuya, görsel düzlemde ritim, algıya süreklilik hissiyatı veren dirimsel bir düzeneği içerir. Görselliğe müzikalite katar. Elbette ki resimde ortaya çıkan ritimsel farklılıklar sanatçıların kendi iç salınmalarına denk düşen psikik-görsel değerleri içerir. Pek tabii ki söz konusu sergide de ortaya çıkan ritimsel farklılıklar her sanatçının ürettiği plastik değerlerle de örtüşmeliydi...

Emin Çizenel'in esnek bedensel ritmik hareketleri dışavurumcu bir dille yüzeyde konumlanıyorlar. Kendi adlandırdığı gibi "aksak ritim" bedensel devinimi nerdeyse nerötik bir grafik-gösterge düzlemine taşıyor. Motiflerdeki dokusal tekrar ise kendi köklerini geleneksel dokuma ürünlerinde bulabiliyor. Saydam yüzeyler üzerinde kurguladığı çizgisel ve lekeseleli birliktelik kalıcılık ve uçuşkanlık arasındaki ilişkiyi pekiştirirken bellek yaratma ve unutkanlık arasındaki ontolojik kırılma da işaret ediyor. Bedensel devinim ve iz bırakma varoluşsal bir kaygıdan kaynaklanıyor olsa da Çizenel'in resimlerinde daha mistik bir nabız tutma eğilimine de dönüşebiliyor.

İsmet Değirmenci'nin peyzaj düzeneğinde – horizontal bir dizge üzerinden şekillenen ritmik resimleri daha sık ve tok bir nabza sahiptirler. Kentlerin mimari dizilişleri, doğa içerisindeki lojistik yer tutma biçimleri ve kentlere özgü mekanik sesler insanı soluyan ancak robotik bir davranış sistematığıne kitleyen bir hal alıyor. Doğanın kendinde olma haline karşı kentin dayattığı otomatik ardışıklık insanı kendi doğasından da alıkoymuyor. Tüm bunların karşısında arınmanın ve içe dönmenin vaktine bir çağrıdır bu resimler. Değirmenci kendi soluma ritmini evlerin değil de ağaçların sıralanış şekline denk getirmeye çalışıyor. Varoluşsal bir direniş... özerkliğe yönelik bir kopma...

Ümit İnatçı'nın birer soyut imge olarak tekrarlanan fonetik vurguları resme ayinsel ve hermetik bir nitelik kazandırıyor. En eski medeniyetlerden günümüze dinamikliğinden hiç eksilmeyen o mevcudiyet iştahı kendini her zaman ritmik bir dışavurumla besledi. Gizemin ve bilimin en ikircikli halinde bile kendini vazgeçilmez kılan zuhur etme iradesi her zaman bir tekrarın vurgusuyla kendini

Figür 1: İsmet Değirmenci, Emin Çizenel, Ümit İnatçı

belli etti. Teklik durumu unutulmaya yatkın, bağlam yaratma yetisi zayıf bir zihinselliğe kapalı kaldığından ritmin kalıcılığa yönelik ısrarına her zaman ihtiyaç duydu insan. Mimaride, müzikte, plastik ve görsel sanatlarda değişmez bir norm ve ötesi: Ritim... Var-kalabilmek için...İnatçı'nın eserlerini belirleyen en keskin eğilim.

Serginin sunum metni olarak küçük bir broşürde Anber Onar ve Alev Adil'in iki kısa metni kullanılmıştır. Söz konusu kısa metinleri de paylaşalım.

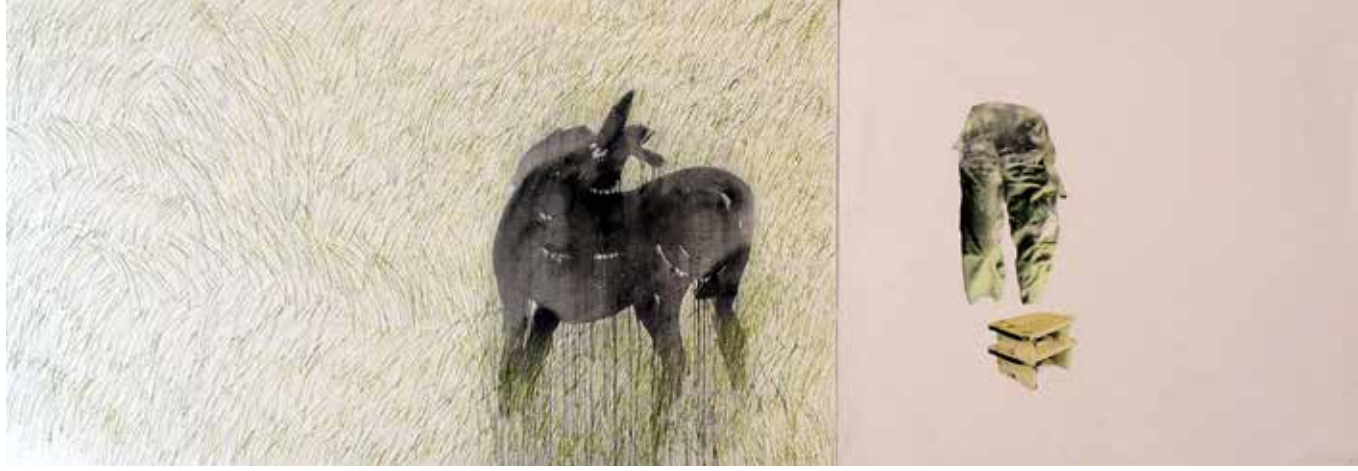
Ritim hissiyatı

Görsel hissiyata ritmik canlılık getiren üç sanatçı var burada. Görsel olanı sorgulamayın, nesneleri, renkleri ve motifleri ritim sembolleri olarak algılayın. Bu resimler ritmin temsili değil, ritmin kendisidirler. Resmin varlığını yaratan ritimleri, dolayısıyla da yaşamın kendisini yaratan ritimleri

Figür 2: Ritim Sergisi, Katalog

gözlemleyin. Ritim, görme, duyma ve derindir. Ritim, bedenın dünyada veya herhangi bir duyudan daha temel olmak ve oluşum -genişleme ve

Figür 3: Emin Çiznel

büzüşme- arasındaki diyastolik ve sistolik birlikteliğidir. Ritim, en saf haliyle duyumdur ve dolayısıyla resmin özüdür. Cezanne'nın dediği gibi ve Deleuze'ün de onun ardından yansıttığı gibi 'ritim duyumun mantığıdır'(Alev Adil).

Ritim iz bırakır

Bire bir dokunamaz, göremez ve hatta duyamazsın ama hissedersin. Duyuların arasında kaygan patikalardaki, ilkten var olan, ama sonu olmayan bir hissedir ritm. Var ile yok arasında gidip gelen tanımlarından; dokunulabilecek, görülebilecek ve duyulabilecek bir iz bırakır kendini defalarca yok etme pahasına... bu bir devrimdir... Sanatsal bir direnişle zamanın yok ettiğini, zamanı hesaba katmadan asenkronistik mekanlarda arşivlercesine. Ritim zamana muhtaç ama onu yok sayarak iz bırakır ve kendini defalarca yaratır. Varolmak ile yok olmak arasındaki dönüştürülmüşlük (artifact/eser), ölümle yaşam arasında, titreşimli bir meydan okuma gibidir (Anber Onar).

Figür 4: Emin Çiznel

Figür 5-6: İsmet Değirmenci

Figür 7-8: Ümit İnâatçı

KARİKATÜR

Mimarca

Serhan Gazioğlu

